ÄRITEGEVUSEKS TEGEVUSLOA TAOTLEMISE JA MAJANDUSTEGEVUSTEATE ESITAMISE ÄRISÜNDMUSE ANALÜÜS

Lõpparuanne

Juuli 2023

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONI-MINISTEERIUM
CYBERNETICA
rethink
EY
Building a better working world

Sisukord

Sisukord 1
1. Sissejuhatus 3
1.1 Varasemad projektid 4
1.2 Projekti metoodika ja tegevused 5
1.3 Mõistete ja lühendite sõnastik 6
2. Ettevõtluse tegevuslubade ja tegevusteadetega seotud teenuste hetkeolukorra analüüs 9
2.1 Tegevusload äritegevuseks ja tegevusteated 9
2.1.1 Tegevuslubade ja tegevusteadete kaardistus 11
2.1.2 Tegevusteate esitamise ja tegevusloa taotlemise protsess 12
2.1.3 Tegevuslubade ja -teadete halduskoormus 13
2.2 Tegevuslubade ja tegevusteadete menetlemise infosüsteemid 16
2.2.1 Majandustegevuse register 16
2.2.2 Põllumajandus- ja Toiduameti ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti registrid 20
2.2.3 Ravimiameti tegevuslubade register 26
2.2.4 Terviseameti tegevuslubade register 29
2.2.5 Haridus- ja Teadusministeeriumi registrid 31
2.2.6 Transpordiameti registrid 34
2.2.7 Teised tegevuslube ja tegevusteateid menetlevad asutused 37
2.3 Kasutajauuring 38
2.3.1 Persoonad ja kasutajateekonna kirjeldus 38
2.4 Kokkuvõte peamistest praeguse teenusepakkumise probleemidest 47
2.4.1 Ettevõtja vaade 47
2.4.2 Asutuste vaade 49
2.4.3 Infotehnoloogia vaade 50
2.4.4 Kokkuvõtteks 51
3. Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete ärisündmusteenuse tulevikulahenduse kirjeldus 53
3.1 Äritegevuseks tegevusloa taotlemise ja majandustegevusteate esitamise ärisündmusteenuse üldine kontseptsioon 53
3.2 Tulevikulahenduse kasutajaliidese ja äriprotsesside kirjeldused 55
3.2.1 Autentimata kasutaja võimalused Eesti.ee keskkonnas 55

3.2.2 Autenditud kasutaja võimalused tegevuslubade ja tegevusteadete teenuses 55
3.2.3 Tegevuslubade ja -teadete artiklid ja nende otsing 57
3.2.4 Artikli lisamine kiirviidetesse 60
3.2.5 Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenusega seotud äriprotsessid 60
3.3 Tulevikulahenduse tehniline analüüs 65
3.3.1 Arhitektuuri visioon 66
3.3.2 Andmemudel 71
3.3.3 Funktsionaalsed ja mittefunktsionaalsed nõuded 79
3.4 Tulevikulahenduse arendus- ja haldusmudel 82
3.5 Õigusanalüüs 83
3.5.1 Majandustegevusega kaasnevad andmed 83
3.5.2 Andmete topeltküsimise keeld 85
3.5.3 Ärisaladus 85
3.5.4 Päringud riigi registritesse 85
3.5.5 Isikuandmete kaitse 86
3.5.6 Teenustaseme leping 87
3.6 Teenuse realiseerimise kava 87
3.6.1 Vajalike tööde nimekiri 88
3.6.2 Teekaart 89
3.6.3 Vajaminevate investeeringute hinnang 91
4. Teenuse prototüüp 92
5. Loodava teenuse järelmõju ja soovitused edasisteks arendustegevusteks 94
5.1 Tegevuslubade ja -teadete kohta ajakohase info avaldamise kohustus 94
5.2 Andmete ühekordse küsimise tagamine läbi majandustegevuskoha identifikaatori kasutamise 94
5.3 Proaktiivselt seotud lubade, teadete, sertifikaatide jt teenuste pakkumine 98
5.4 Ettekirjutuste kuvamine Eesti.ee-s 98
6. Soovitused 99
7. LISAD 100
7.1 LISA 1. Intervjuud asutustega 100
7.2 LISA 2. Intervjuud ettevõtjatega 100

1. Sissejuhatus

2020. aastal korraldatud riigihanke „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon“[1] raames kirjeldati ettevõtja sündmusteenuseid ning valmis ettevõtjate ühise veebipõhise kontaktpunkti tulevikuvaade. Tehnoloogiliselt osutus sobivaks platvormiks Eesti.ee portaal ning lahenduse nimeks sai „Eesti.ee ettevõtjale“. Uude lahendusse on plaanis koondada ettevõtjatele suunatud avalikud teenused (ehk ärisündmusteenused) ja nendega seotud usaldusväärne informatsioon.

Visioonianalüüsi jätkuprojektina valmis 2021. a Riigi Informatsiooni Ameti juhtimisel „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs“.[2] Projekti käigus kirjeldati nõuded kontaktpunkti IT-arhitektuurile ning näitena viis erinevat lahendust asutuste teenuste liidestamiseks eesti.ee ettevõtjale keskkonnaga.

Käesolev analüüs on jätkuks visioonianalüüsile, mille raames kaardistati võimalikud ärisündmused ja valmis ka teenuse „Äritegevuseks loa taotlemine või majandustegevusteate esitamine“ üldine kirjeldus. Selle ärisündmusteenuse eesmärgiks on äritegevuseks lubade taotlemise ning tegevusteadete esitamise informatsiooni ja teenuste koondamine „Eesti.ee ettevõtjale“ keskkonda. Loodav uus teenus võimaldaks ettevõtjal saada ülevaate tegevusaladest, millega on seotud tegevusloa või -teate esitamise nõuded ning saada infot tegevusloa taotlemiseks või tegevusteate esitamiseks vajalikest tegevustest ja lisadokumentidest. Samuti võimaldaks loodav teenus alustada tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise protsessi, näha ettevõttele väljastatud tegevuslubade või esitatud tegevusteadete nimekirja ning asuda vajadusel tegevusloa või tegevusteate andmeid muutma, tegevust peatama või lõpetama.

Käesoleva analüüsi lähteülesanne seab eesmärgiks kaardistada äritegevuse alustamiseks vajalike tegevuslubade ja tegevusteadete, aga ka muude loa- või teavitamiskohustuste hetkeolukord (AS-IS). Hetkeolukorra kirjeldamiseks uuendati ja täiendati majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse kohaldamisala piires läbiviidud tegevuslubade ja tegevusteadete kaardistust. Kaardistati loa- ja teatamiskohustused ettevõtjale, mis kehtestatakse äritegevuse alustamisel. Samuti kaardistati kõigi tuvastatud ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadetega seotud tehnoloogilisi lahendusi. Ettevõtjate vajaduste ja tänaste murekohtade paremaks mõistmiseks viidi läbi kasutajauuring. Hetkeolukorra kaardistamise põhieesmärk oli pakkuda piisavalt taustinfot tulevikulahenduse väljatöötamiseks ning selle arendamiseks vajalike eeltööde kirjeldamiseks.

Analüüsi teiseks eesmärgiks on töötada välja kasutajate vajadustest lähtuv tulevikulahenduse kontseptsioon ja skoop (TO-BE). Analüüs hõlmab nii ärilist, tehnoloogilist kui ka õiguslikku vaadet.

Kolmandaks eesmärgiks on töötada välja tulevikulahendust illustreeriv ja lõppkasutajatega testitud prototüüp (TO-BE). Luuakse tulevikulahendust kirjeldav detailne protsessikirjeldus ning seda illustreeriv klikitav prototüüp.

Neljandaks eesmärgiks on tööde teostamiseks vajalike eeltööde kirjelduse koostamine (TO-BE). Projekti jooksul valminud tulemitele tuginedes koostatakse eeltööde kirjeldus, mis annab ülevaate kuidas tulevikulahendust praktiliselt realiseerida. Eeltööde kirjeldus sisaldab lahenduse realiseerimiseks vajalike arendustegevuste nimekirja, tegevuste optimaalset järjekorda ja mahtu ning hinnangut vajamineva investeeringu suuruse osas.

Viiendaks ning viimaseks eesmärgiks on tulevikulahenduse MVP (minimum viable product) kirjeldamine (TO-BE). See sisaldab projekti jooksul valminud tulemitele toetuvat MVP skoobi

[1] MKM, „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon - lõpparuanne“ (2020), https://mkm.ee/media/8714/download

[2] RIA, „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs“ (2021) aruanne ja liidestamisjuhendid, https://www.ria.ee/amet-uudised-ja-kontakt/rahvusvaheline-koostoo/struktuuritoetust-saanud-projektid#riigiportaal

kirjeldamist, MVP teekaardi loomist ja osapooltega kooskõlastamist, MVP realiseerimiseks tehtavate tööde kirjeldamist töökäskudena, MVP dokumentatsiooni loomist ning MVP prototüübi koostamist.

Valminud tulemitele toetuvalt saab asuda ette valmistama „Äritegevuseks tegevusloa taotlemise ja majandustegevusteate esitamise ärisündmusteenuse" IT arenduse hanget.

Käesolev aruanne annab esmalt ülevaate sündmusteenustega seotud taustainfost, eesmärkide saavutamiseks rakendatud metoodikast ning teostatud tegevustest, misjärel saab tutvuda analüüsi sisuliste tulemitega – hetkeolukorra analüüsi (AS-IS) ja tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise ärisündmusteenuse kontseptsiooniga (TO-BE) ning selle prototüübiga.

Uuringu viisid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimusel läbi Cybernetica AS, Ernst & Young Baltic AS ja disainibüroo Rethink perioodil jaanuar kuni juuli 2023.

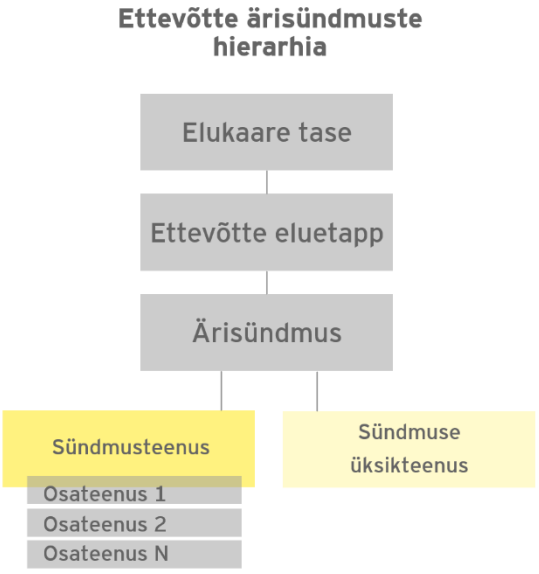
1.1 Varasemad projektid

Arengukava „Eesti Digiühiskond 2030"[3] on esimese eesmärgina välja toonud ülemineku sündmuspõhistele ja proaktiivsetele teenustele. Sündmusteenuste definitsioon ja analüüsimetoodika on kirjeldatud sündmusteenuste analüüsi lõpparuandes.[4] Sündmusteenus on riiklik e-teenus, mida mitu asutust osutab ühiselt, et isik või ettevõte saaks täita oma kohustusi ja kasutada kõiki õigusi, mis tekivad sündmuse või olukorra tõttu.

Sündmusteenuste analüüs keskendus esialgu eraisikule pakutavatele sündmusteenustele, ettevõtetele laiendati sündmusteenuste kontseptsioon ärisündmuse mõistena, mida defineeriti järgmiselt:

> „Ärisündmused on olulised muutused ettevõtte elutsüklis, mille tõttu on vajalik ühe või mitme avaliku teenuse osutamine või tarbimine ärivajaduste rahuldamiseks või kohustuste täitmiseks."

Ühtlasi töötati kontaktpunkti visiooni raames välja ärisündmusteenuste hierarhia (vt Joonis 1), mis ei põhine küll ühelgi konkreetsel ärisündmusel.

Joonis 1. Ettevõtte ärisündmuste hierarhia (allikas: „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon" (2020))

Ettevõtte ärisündmuste hierarhia põhineb suuresti sündmusteenuste analüüsi raames valminud eraisikule suunatud sündmusteenuste hierarhial. Hierarhia kõige üldisemaks tasemeks on ettevõtte elukaar, mis jaguneb ettevõtte eluetappideks:

[3] https://www.mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiuhiskonna-arengukava-2030

[4] MKM, „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon - lõpparuanne" (2020)

- äri planeerimine ja alustamine
- äritegevus
- äri lõpetamine.

Igas ettevõtte eluetapis toimub erinevaid ärisündmusi. Ärisündmuste raames osutatakse ettevõtetele erinevate avaliku sektori asutuste poolt avalikke teenuseid, mis võivad olla mitmest osateenusest koosnevad sündmusteenused.

Ettevõtja sündmusteenuste analüüsimine ja digivärava väljaarendamine koosneb reast alamprojektidest, mille hulka kuulub ka käesolev analüüs. Seni on valminud kaks ettevõtja sündmusteenuse analüüsi: ettevõtete tähtajalised kohustused ja ettevõtte finantseerimise ärisündmus, mille minimaalsed toimivad lahendused (MVP) on praegu arendamisel. Lähiaastatel on veel järgnemas rida ettevõtja sündmusteenuse analüüse.[5]

1.2 Projekti metoodika ja tegevused

Analüüsi käigus viidi läbi sekundaar- ja primaarandmete kogumine, mis andis otsest sisendit tellija poolt hanke lähteülesandes esitatud hetkeolukorda puudutavatele küsimustele vastamiseks ning tulevikulahenduse kirjeldamiseks. Andmekogumise käigus viidi läbi järgmised tegevused:

- Dokumendianalüüs, mille käigus koondati avalikult kättesaadavad ja uurimisülesande kontekstis asjakohased andmed. Andmeid sünteesiti ja kasutati nii edasiste andmeanalüüsi protsesside sisenditena kui ka raporti lõppjärelduste tegemisel. Sekundaarandmete kogumise protsess on selekteeriv, mis võimaldab täpsustada ja täiendada vajadusel uurimismeetodeid ning andmeallikaid.
- Intervjuud seotud asutuste esindajatega (9, vt loendit Lisas 1), kes tegelevad tegevuslubade ja tegevusteadetega, et saada detailne ülevaade kehtivatest tegevuslubadest ning tegevusteadetest, muudest loa- ja teavitamiskohustustest ning olemasolevatest tehnoloogilistest lahendustest. Intervjuudesse kaasati nii asutuste põhitegevuse- kui ka IT poole esindajaid.

  Muid lube, tunnistusi ja sertifikaate uuriti sekundaarandmete analüüsi kaudu.
- Intervjuud ettevõtjatega (15, vt loendit Lisas 2), et selgitada välja potentsiaalse tulevikuteenuse kasutajate harjumused ja hoiakud. Kogutud informatsioon võimaldas analüüsida äritegevuseks tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise ärisündmusteenuse kasutajavaadet, pakkudes sisendit olemasolevate ja võimalike kasutusjuhtude tuvastamiseks ning eelistatud tulevikulahenduse kirjeldamiseks.
- Töötoad (3), mille käigus kaardistati olemasolevaid tegevuslubade ja -teadete nõudeid ning loodi koosloome vormis prototüübi esialgne kontseptsioon.

  Projekt käivitus töötoaga, kus projekti kaasatud asutused said kaasa mõelda tegevuslubade ja tegevusteadete kaardistuse olulisuse üle ning välja tuua infosaamise võimalusi ja nende siht-kasutajaid. Töötoa tulemused olid alustrajavaks sisendiks nii ärianalüüsi kui teenusedisaini töösuunale projektis.

  Analüüsi *to-be* väljatöötamise etapis viidi läbi tulevikulahenduse disainimise töötuba, mille eesmärgiks oli kaasata peamiste asutuste esindajad „Eesti.ee ettevõtjale“ portaalis paiknema hakkava ärisündmusteenuse tulevikulahenduse väljatöötamisse. Töötoa raames tutvustati läbiviidud analüüsi ja kasutajauuringu olulisemaid leide, millele tuginevalt kontseptualiseeriti ühiselt tulevikulahenduse prototüüpi.

  Minimaalselt vajaliku toote arendamiseks vajalike ressursside hindamiseks viidi läbi töötuba asutuste ja nende IT partnerite spetsialistidega, mille põhjal valmis ptk. 3.6 esitatud arendusplaan.

[5] https://mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiteenused/ettevotja-digivarav-ja-sundmusteenused

1.3 Mõistete ja lühendite sõnastik

Alljärgnev tabel annab ülevaate käesolevas aruandes kasutatud peamistest mõistetest ja lühenditest.

Tabel 1. Mõistete sõnastik

Mõiste	Selgitus	Link
Andmete ühekordse kogumise põhimõte	Andmekogusse andmete kogumisel lähtutakse andmete ühekordse küsimise põhimõttest (inglise keeles *once-only principle*). Teisisõnu välditakse samade andmete korduvat lõppkasutaja käest küsimist.	Avaliku teabe seadus § 43[1] lg 3 https://www.riigiteataja.ee/akt/110032022004?leiaKehtiv
ADS	Aadressiandmete süsteem	https://geoportaal.maaamet.ee/est/Ruumiandmed/Aadressiandmed-p112.html
ADS OID	Aadressiobjekti identifikaator (Aadressiandmete süsteem (ADS) on organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab aadressiobjektide ühese identifitseerimise nii nende asukohas kui ka erinevates andmekogudes ning koha-aadresside määramise ja aadressiandmete töötlemise ühtse korralduse.	https://maaamet.ee/ruumiandmed-ja-kaardid/aadressid-ja-kohanimed/aadressiandmete-kasiraamat/215-susteemi-liidestamine-ads-iga
Artiklivaramu	Artiklivaramu on tehniline komponent, mis peab võimaldama teenuseartiklite eristamist ja nende haldust. Teenuse artiklid on artiklite eriliik osateenuste ja sündmusteenuste vormidel ja teenuseid kirjeldavatel lehtedel kasutamiseks. Artiklivaramu tekstid tulevad sisuhaldussüsteemist (artiklivaramu CMSist), artiklite tekstid on oma olemuselt staatilised ja neid hoitakse GITis versioonihalduses.	Projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs" lõpparuanne https://www.ria.ee/sites/default/files/content-editors/riigiportaal/ettevotjate-uhtse-kontaktpunkti-it-arhitektuuri-analuus.pdf
CPSV-AP	Andmemudel, mis käsitleb põhilisi avalike asutuste poolt pakutavate teenuste tunnuseid ning mille eesmärk on standardiseerida sündmusteenuste semantikat. Sisuline laiem eesmärk on pakkuda kasutajakeskset informatsiooni teenuste kasutamise kohta vastavalt isikute elus aset leidvatele elu- või ärisündmustele. Inglise keeles: Core Public Service Vocabulary Application Profile	Projekti „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon" lõpparuanne https://pilv.mkm.ee/s/ZRQQB89TRJZjiYn
CRM	CRM (*Customer Relationship Management*) on kliendisuhete haldamiseks mõeldud tarkvara.	-
DHS	Dokumendihaldussüsteem	-
EHIS	Eesti Hariduse Infosüsteem	https://www.ehis.ee/
EMTAK	Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator	EMTAK otsing https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klasifikaatorOtsing.jspx
FI	Finantsinspektsioon	https://www.fi.ee/et
JVIS	Järelevalve infosüsteem (üks PTA menetlussüsteemidest)	https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/

Mõiste	Selgitus	Link
Lihtlink	Link teisele süsteemile, mis ei edasta süsteemide vahel kasutaja ega teenuse andmeid ja ei eelda lisaarendusi.	Projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs" lõpparuanne https://www.ria.ee/sites/default/files/content-editors/riigiportaal/ettevotjate-uhtse-kontaktpunkti-it-arhitektuuri-analuus.pdf
LOOMREG	PRIA põllumajandusloomade registri infosüsteem	https://www.llr.ee/register/
MEDRE2	Tervishoiukorralduse infosüsteem	https://medre.tehik.ee/
MeM	Maaeluministeerium	https://www.agri.ee/
MKM	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	https://www.mkm.ee/
MSÜS	Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus	https://www.riigiteataja.ee/akt/Ms%C3%9CS
MTR	Majandustegevuse register	https://mtr.ttja.ee/
MVP	MVP (Minimum Viable Product) ehk minimaalne töötav toode on vähim elujõuline, mis rahuldab esimeste klientide vajadused ning on piisav tagasiside kogumiseks edaspidise tootearenduse jaoks.	Agile Alliance Glossary https://www.agilealliance.org/glossary/mvp/
PMAIS	Põllumajandusameti infosüsteem (üks PTA menetlussüsteemidest)	-
PRIA	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet	www.pria.ee
e-PRIA	PRIA iseteeninduskeskkond	https://epria.pria.ee/login/#/login
PTA	Põllumajandus- ja Toiduamet	https://pta.agri.ee/
RIA	Riigi Infosüsteemi Amet	https://www.ria.ee/
RIHA	Riigi Infosüsteemi Haldussüsteem	https://www.riha.ee/Avaleht
SEO	SEO (*Search Engine Optimization*) on veebilehe või veebisaidi nähtavuse suurendamine otsingumootori otsingutulemustes.	-
SKA	Sotsiaalkindlustusamet	https://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/
SSO/GOVSSO	Pääsu reguleerimise funktsioon (SSO ehk *single sign-on*), mis võimaldab kasutajal pöörduda üheainsa logimisega paljude eri ressursside poole.	Riigi SSO teenuse (GOVSSO) projektlahendus https://e-gov.github.io/TARA-Doku/SSO%20projektlahendus
Süvalink	Link otse vormile või teenuse lehele, lahendus võimaldab andmete edastamist ja tagasikutsumise funktsionaalsuse kasutamist. Parim tulemus saavutatakse SSO olemasolul ja teenusepakkuja süsteemi võimekusega kasutada edastatud tagasikutse aadressi.	Projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs" lõpparuanne https://www.ria.ee/sites/default/files/content-editors/riigiportaal/ettevotjate-uhtse-kontaktpunkti-it-arhitektuuri-analuus.pdf

Mõiste	Selgitus	Link
TARA	Riigi autentimisteenus (TARA) on Riigi Infosüsteemi Ameti poolt pakutav teenus, millega asutus saab oma e-teenusesse lisada nii siseriiklike kui ka Euroopa Liidu piiriüleste elektrooniliste autentimismeetodite toe. Eesti riiklike ja piiriüleselt tunnustatud eID vahenditega (ID-kaart, mobiil-ID) on läbi Riigi autentimisteenuse tagatud juurdepääs ka Euroopa Liidu riikide e-teenustele.	Riigi Infosüsteemi Haldussüsteem https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/70006317-tara
TEHIK	Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus	https://www.tehik.ee/
TTJA	Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	https://www.ttja.ee/
Veera	Disainisüsteem, mis standardiseerib riiklike teenuste visuaalid ning kasutajakogemuse.	Veera disainisüsteemi kodulehekülg https://zeroheight.com/3d136290e/p/4234b7-miks-veera
Ärisündmus	Oluline muutus ettevõtte elutsüklis, mille tõttu on vajalik ühe või mitme avaliku teenuse osutamine või tarbimine ärivajaduste rahuldamiseks või kohustuste täitmiseks.	Projekti „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon" lõpparuanne https://pilv.mkm.ee/s/ZRQQB89TRJZjiYn#pdfviewer
X-tee	X-tee on andmevahetuse platvorm, mis võimaldab turvaliselt asutuste vahel teavet pärida ja vahetada.	X-tee kodulehekülg https://www.x-tee.ee/home

2. Ettevõtluse tegevuslubade ja tegevusteadetega seotud teenuste hetkeolukorra analüüs

Käesolev peatükk kaardistab peamiseid tegevuslubade ja majandustegevusteadete (edaspidi tegevusteade) menetlemise protsesse ning infosüsteeme ja registreid riigiasutustes. Analüüs keskendub esmalt tegevuslubade ja tegevusteadetega seotud tegevusalade kirjeldamisele (ptk 2.1) ning seejärel vaatleb asutustes kasutuses olevaid tehnoloogilisi lahendusi (ptk 2.2). Kaardistusele järgneb kasutajauuringu tulemuste analüüs, mis hõlmab persoonade ja kasutajateekondade kirjeldamise (ptk. 2.3) abil läbiviidud ettevõtjate tänaste vajaduste ja murekohtade analüüsi (ptk. 2.4).

2.1 Tegevusload äritegevuseks ja tegevusteated

Ettevõtluses tegutsemiseks on paljudel tegevusaladel vaja ettevõtjal äritegevuse alustamiseks taotleda tegevusluba või ettevõtte tegevuse alustamise eel esitada riigile andmeid majandustegevusteate vormis. Tegevusload ja tegevusteate esitamise kohustus on üks viis, kuidas riik reguleerib, sekkub ja seirab majandustegevust ning teostab järelevalvet pakutavate teenuste üle. Loa ja teate nõuetel, mis teatud tegevusaladega kaasnevad, on ka oluline roll ühiskonna heaolu ja julgeoleku tagamisel (nt julgeoleku, rahvatervise ja keskkonnakaitse eesmärgil). Samas võib tegevuslubade taotlemine olla ettevõtjate jaoks kulukas tegevus, kuna ettevõtjal tuleb täita loa saamise eeltingimused ning kulusid põhjustab ka taotlemisprotsessiga seotud bürokraatia.[6]

Riigi vaates on oluline omada keskset ülevaadet kindlal tegevusalal tegutsevatest ettevõtetest. Seetõttu tuleb ettevõtjal Äriregistrisse teatada ettevõtte asutamisel selle kavandatud põhitegevusala ning hiljem teatada tegevusalade muutumisest (Äriseadustik §4 (5)). Äriühing, kes peab Äriregistrisse esitama majandusaasta aruande, näitab lõppenud aruandeaasta tegevusalad ja uude aruandeaastasse kavandatud tegevusalad oma majandusaasta aruandes. Tegevusalast Äriregistrisse teatamisel või majandusaasta aruandes näitamisel kasutatakse Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorit (EMTAK).[7] EMTAK on Euroopa Ühenduse majandustegevusalade statistilise klassifikaatori (NACE) Eesti rahvuslik versioon. EMTAK on aluseks ettevõtte tegevusala määramisel ja oluliseks allikaks valdkonnastatistika tootmisel. EMTAK koodiga sidumine aitab majandustegevusalasid kategoriseerida nii, et üks EMTAK kood kirjeldab statistilist üksust, mis tegeleb määratud äritegevusega. Samuti võimaldab tegevusaladesse liigendamine rahvusvahelist võrreldavust vastava valdkonna sees.[8]

Tegevuslubade ja -teadete kaudu tekkiv ühiskondlik kasu peaks olema mõistlikus vahekorras selle kohustusega ettevõtjatele lisanduva koormusega. Loamenetlus ei tohiks olla liialt keerukas ettevõtjale või ebamõistlikult koormav ametnikule, ega piirata ka põhjendamatult konkurentsi.

Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus (MSÜS)[9] sätestab, et majandustegevus on iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga ja püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Samuti teatamis- või loakohustusega tegevus ka juhul, kui selle eesmärgiks ei ole tulu saamine.

MSÜS annab aluse eriseadustes vastava valdkonna majandustegevusega seotud tegevuslubade ja -teadete reguleerimisele. Majandustegevuse vabadust piiratakse majandustegevuse nõuetega, sealhulgas teatamiskohustusega avalikust huvist tuleneval põhjusel (§ 4 lg 2). Majandustegevuse nõuded on nõuded, mille võib kehtestada ning millele ettevõtja ja tema majandustegevus peavad vastama (§ 6 lg 1, § 29).

[6] Riigikantselei, „Bürokraatia vähendamise rakkerühma aruanne“ (2018), lk. 20 https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2018-04/Rakker%C3%BChma%20aruanne.pdf

[7] https://www.rik.ee/sites/www.rik.ee/files/elfinder/article_files/emtak_2008_pdf.pdf

[8] https://www.rik.ee/et/ettevotjaportaal/emtak-tegevusalad

[9] https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021005

MSÜS jaotab majandustegevuse õigus- ja korrapoliitilisest aspektist kaheks:

- Teatamiskohustusega tegevusalad – vastava valdkonna eriseaduses sätestatud juhul peab ettevõtja teavitama registripidajat tegutsemisest; kande puudumisel tegevus ei ole keelatud ning nõuete täitmist eelnevalt ei kontrollita.
- Loakohustusega tegevusalad – vastava valdkonna eriseaduses sätestatud juhul peab ettevõtjal enne tegevusalal majandustegevuse alustamist olema tegevusluba.

Tegevusluba on mistahes nimetusega ettevõtjale adresseeritud haldusakt või ettevõtjaga sõlmitud haldusleping, milleta ettevõtja ei või majandustegevust alustada ning millega enne majandustegevuse alustamist tuvastatakse teatud majandustegevuse nõuete täitmine ja määratakse kindlaks majandustegevuse teostamise tingimused (MSÜS § 16 lg 2). Loakohustuse ülesanne on võimaldada asutusel teostada majandustegevuse üle järelevalvet. Eesmärk on tagada tegevust alustava isiku sobivus ja tegevuse esemeline sobivus, selleks et kaitsta teisi õigushüvesid. Loakohustuse kehtestamine on põhjendatud vaid juhul, kui tegevusalast tingituna peab avalik võim enne tegevuse alustamist teostama ettevõtja suhtes mingisugust sisulist kontrolli. MSÜS § 16 lg 3 sätestab, et tegevusluba ei ole muu hulgas haldusakt, mis annab füüsilisele isikule õiguse kutsetegevuseks ning keskkonnaluba ja keskkonnakompleksluba.

Seaduses sätestatud juhul on ettevõtjal kohustus esitada enne majandustegevuse alustamist registripidajale teade asjaomasel tegevusalal majandustegevuse alustamise kohta.

Majandustegevusteade on isiku ühepoolne tahteavaldus, millega pole seotud majandustegevuse teostamise õiguse tekkimine, vaid mis tõendab majandustegevuse tegelikku alustamist. Majandustegevusteate esitamise kohustus puudub ettevõtjal, kelle tegevusalal on nõue esitada tegevusluba (MSÜS § 14). Teatamiskohustuse ülesanne on majandustegevuse kohta info kogumine tegevusaladel, millest lähtuv risk ei ole nii suur, et õigustada neile loakohustuse kehtestamist, ent siiski piisavalt suur selleks, et oleks vaja lihtsustada ja tõhustada riikliku järelevalve teostamist.

Lisaks MSÜSi alusel ja valdkondlikest eriseadustest tulenevalt väljastatud tegevuslubadele ja tegevusteadetele on ettevõtetel kohustus taotleda lube või esitada teatisi ka teistel juhtudel. Riigi poolt väljastatakse peale tegevuslubade ka erinevaid lube, sertifikaate, tunnistusi ja litsentse, mida oma olemuselt võib pidada tegevuslubadeks, kuigi nende nimetus sellele otseselt ei viita. Näiteks maa hindamiseks antakse välja tegevuslitsents, ilma milleta on asjaomane ettevõtlus keelatud. Samas ei ole näiteks teenindaja koolituse läbimise eest väljastatud tunnistus eelduseks iseseisva majandustegevuse alustamiseks. Või keskkonnaluba, mis annab õiguse kasutada loodusressursse, viia keskkonda saasteaineid ja jäätmeid ning arendada seaduses sätestatud juhtudel majandustegevusi; maaparandussüsteemi ehitusluba annab õiguse maaparandussüsteemi kuuluva rajatise rajamiseks, hoone püstitamiseks või nende rekonstrueerimiseks. Mahepõllumajandusliku tegevusega alustamiseks on vaja taotleda mahepõlumajanduse sertifikaat ja ettevõte peab olema ka mahepõllunduse registris, kuid MSÜSile vastavat tegevusluba mahepõllumajandusega tegelemiseks taotleda ei ole vaja. Siiski peavad mahepõllumajandusega tegelevad ettevõtted üldjuhul majandustegevuse alustamisel taotlema tegevusloa või tegema tegevusteate vastaval hiljem mahedana käideldaval toidu- või söödakäitlemise või loomapidamise tegevusalal.

MSÜSis ei kasutata mõistet „**erinõue**“, aga on kasutusel üldine laiem mõiste „majandustegevuse nõuded“. Mõnes eriseaduses, mis muuhulgas reguleerivad vastava valdkonna majandustegevusega kaasnevat tegevusloa ja/või tegevusteate kohustust, on kasutatud mõistet „erinõue“, mille all peetakse aga silmas vastavale tootele või selle käitlemisele kehtivaid erinõudeid (nt tubakaseadus, toiduseadus, alkoholiseadus). Erinevate valdkondade majandustegevusele on eriseadustes kehtestatud nõudeid, mis sisuliselt reguleerivad vastavas valdkonnas tegutsemist, sealhulgas tegevusloa omamise ja/või tegevusteate esitamise kohustusi. Sellise majandustegevusele kehtiva nõude puhul ütlevad eriseadused, et tegemist on vastavalt loa-, teatamis- või teavitamiskohustusega. Muid üldiselt kasutatavaid mõisteid käesoleva analüüsi temaatikale vastavad õigusaktid ei sisalda.

Erinõue ei tähenda seega, et kindlas valdkonnas tegutsedes on ettevõttel kohustus omada tegevusluba või esitada tegevusteade, vaid selline mõiste on eriseadustes kasutusel üksnes tootele kehtiva või selle käitlemisele kohanduva tingimusena. Samas on EMTAKi infosüsteemis EMTAK koodidega seotud „erinõuete" andmed, mille sisuks on erinevad MSÜSi alusel kehtestatud tegevuslubade ja majandustegevusteadete viited, sh pädevale asutusele, õigusaktile ja teatise või taotluse esitamise iseteeninduskeskkonnale. Samuti on kasutatud mõistet „erinõue" Eesti.ee artiklites, kus üks teema on „erinõuetega tegevusalad", mille all kirjeldatakse ettevõtte tegutsemist erinõuetega tegevusalal.

Eelnevalt viidatud õigusaktidele tuginedes ei kasuta käesolev analüüs mõistet „erinõue", kuigi seda mainivad tegevuslubade ja -teadete kontekstis EMTAKi infosüsteem ja Eesti.ee portaal.

2.1.1 Tegevuslubade ja tegevusteadete kaardistus

Eestis on praegu analüüsi käigus läbi viidud kaardistuse kohaselt kehtestatud 86 tegevust, mis nõuavad tegevusloa taotlemist ja 38 tegevust, mis nõuavad tegevusteate esitamist, ehk kokku 124 tegevust, millel on tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise kohustus.[10] Alljärgnevas tabelis on valdkondade kaupa välja toodud tegevuslubade ja tegevusteadete arv.

Tabel 2. Tegevuslubade ja tegevusteadete jaotus valdkondade kaupa.

Valdkond	Tegevusluba	Tegevusteade
Autoriõigus	0	1
Ehitus	0	1
Energeetika	4	2
Finantsteenused	1	0
Haridus	18	1
Hasartmängud	2	1
Info ja side	1	2
Kaubandus	0	1
Keskkond	7	1
Meedia	1	2
Muinsuskaitse	0	2
Põllumajandus	16	11
Relvaohutus	2	0
Sotsiaalhooldus	6	0
Tervishoid	6	2
Transport	17	3
Tuleohutus	0	3
Turism	0	1
Turvateenused	1	0
Tööstus	3	1
Tööturg	0	3
Usaldusteenus	1	0
Kokku	**86**	**38**
Kohustusi kokku:	**124**	

[10] Varasemad avaldatud uuringud on Eestis kokku loetlenud 260 tegevusluba ja majandustegevuse teadet; siinses uuringus on nende arv väiksem kuna valdkonna tegevused, mis kuuluvad ühe loanõude alla on arvestatud ühe loana.

Käesolev analüüs keskendub üksnes valdkondlikest eriseadustest tulenevalt MSÜSi alusel väljastatud tegevuslubadele ja tegevusteadetele. Teised load, teatised, sertifikaadid, tunnustused, tõendid ja diplomid ei ole aruande skoobis.

2.1.1.1 *Tegevusload ja tegevusteated ettevõtte elukäigus*

MSÜSi alusel peab ettevõtja taotlema luba, muutma olemasolevat luba või esitama teate järgmistel juhtudel:

1. Majandustegevuse alustamine
2. Majandustegevuse teostamine
3. Majandustegevuse lõpetamine, peatamine ja jätkamine.

Majandustegevuse alustamise faasis on ettevõtjal kohustus esitada tegevusteade või taotleda tegevusluba. Loakohustuse olemasolul ei ole teate esitamine enam vajalik.

a. Majandustegevusteate esitamine - MSÜS (§14) näeb ette, et ettevõtjale võib seadusega panna kohustuse teatada majandustegevuse alustamisest registripidajale (teatamiskohustus).
b. Tegevusloa taotlemine - MSÜS (§16 lg 1) sätestab loakohustuse, st ettevõtja kohustuse saada enne majandustegevuse alustamist tegevusluba.

Ettevõtte tegevuse käigus võib tekkida vajadus või soov teha muudatusi tegevusloa juures või vahetada sootuks tegevusala. Sellisel juhul on ettevõtjal kindlad kohustused, mida ta peab täitma.

c. Tegevusloa muutmine toimub ettevõtja enda või avalikes huvides majandushaldusasutuse initsiatiivil. Tegevusluba on vaja muuta kui muutuvad tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvad asjaolud. Tegevusloa muutmisega on tegu, kui muudetakse tegevusloa kõrvaltingimusi (MSÜS §30). Tegevusluba saab muuta vastavalt tegevusalale registri infosüsteemi või e-posti teel.
d. Hoolsuskohustuse raames peab ettevõtja majandustegevuse käigus rakendama meetmeid nõuete täitmiseks ja nõuete mittevastavuse viivitamatuks kõrvaldamiseks.
e. Majandustegevusega seotud asjaolude muutumisest teavitamise kohustus ehk kui tegevusloa kontrolliesemesse kuuluv asjaolu muutub, peab ettevõtja sellest teavitama.

Kui ettevõte lõpetab tegevuse, näiteks ettevõtja soovil, siis tuleb ettevõtjal teavitada ka talle tegevusloa väljastanud asutust. Majandustegevust on võimalik ka peatada ning hiljem ka jätkata.

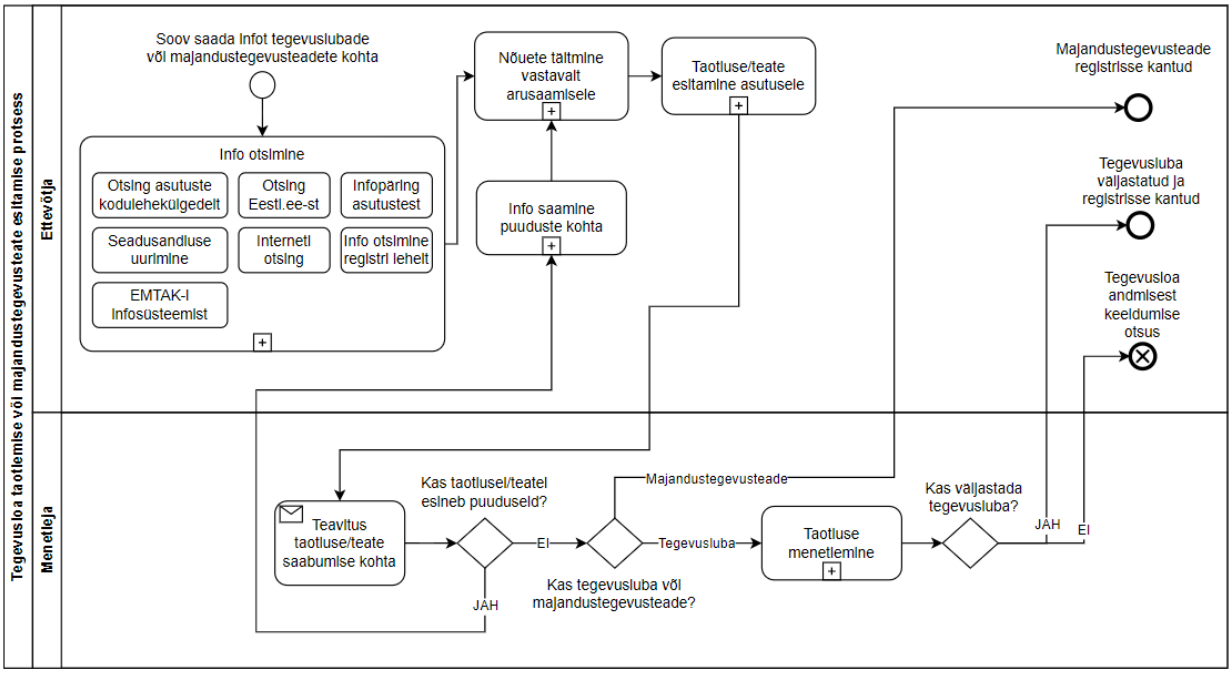
f. Majandustegevuse lõpetamisel on võimalik ise loobuda majandustegevusest või tegevusloa võib kehtetuks tunnistada ka majandushaldusasutus. Loobumise puhul on kohustus esitada sellekohane teade, mida on vastavalt registrile võimalik esitada kas läbi Eesti.ee portaali, notari kaudu, registri infosüsteemis või e-posti teel.
g. Majandustegevust või tegevusluba on võimalik ka peatada majandushaldusasutuse või ettevõtja enda poolt. Üldjuhul peatatakse majandustegevus või tegevusluba kui ettevõtjal on rikkumised, mis vajavad kõrvaldamist.
h. Kui ettevõtja on peatamisel märgitud puudused kõrvaldanud või on valmis jätkama majandustegevust, siis on tal kohustus majandushaldusasutust ka sellest teavitada.

2.1.2 Tegevusteate esitamise ja tegevusloa taotlemise protsess

Tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise eelduseks on, et Äriregistris on loodud juriidiline isik, mis hakkab pakkuma teenust, mis vajab tegutsemiseks luba. Samuti võib tegevusloa taotluse või tegevusteate esitada ka füüsiline isik, näiteks taksoveo teenindajakaardi, loomapidamise, toidukäitlemise ja muu tegevuse puhul, kui eriseaduses ei ole sätestatud teisiti. Peale juriidilise isiku loomist alustab ettevõtja info kogumist, mille käigus selgitatakse välja, millised kriteeriumid peavad olema selles valdkonnas tegutsemiseks täidetud ning milliseid dokumente ja andmeid on vaja millisele asutusele esitada. Seejärel asub ettevõtja nõutud dokumente ja tõendeid koondama ning saab alustada tegevusloa taotluse või tegevusteate esitamist. Dokumente on võimalik ettevõtjal esitada kas vastava asutuse iseteeninduskeskkonna kaudu, e-postiga asutuse üldaadressile või mittetehnoloogilise lahenduse vahendusel (nt postiga saadetav paberdokument või notari kaudu).

Esitatud tegevusloa taotlus või tegevusteade jõuab asutuseni, kus menetleja kõigepealt kontrollib, kas kogu nõutud informatsioon on esitatud ja nõuded täidetud. Kui taotlusel/teatel esineb puudujääke, siis

saadetakse vastav informatsioon ettevõtjale, kes kõrvaldab puudused ja täiendab oma taotlust või teadet. Kui taotlusel puuduseid ei tuvastata, võetakse see asutuses menetlusse. Tegevusteateid ei menetleta, need registreeritakse ja kantakse registrisse. Tegevusloa taotluse menetlus lõpeb loa andmise või loa andmisest keeldumise otsusega. Alloleval joonisel on toodud visuaalselt tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise üldine protsess.

Joonis 2. Tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise protsess

Peale tegevusloa taotlusele positiivse otsuse saamist on ettevõtjal õigus alustada tegevust antud valdkonnas ja teenuseid pakkuda. Tegevusloa taotluse järeltegevuseks võib olla tähtajaliste tegevuslubade puhul tegevusloa pikendamine. Kui ettevõte otsustab loobuda majandustegevusest või teenuse pakkumisest, tuleb tal tegevusloa puhul esitada lõpetamise ehk loobumise taotlus või tegevusteate puhul teavitada registrit tegevuse lõpetamisest. Kõige tavalisem järeltegevus on aga tegevusloa ja tegevusteate muutmine, mis on sageli seotud teenuse pakkumisega seotud isiku (nt. lasteaiakasvataja, õpetaja, arst vmt.) või teenuse sisulise muutusega (nt. uue toidugrupi lisandumine toidutootmisettevõttes). Näiteks ettevõtted, mis tegelevad lasteaedade, tervisehoiuteenusega või koolitamisega peavad hoidma ajakohasena kõigi teenusega seotud isikute andmeid. Kuna tegevusluba antakse ja majandustegevusest teavitatakse konkreetses asukohas toimuva tegevuse kohta, siis teenusepakkuja uue asukoha (nt. apteegi, loomapidamise või toidukäitlemise tegevuskoha aadressi, veebikeskkonna vmt.) lisandumisel tuleb esitada juba uus tegevusloa taotlus või tegevusteade.

2.1.3 Tegevuslubade ja -teadete halduskoormus

Eestis on tegevuslubade ja tegevusteadete kohustus kehtestatud kokku 26 tegevusvaldkonnas: kokku 86 tegevusluba ja 38 tegevusteadet. Ülevaatlik tabel nende jagunemisest valdkondade vahel on esitatud peatükis 2.1.1 (vt. Tabel 2).

Ettevõtjal on võimalik tegevusalade ja nendega seotud loa- või teatekohustuste kohta infot saada kas otse riigiametitelt teadete näol (nt. infolehed, uudiskirjad) või ise otsides järgnevatest allikatest:

- Eesti.ee portaali alammenüü „Erinõuetega tegevusalad“ pakub hetkel kõige täielikumat ülevaadet kõigist loakohustustest.

- Äriregister, kus ettevõtte asutamise käigus tuleb valida tegevusala (EMTAK kood), on tegevusluba eeldavad tegevusvalikud varustatud põhjaliku nõuete kirjeldusega.[11]
- EMTAK infosüsteem, kus tegevusala koodi kirjeldusele on seotud viited seaduse põhiselt loakohustustele, pädevatele asutustele ja registritele.[12]

Eri valdkondade tegevuslube menetlevate asutuse kodulehed pakuvad tegevuslubade ja nende taotlemise protsessi kohta mitmesugust informatsiooni, näiteks:

- MTR – Teate- ja loakohustusega tegevusalade loetelu[13]
- Terviseamet– Tervishoiu vaates tegevuslubade loetelu[14]
- TTJA kodulehekülg – „Ametist, load ja riigilõivud“ menüü[15]
- Ravimiameti kliendiportaal[16]
- PTA kodulehekülg – „Ettevõtjale, tootjale ja turustajale“ menüü[17]
- PRIA kodulehekülg – Loomade register[18]
- E-PRIA - Registrid[19]
- HTM kodulehekülg – Kutse- ja Täiskasvanuharidus[20]
- Transpordiamet – Lubade ja kooskõlastuste taotluste blanketid.[21]

Ettevõtja võib samuti pöörduda e-posti või telefoni teel vastava ameti või registri poole info saamiseks.

Lubade taotlemiseks, menetlemiseks ja väljastamiseks on riigiasutustel kasutusel üle 10 erineva portaali, infosüsteemi ja registri (vt. ptk. 2.2 allpool).

Parema ülevaate saamiseks uurisime asutustelt, kui palju kehtivaid tegevuslube ja tegevusteateid nende registrites on ning kui palju tehti 2022. aastal nendega seonduvaid toiminguid. Kõikide registrite kohta täielik info puudub, seega on statistika alljärgnevas tabelis esitatud ühtlustatud kujul (vt Tabel 3).

Tabel 3. Ettevõtjate ja asutuste suhtlus tegevuslubade raames 2022. aasta jooksul

Asutus	Kehtivad tegevusload ja tegevusteated 2022. a	Toimingud tegevuslubade ja tegevusteadetega 2022. a	Suhtlus ettevõtetega 2022. a
TTJA	14 057 tegevusluba 2 026 tegevusteadet	Esmakordne taotlemine 10 700 Muutmine 237 Kehtetuks tunnistamine 23	Automaatteavitusi läks ettevõtjatele 80 869.
PTA	2 467 tegevusluba 20 526 tegevusteadet	Esmakordne taotlemine 5 506 Muutmine 1 464 Lõpetamine 1 796 Tegevuse peatamine ja taastamine 334	Kliendisuhtlus toimub siis, kui on vaja lisada esitamata jäätud dokumente või korrigeerida esitatud andmeid ning tegevusloa menetluse käigus ettevõttesse kohale mineku planeerimiseks.

[11] https://ariregister.rik.ee/est
[12] https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klassifikaatorOtsing.jspx
[13] https://mtr.ttja.ee/infoleht/22?m=129
[14] https://www.terviseamet.ee/et/tervishoid/tegevusload
[15] https://ttja.ee/
[16] https://kliendiportaal.ravimiamet.ee/RAKP/public/Login.aspx?ReturnUrl=%2fRAKP%2fDefault.aspx
[17] https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine/tegevusload-ja-teavitamine
[18] https://www.pria.ee/registrid/tegevuskoha-registreerimine
[19] https://epria.pria.ee/app/#/registrid/majandustegevus
[20] https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/opetaja-koolijuht-ja-koolipidaja/koolitus-voi-tegevusluba
[21] https://www.transpordiamet.ee/taotlused-blanketid

Asutus	Kehtivad tegevusload ja tegevusteated 2022. a	Toimingud tegevuslubade ja tegevusteadetega 2022. a	Suhtlus ettevõtetega 2022. a
SKA	1 180 tegevusluba	Esmakordne taotlemine 57 Muutmine 1 652 Kehtetuks tunnistamine 26	500 toimingut, pea iga toimingu puhul toimub suhtlus kliendiga.
HTM	3 605 tegevusluba 151 tegevusteadet	Esmakordne taotlemine 141 Kehtetuks tunnistamine 175	Kliendiga suhtlus toimub juhul, kui taotlus saadetakse meili teel.
PRIA	266 tegevusluba 9 113 tegevusteadet	Esmakordne taotlemine 1 183 Muutmine 663 Ajutine loobumine 492 Jätkamine 173 Kehtetuks tunnistamine 1 031	Teavitusi ei saadeta, suhtlus kliendiga toimub tegevusloa muudatuste korral.
Ravimiamet	506 tegevusluba	Esmakordne taotlemine 15 Muutmine 130 Kehtetuks tunnistamine 16	160 tegevusloa otsust. Igale ettevõtjale saadeti üks infokiri. Aastas tuleb kliendiportaalist umbes 10 000 – 20 000 teadet.
Terviseamet	2 567 tegevusluba	Esmakordne taotlemine 264 Muutmine 145 Kehtetuks tunnistamine 146	907 erinevat suhtlusmomenti, taotluste esitamisel või päringute tegemisel. Tegevusloa väljastamisel saadab infosüsteem automaatteavituse teenuseosutajale tegevusloa väljastamise kohta.

2022. aastal oli 7 asutuse registri peale kokku kehtivaid tegevuslube 24 648 ja 31 816 esitatud tegevusteadet. Esmakordseid loataotlusi esitati 7 asutuse registrisse 2022. aastal kokku 17 866; 6 asutuse registrisse tehti lubade muutmise ja parandamise taotlusi kokku 4 291 korral. Kehtetuks tunnistati seitsme asutuse registris kokku 3 213 tegevusluba ja tegevusteadet. TTJA-s ja PTA-s on kaardistuse kohaselt kõige rohkem toiminguid tegevuslubade ning tegevusteadetega. Kehtivaid lube ja teateid on kõige rohkem samuti PTA-s ja TTJA-s.

Kokku moodustab see interaktsioonide arv arvestatava halduskoormuse nii ettevõtjatele kui asutustele. Kahjuks puuduvad võrdlevad andmed varasemate perioodide kohta, et anda hinnang, kas selle koormuse maht on pigem kasvav või kahanev. EY on varem välja töötanud metoodika erinõuete maksumuse väljaarvutamiseks tegevuslubade valimi näitel,[22] kuid seda ei ole süsteemselt kõigile loakohustusega tegevusaladele laiendatud.

Lubade ja tegevusteadete taotlemine ja esitamine toimub registrite kaupa erinevate infosüsteemide kaudu, mida kirjeldab järgmine alapeatükk.

[22] EY, „Uuring erinõuete maksumuse arvutamiseks loakohustusega tegevusaladel“ (2016) https://www.mkm.ee/sites/default/files/content-editors/failid/NullByrokraatia/p_4_erinouete_kaardistuse_ulevaade.pdf

2.2 Tegevuslubade ja tegevusteadete menetlemise infosüsteemid

Käesolev peatükk kaardistab avaliku sektori poolt ettevõtetele pakutavate tegevusloa taotluste ja tegevusteadete esitamisega seotud tehnoloogilisi ja ka mittetehnoloogilisi lahendusi. Kaardistatud registrid ja infosüsteemid valiti koostöös projekti tellijaga arvestades tegevusvaldkonna olulisust ja esitavate dokumentide mahtu. Iga registri kohta on peatükis toodud lühike tutvustus, tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise äriprotsessi kirjeldus, ülevaade tehnoloogilistest ja mittetehnoloogilistest lahendustest (sh liidestused ja tulevikuplaanid) ning esmane analüüs registrite võimekuse kohta (ptk 2.2.1 - 2.2.5). Kaardistusele järgneb lühike ülevaade teistest tegevuslubadega ja tegevusteadetega seotud registritest (ptk 2.2.7). Kokkuvõte peamistest registrite kitsaskohtadest on esitatud eraldi alapeatükis (ptk 2.4).

2.2.1 Majandustegevuse register

Majandustegevuse registrit (edaspidi MTR) haldab alates 2021. aasta kevadest Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti (edaspidi TTJA). MTR on asutatud majandustegevuse nõuetega tegevusaladel tegutsevate ettevõtjate, seadusega nimetatud asutuste, sihtasutuste ja mittetulundusühingute üle avalikkusele kättesaadaval viisil arvestuse pidamise ja järelevalve teostamise eesmärgil. MTR-is hoitakse andmeid kehtivate tegevuslubade ja tegevusteadetega ettevõtjate kohta koos kehtivusinformatsiooni ning EMTAK koodiga. Samuti on loodud ettevõtjatele võimalus MTR-i kaudu esitada tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid. MTR-i avaliku portaali kaudu on võimalik otsida tegevuslubade ja tegevusteadete omanikke ning saada ülevaade kõigist kehtivatest ja kehtetutest tegevuslubadest ja tegevusteadetest. Täpsemat infot MTR-i võimaluste kohta pakub registri koduleheküIg[23] ning registri tehnilise lahenduse kohta Riigi Infosüsteemi Haldussüsteem (RIHA).[24]

Majandustegevuse register loodi aastal 2004 ja seda reguleerib MSÜS,[25] mille kohaselt on registri vastutavaks töötlejaks TTJA ning volitatud töötlejaks majandushaldusasutus, kes kannab registrisse andmeid, muudab neid ja tunnistab kehtetuks.

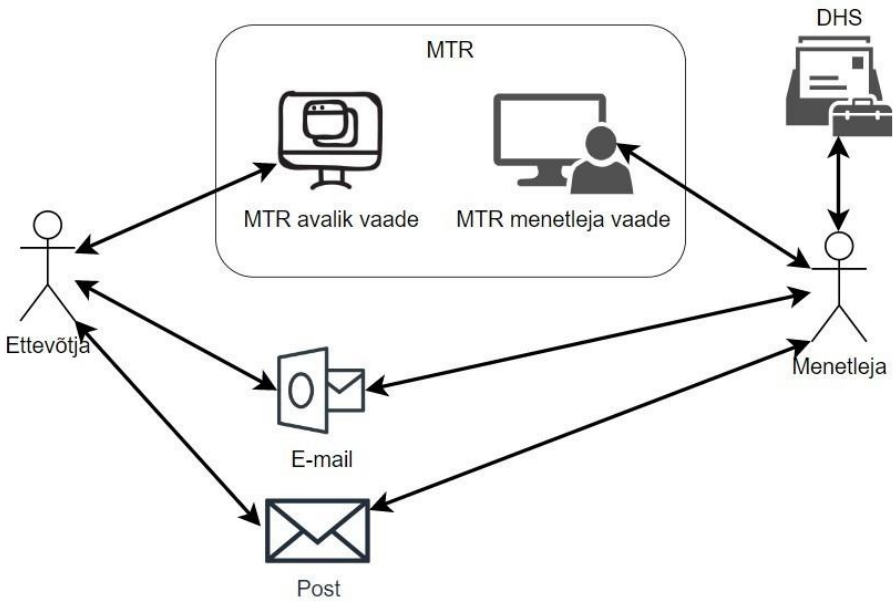
2.2.1.1 *Äriprotsessi kirjeldus*

Majandustegevuse register toimib teenuste platvormina, mida kasutavad mitme eri valdkonna asutused, näiteks Sotsiaalkindlustusamet, Terviseamet, Tööinspektsioon, Transpordiamet, Maksu- ja Tolliamet jt. Käesolev peatükk tugineb süsteemi võimaluste ja toimeprotsesside kohta kogutud infole MTR-i vastutavalt töötlejalt TTJA-lt ning MTR-is oma valdkonna tegevuslubasid menetleva Sotsiaalkindlustusameti (SKA) käest. Järgneval joonisel on toodud lihtsustatud tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise äriprotsessi kirjeldus.

[23] https://mtr.ttja.ee/

[24] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/mtr

[25] https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021005?leiaKehtiv

Joonis 3. MTR-i kaudu tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise lihtsustatud äriprotsess

Tegevusloa taotlemiseks või tegevusteate esitamiseks saab ettevõtja täpsemat informatsiooni MTR koduleheküljelt,[26] Eesti.ee portaalist, luba menetleva asutuse (nt SKA) koduleheküljelt või kontakteerudes otse vastava valdkonna tegevusluba menetleva asutuse töötajaga. Ettevõtja saab esitada tegevusloa taotlust või tegevusteadet täites MTR-is vastava vormi või e-posti vahendusel, erandlikult ka posti teel paberavaldusega. Posti teel saadetakse pabertaotluseid väga harva ning üldjuhul palutakse sellisel juhul ettevõtjal edastada sama info ka digitaalselt või sisestada ise otse MTR-i. Kui ettevõtja esitab taotluse e-posti teel, siis menetleja registreerib selle oma asutuse DHS-is ning lisab selle ettevõtja eest ise MTR-i infosüsteemi, kust ettevõtjal on hiljem võimalik oma taotlust ise näha ja muuta.

Tegevusloa taotluse või tegevusteate esitamiseks MTR-i kaudu, tuleb ettevõtjal ennast esmalt autentida (kasutusel on Riigi autentimisteenus TARA). Taotluse või teate esitamine on süsteemis tehtud lihtsasti arusaadavaks ja eristatud väikesteks sammudeks. Ettevõtja peab esitama teenuse osutamisega seotud andmed, seejärel on võimalik lisada taotlusele juurde vajaminevad dokumendid ning lõpuks ka maksta vajadusel riigilõiv pangalingiga või pangaülekandega.

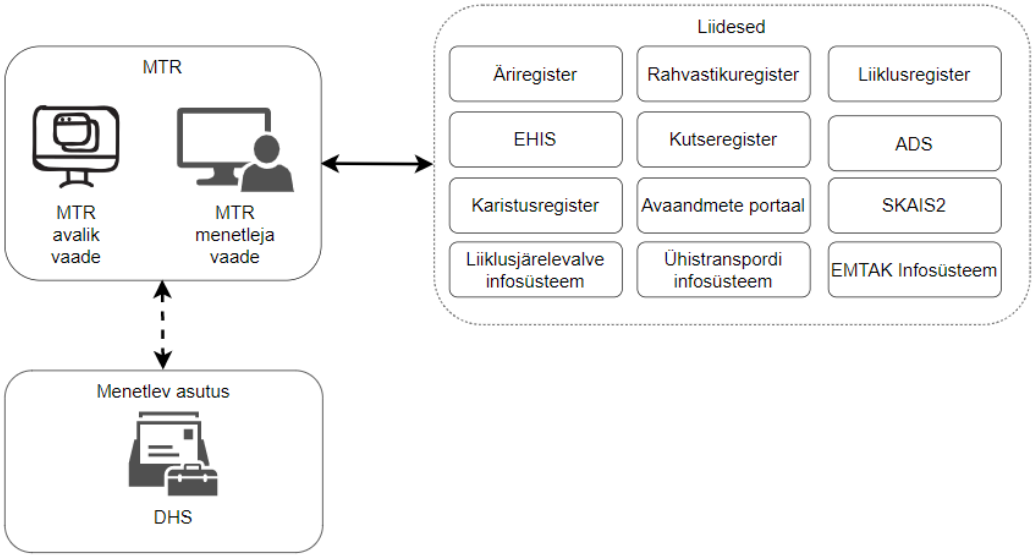
Seejärel jõuab esitatud tegevusloa taotlus MTR-is menetleja töölauale, kes kontrollib esitatud andmed üle ning asub taotlust läbi vaatama. Kui menetluse käigus selgub, et on vaja täiendavaid andmeid või dokumente, siis praktikas menetleja suhtleb ettevõtjaga e-posti teel (kirjavahetus registreeritakse ka asutuse DHS-is) ning lisab saadud andmed ise taotlusele käsitsi juurde. Esitatud taotluse staatuse muudatuse kohta on ettevõtjal võimalik tellida teavitus e-postina või SMS-ina. Tegevusloa väljastamise või loast keeldumise otsust on ettevõtjal võimalik näha logides sisse MTR-i või saades teavituse e-postile. Tegevusteate puhul ei toimu menetlust, esitatud andmed kontrollitakse üle ning teade kantakse registrisse. Tegevusteate kehtivuse infot on ettevõtjal võimalik näha MTR-i sisse logides. Samuti saab ettevõtja MTR-i kaudu muuta olemasolevat või peatada kehtivat tegevusluba või tegevusteadet. Lisaks näeb ettevõtja MTR-ist kogu oma tegevuslubade ja tegevusteadetega seonduvat ajalugu.

2.2.1.2 *Tehnoloogilised lahendused*

Alapeatükk annab ülevaate tegevusloa taotlemisega ja tegevusteate esitamisega seotud toetavatest infosüsteemidest, nende liidestustest ja põhilistest funktsionaalsustest. Samuti on välja toodud infosüsteemide kohta teadaolevad tulevikuplaanid.

[26] https://mtr.ttja.ee/infoleht/22?m=129

Alloleval joonisel on toodud tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise protsessis kasutusel olevad infosüsteemid ning nende omavahelised seosed ja liidesed. Täis-joonega on toodud automaatne liidestus süsteemide vahel. Punktiirjoonega on toodud mitte-süsteemne seos ehk igal menetleval asutusel on kasutusel oma DHS, mis ei ole liidestatud MTR-iga.

Joonis 4. MTR-i infosüsteemid ja liidestused

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud iga joonisel olevat komponenti:

- **MTR**

  Majandustegevuse registri näol on tegemist infosüsteemiga, millel on kaks erinevat vaadet – avalik ja menetleja vaade.

  Avalikus vaates on võimalik otsida kõiki kehtivaid ja kehtetuid (mille arhiveerimisest on möödunud mitte rohkem kui aasta) tegevuslubasid ja tegevusteateid. Samuti on võimalik näha statistikat nende kohta. Kui avalikus vaates ennast autentida ettevõtjana, siis on MTR-is võimalik esitada tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid. Samuti on võimalik näha enda pooleliolevaid ning esitatud taotluseid ja nende menetluse staatust või tehtud otsust. Lisaks on võimalik ettevõtjal MTR-i kaudu näha talle saadetud teavitusi ning personalideerida nende saamist. Näiteks on võimalik tellida endale teavitust taotluse menetluse seisundi muutuse, tegevusloa aegumise, tegevusloa või tegevusteate peatamise, tunnistuse aegumise ja palju muu kohta. Samuti on võimalik maksta taotluse esitamisel riigilõivu pangalingi kaudu.

  Menetleja vaates on võimalik näha esitatud tegevusteateid ning tegevusloa taotluseid ning neid menetleda. Samuti on võimalik saata massteavitusena informatsiooni ettevõtjatele.

- **Dokumendihaldussüsteem (DHS)**

  Elektroonilise dokumendihaldussüsteemina kasutab iga MTR-i kasutav tegevuslube väljastav asutus oma asutuses olevat tarkvara.

- **Liidesed**

  Majandustegevuse register on üle X-tee liidestatud järgmise infosüsteemidega:

  - Äriregister – ettevõtte andmete pärimiseks ning automaatne igapäevane kontroll kustutatud ettevõtete kohta
  - Rahvastikuregister – isikuandmete pärimiseks
  - Liiklusregister – sõiduki/takso ülevaatuse andmete otsimiseks
  - EHIS – haridustaset tõendavate tunnistuste otsimiseks
  - Kutseregister – isikute kutsetunnistuste otsimiseks
  - ADS – aadressiandmete otsimiseks

- Karistusregister – kehtivate karistuste otsimiseks, et tuvastada kas ettevõtjal pole keelatud tegevusalal tegutseda
- Avaandmete portaal –tegevusteadete ja tegevuslubadega ettevõtete andmete avaldamine
- SKAIS2 (Sotsiaalkindlustusameti infosüsteem) – tegevusloa otsimiseks sotsiaalhoolekande (rehabilitatsiooniteenuste ja erihoolekandeteenuste) lisaandmetega
- Liiklusjärelvalve infosüsteem (LJVIS) – taksoloa kehtivuse otsimiseks
- Ühistranspordi infosüsteem (YTRIS) – ühistranspordi lubade otsimiseks
- EMTAK Infosüsteem – tegevusalade ja EMTAK koodide sidumiseks.

Hetkel arendatakse MTR-i jooksvalt, vastavalt vajadusele. Näiteks kui mõnel osapoolel tekib vajadus uue taotluse vormi järele, siis see tehakse kiiresti valmis. MTR-i relatsioonilise andmebaasina on kasutusel PostgreSQL versioon 8.4, mis avaldati aastal 2009 ning postgre sellele versioonile praegu enam tuge ei paku.[27] Kuna MTR-i infosüsteem ja andmebaas on aegunud ja tehnoloogiliselt vananenud ning aeglased, siis on TTJA koostanud visiooni MTR-i infosüsteemi uuendamiseks ja käivitanud selle kaasajastamiseks arendusprojekti. Uut lahendust soovitakse üles ehitada mikroteenustele.[28] 2022. aasta lõpus kuulutati välja riigihange uue MTR-i infosüsteemi detailanalüüsiks ja arenduseks.[29]

2.2.1.3 *Esmane analüüs*

Majandustegevuse registri infosüsteem on tehnoloogiliselt vananenud, mistõttu esineb probleeme töökindlusega. Ettevõtjad ja menetlejad on kurtnud süsteemi aegluse üle, näiteks mõnikord ei lae kõik vormid korralikult ära või pole üldse võimalik infosüsteemi sisse logida. Taoliste probleemidega pöörduvad ettevõtjad MTR-i poole mitu korda nädalas. Lahendust jõudluse probleemile veel leitud ei ole, tavaliselt soovitatakse kasutajal hiljem uuesti proovida. Infosüsteemi aeglus mõjutab ka taotluste esitamist ning taotluste menetluse käiku: pikad ooteajad lehe laadimisel või katkestused võivad jätta menetluse pooleli. Infosüsteemile seatud turvapiirangud võimendavad jõudluse probleeme.

Kuigi MTR on juba liidestatud paljude registrite ja infosüsteemidega, siis ei kata see veel täielikult taotluste andmevajadusi ja nii ettevõtjad kui menetlejad teevad käsitööd andmete sisestamisel. Näiteks EHIS-e või Kutseregistri andmed ei ole tihti täielikud või piisavad (nt. ei sisalda kõiki nõutud täiendkoolituste tunnistusi) ja vastavad andmed tuleb ettevõtjal käsitsi taotluse juurde sisestada ning seejärel menetlejal neid kontrollida.

2023. aastast jõustus uus nõue, kus osa Sotsiaalkindlustusameti väljastatavate tegevuslubade puhul on oluline kontrollida ka isiku välismaal kehtivaid karistusi, kus ta varem elanud ja töötanud on. Täna MTR-il ja karistusregistril selline võimekus puudub.

Ettevõtjad on probleemina välja toonud volituste andmise võimaluse puudumise. Ettevõtte juhatuse liikmed, kes ise ei soovi esitada tegevusloa taotluseid või tegevusteateid, tahaksid seda õigust edasi volitada ettevõtte värvatud spetsialistile. MTR-i arendustellimuse raames on probleem välja toodud ja sellele oodatakse lahendust süsteemi järgmises versioonis.

Majandustegevuse register on küllaltki vana infosüsteem, mis vajab uuesti arendamist, et tagada kasutajatele mugav ja kiire lahendus tegevusloa taotluste ja tegevusteadete esitamiseks. Käivitunud arendushanke raames näeb TTJA, et koostöö Eesti.ee portaaliga võiks tulevikus olla tihe. Mõistlik oleks ettevõtja digiväravas kuvada välja kogu informatsioon tegevusloa taotluste kohta, alates esitamise võimalusest kuni jooksva menetlusstaatuse ja otsuseni välja.

[27] https://www.postgresql.org/support/versioning/

[28] https://mtr.ttja.ee/fail/openFile?id=480074

[29] https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/procurement/5089621/general-info

2.2.2 Põllumajandus- ja Toiduameti ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti registrid

Põllumajandus- ja Toiduametile (PTA) tuleb esitada toidukäitlemise tegevusloa taotlus nendel ettevõtetel, kes tegelevad näiteks loomse toidu käitlemisega, pakendamisega ja külmutamisega; loomade tapmisega; idude tootmisega; toitlustamisega koolis, tervishoiu- ja hoolekandeasutuses, kinnipidamisasutuses ja Kaitseväes.[30] Samuti on vaja esitada söödakäitlemise tegevusloa taotlus teatud söödalisandite, ravimsööda ja söödamaterjali tootmiseks, turuleviimiseks, impordiks, ekspordiks, vedamiseks ja ladustamiseks.[31]

Tegevusteade toidukäitlemises tuleb esitada PTA-le nendel ettevõtetel, kes tegelevad näiteks mitteloomse toidu valmistamisega, esmatootmisega, pakendamisega, külmutamisega; toitlustamisega; jaekaubandusega; hulgimüügiga; vedamisega.[32] Samuti on söödakäitlemise tegevusteade[33] vaja esitada lemmikloomatoidu ja teatud söödalisandite, ravimsööda ja söödamaterjali tootmise, ladustamise, vedamise, impordi, ekspordi ja turule viimisega. Veel on vaja tegevusteade maaparandusalal tegutsemise, taimetervise valdkonnas tegelemisel ja väetiste käitlemise puhul. Täpsemalt saab PTA väljastatavate tegevuslubade ja neile esitatavate tegevusteadete kohta lugeda nende koduleheküljelt.[34]

Lisaks menetleb PTA ka Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) põllumajandusloomade registri kaudu esitatavaid loomakasvatuse valdkonna tegevusloa taotluseid. PRIA põllumajandusloomade registrisse esitatakse tegevusteated, kui tegeletakse maismaaloomade pidamise, vedamise, veeloomade pidamise ja vedamisega. Põllumajandusloomade registrisse kantakse tegevusloa kohustusega ettevõtted, kus tegeletakse loomade kogumisega, varjupaikade pidamisega, katseloomadega, aretustegevusega, loomsete kõrvalsaaduste või paljundusmaterjali käitlemisega, pikkadel teekondadel loomade vedamisega. Täpsemalt saab PRIA loomade registri kaudu esitatavate tegevusteadet ja tegevusluba vajavate tegevuste kohta lugeda PRIA koduleheküljelt.[35]

Loomapidamisega seotud valdkonna tegevusteadete ja tegevusloa taotluste esitamiseks kasutatakse iseteeninduskeskkonda e-PRIA.[36] e-PRIA on loodud 2014. aastal, tegevusteadete ja tegevuslubade teenus on kasutusel aastast 2021. PRIA tegevusloa taotluseid ise ei menetle ega väljasta otsuseid, vaid kõik esitatud tegevusloa taotlused edastatakse X-tee teenusega PTA-le, kes neid menetleb ja lube väljastab ning edastab ettevõtjale loa andmise või sellest keeldumise otsuse. Kui tegevusloa otsus on tehtud, edastab PTA X-tee teenusega tegevusloa andmed loomade registri infosüsteemi LOOMREG. Kõik tegevuslubade ja tegevusteadete andmed hoitakse loomade registri infosüsteemis LOOMREG[37].

Toidu-, sööda- ja väetisekäitlemise, taimetervise ning maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate jaoks on PTA-l tegevuslubade taotluste ja tegevusteadete esitamiseks kasutusele võetud Maaelu-ministeeriumi (MeM) kliendiportaal.[38] MeM kliendiportaal loodi aastal 2014 ja selle eesmärk on luua olemasolevatele menetlusinfosüsteemidele kliendivaade ja pakkuda ettevõtjatele e-teenuseid.

PTA, mis loodi Põllumajandusameti ning Veterinaar- ja Toiduameti ühinemisel 2021. aastal, kasutab tegevuslubade ja tegevusteadetega seonduvate tegevuste ja registrite pidamise jaoks seni kahte erinevat infosüsteemi. Põllumajandusameti infosüsteemi (PMAIS)[39] eesmärk on koondada kokku

[30] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1190/3202/1006/MM_m29_lisa2.pdf#
[31] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1280/6202/2027/MM_m33_lisa2.pdf#
[32] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1190/3202/1006/MM_m29_lisa1.pdf#
[33] https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1280/6202/2027/MM_m33_lisa1.pdf#
[34] https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine/tegevusload-ja-teavitamine
[35] https://www.pria.ee/registrid/loakohustus
[36] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pria-E-PRIA
[37] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pria-LOOMREG
[38] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/kliendiportaal
[39] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pmais

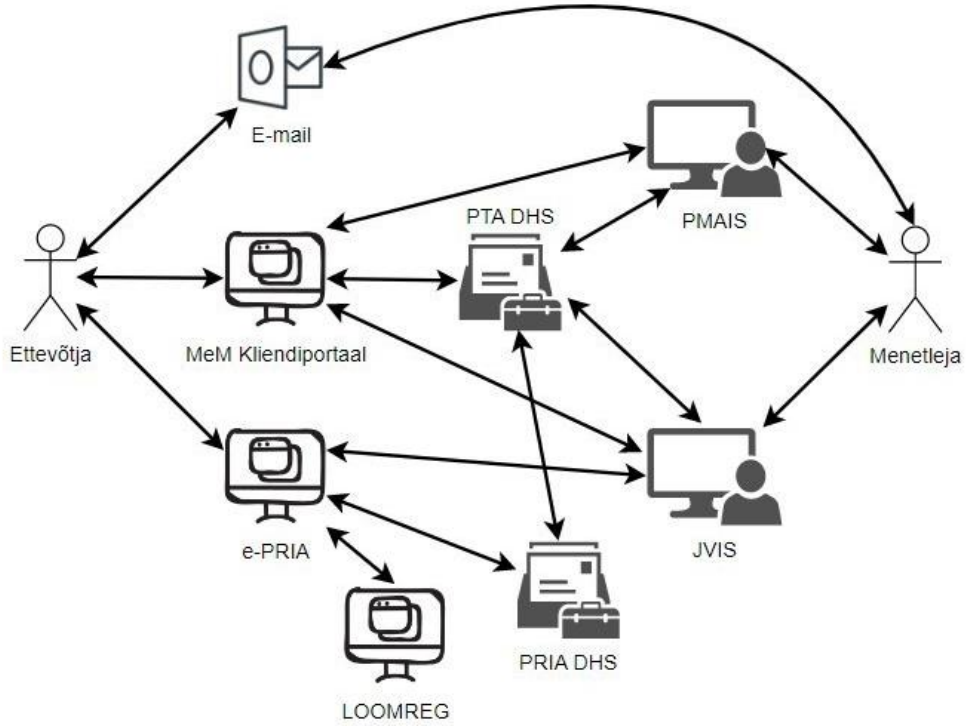
menetlustoimingud taimetervise, väetise ja seemnete, taimekaitse, maaparanduse, mahepõllumajanduse, aianduse, sordi ja tuulekaera valdkondades. Veterinaar- ja Toiduameti Järelevalve Infosüsteemi (JVIS)[40] on ülemsüsteemiks riigi toidu ja sööda käitlejate registrile ning veterinaararstide riiklikule registrile. PTA põhimääruse[41] järgi on mõlema registri vastutavaks töötlejaks Maaeluministeerium ja volitatud töötlejaks PTA. PMAIS ja JVIS on mõlemad loodud aastal 2014.

Kokkuvõttes kasutavad ettevõtjad kaht iseteeninduskeskkonda: e-PRIA-t (loomapidamise tegevusload ja tegevusteated) ja MeM Kliendiportaali (toidu-, sööda- ja väetisekäitlemise ning maaparandusalal tegutsemise tegevusload ja tegevusteated). Andmeid tegevuslubade ja tegevusteadete kohta menetletakse ja hoitakse kolmes menetlusinfosüsteemis: LOOMREG (loomapidamise tegevusload ja tegevusteated), JVIS (toidu- ja söödakäitlemise tegevusload ja tegevusteated) ning PMAIS (väetisekäitlemise, taimetervise ja maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate tegevusload ja tegevusteated).

Peamine osa PTA tegevuslubade ja tegevusteadetega seotud klientidest on ettevõtted, kes tegelevad loomapidamisega veterinaarseaduse §-des 24 ja 25 nimetatud tegevusaladel. Mahult järgmise hulga moodustavad ettevõtted, kes käitlevad toitu või sööta. Tihtipeale on nii, et ettevõtja, kes tegeleb loomapidamisega, tegeleb ka sööda kasvatamise ja/või käitlemisega, sest see on loomade pidamiseks eluliselt oluline. Paljud PTA-lt tegevuslube taotlevad ettevõtjad tegelevad mitme valdkonnaga, alates farmipidamisest kuni kauba jaemüügini.

2.2.2.1 *Äriprotsessi kirjeldus*

Järgneval joonisel on toodud lihtsustatud tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise äriprotsessi kirjeldus.

Joonis 5. PTA ja PRIA tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise lihtsustatud äriprotsess

Tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamiseks täpsemat informatsiooni saab ettevõtja PTA või PRIA koduleheküljelt, Eesti.ee portaalist või kontakteerudes otse asutuse töötajaga. Ettevõtja saab esitada tegevusloa taotlust või tegevusteadet e-posti vahendusel või Maaeluministeeriumi kliendiportaali või e-

[40] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/vtajvis

[41] https://www.riigiteataja.ee/akt/125082020007

PRIA näol vastavalt taotluse sisule. Kui ettevõtja esitab taotluse e-posti teel, siis PTA menetleja lisab selle tema eest menetlusinfosüsteemi ning ettevõtjal on võimalik seda taotlust ka ise tagantjärgi näha MeM kliendiportaalis. e-PRIAs on võimalik ettevõtjal volitada kedagi teist enda eest toiminguid tegema.

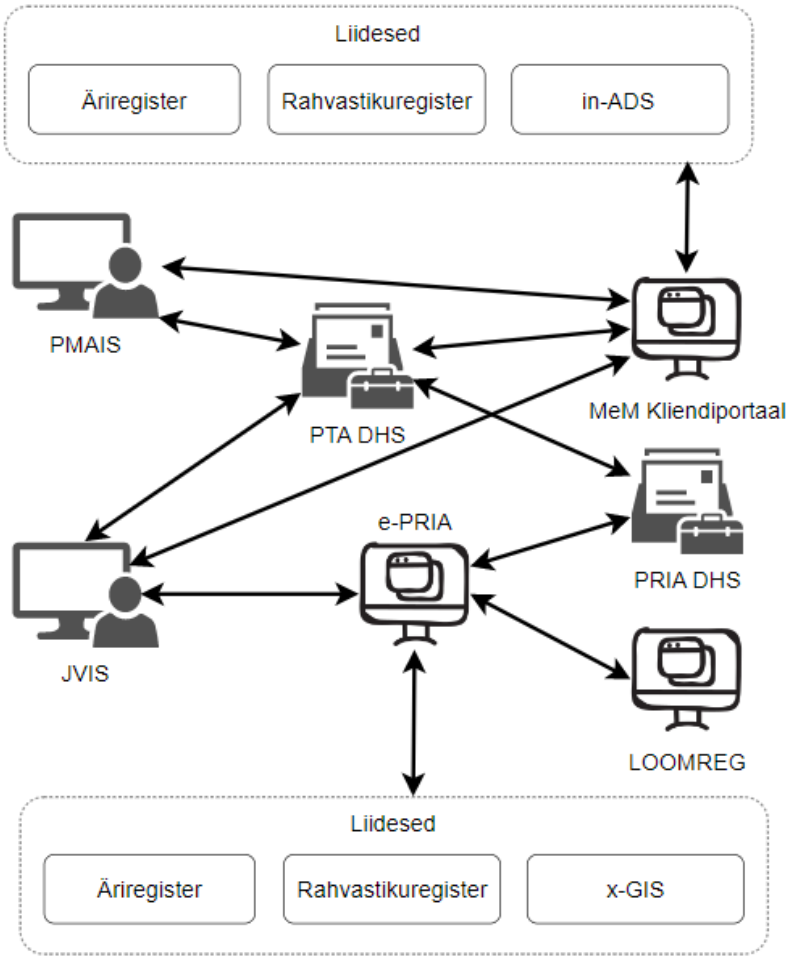
e-PRIA kaudu esitatud loomapidamisega seotud tegevusloa taotlused jõuavad üle X-tee liidese automaatselt JVIS infosüsteemi, kust ametnik menetleb taotlust. Kui menetluse käigus selgub, et on vaja juurde küsida ettevõtjalt täiendavat informatsiooni, siis see toimub reeglina e-posti vahendusel ning saadud vastusdokumendid lisatakse menetleja poolt dokumendihaldussüsteemi PRIA dokumendihaldussüsteemist saabunud taotluse juurde. e-PRIAs on taotlejal võimalik menetleja poolt tagasi lükatud taotlust täiendada (menetleja lükkab taotluse tagasi ja nii tekib ettevõtjal lisaandmete esitamiseks võimalus e-PRIAs andmeid muuta, täiendada). Informatsioon tegevusloa väljastamise või keeldumise otsuse kohta liigub süsteemselt JVIS-ist tagasi LOOMREG-i (liigub ainult otsuse informatsioon ilma dokumentideta). Ettevõtja saab tegevusloa andmeid ja tegevusteateid vaadata e-PRIAs. Samuti saab ettevõtja e-PRIAs vaadata tema poolt PRIA-le esitatud tegevusteateid ja tegevuslubade taotlusi. Tegevusloa otsuse dokumendid saadab PTA ettevõttele e-posti teel.

Maaeluministeeriumi kliendiportaalis on ettevõtjale loodud võimalus volitada kedagi teist taotluseid esitama. See on ettevõtetes tavaline praktika, et juhatuse liige ei tegele kõigi taotluste esitamisega, vaid selle jaoks volitatakse töötaja. MeM kliendiportaali kaudu esitatud tegevusloa taotlused jõuavad MeM DHS-i, kust edasi liiguvad need vastavasse menetlusinfosüsteemi (PMAIS või JVIS), kust PTA menetlejad näevad neid oma töölaual ning saavad asuda taotluseid menetlema. Samuti liiguvad metaandmed ka otse MeM kliendiportaalist menetlusinfosüsteemidesse. Menetluse käigus lisadokumentide või lisainformatsiooni saamiseks kasutatakse e-posti vahendusel suhtlust, mis kõik salvestatakse ka PTA DHS-i. Taimetervise, toidu-, söödakäitlemise valdkonnaga seotud tegevuslubade taotluste puhul ei ole loodud head menetluse staatuste jada, mis kliendile piisavat informatsiooni menetluse staatuse kohta MeM kliendiportaalis annaks. Kliendiga võetakse üldjuhul menetluse käigus ühendust selleks, et kokku leppida objekti nõuetekohasuse hindamiseks kohapealse kontrolli aeg. Seega on klient üldjuhul teadlik, et tegevusluba on menetluses. Tavaliselt kestab ühe tegevusloa taotluse menetlus ühe nädala. Tegevusloa otsused liiguvad menetlussüsteemist digiallkirjastatuna PTA DHS-i, kust need liiguvad edasi kliendi e-mailile ning klient näeb otsuse dokumenti ka Maaeluministeeriumi kliendiportaalis. Tegevusloa otsuse väljastamise järel on kliendi tegevusloa andmed nähtavad vastavas avalikus registris.

Tegevusteateid ei menetleta. Ettevõte saab neid esitada nii Maaeluministeeriumi kliendiportaali kui ka e-PRIA kaudu ning näeb enda esitatud teateid vastavast portaalist. Kliendiportaalist tegevusteate esitamise järel mingit tagasisidet ei järgne, esitatud andmed on kohe vastavas avalikus registris nähtavad. See on ettevõtjates mõnikord tekitanud segadust, kuna on oodatud mingit reaktsiooni või kinnitust asutuselt.

2.2.2.2 *Tehnoloogilised lahendused*

Alloleval joonisel on toodud tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise protsessis kasutusel olevad infosüsteemid ning nende omavahelised seosed ja liidesed.

Joonis 6. PTA ja PRIA infosüsteemid ja liidestused

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud iga joonisel olevat komponenti:

- **MeM kliendiportaal**

  Maaeluministeeriumi kliendiportaali näol on tegemist iseteeninduskanaliga, mille kaudu on ettevõttel võimalik esitada ka tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid. Toimingute tegemiseks on vaja ennast autentida riigi autentimisteenuse TARA kaudu. Taotluse või teate esitamise käigus on võimalik üles laadida ja edastada dokumente. Samuti võimaldab kliendiportaal saata süsteemist kirja PTA-le või Põllumajandusuuringute Keskusele ning näha saabunud vastuseid, volitada teisi kasutajad enda eest toiminguid tegema, näha endaga seotud tegevuslubasid ja tegevusteateid ning tellida e-posti teavitusi kliendiportaali kaudu väljastatud dokumendi kohta. Lisaks on võimalik MeM kliendiportaalist näha ettevõttele koostatud dokumente.

- **PMAIS**

  Põllumajandusameti Infosüsteemi (PMAIS) kasutajaiks on PTA ametnikud, kes kasutavad infosüsteemi muuhulgas taimekaitse, väetiste ja maaparanduse valdkondades tegevusloa taotluste menetlemiseks ja nende haldamiseks. PMAIS-is on koos erinevad valdkonnad, näiteks taimetervis, seemned, väetised, maaparandus, taimekaitse ja mahepõllumajandus. Iga valdkonna jaoks on seadistatud omad tegevuste jadad ja neid toetav register. Põhiolemuselt on paljude valdkondade tegevused sarnased, kuid andmekoosseisult on need erinevad. Sarnasused seisnevad põhiliselt tegevuslubade väljastamisega, nende haldamisega ning järelevalve teostamisega seotud tegevustes. Samuti on ametnikul võimalik infosüsteemis ise alustada tegevusloa taotlust. Süsteemis toimingute tegemiseks peab ametnik süsteemi sisse logima kasutajatunnuse ja parooliga. Samuti on PMAIS-il avalik vaade registriandmete vaatamiseks.

- **JVIS**

  Järelevalve infosüsteem (JVIS) on loodud PTA ametnikele erinevate järelevalvetoimingute ja haldusmenetluse tegemiseks ning planeerimiseks. Samuti kasutavad ametnikud infosüsteemi muuhulgas toidukäitlemise, söödakäitlemise ja loomapidamise tegevusloa taotluste menetlemiseks ja haldamiseks. Ametnikul on võimalik JVIS kaudu sisestada kliendiportaali väliselt esitatud tegevusloa taotlust või tegevusteadet, seda menetleda ja väljastada otsus. Lisaks on JVIS-il avalik vaade erinevate registriandmete vaatamiseks.

- **DHS (PTA)**

  PTA kasutab elektroonilise dokumendihaldussüsteemina Webdesktop (WD) tarkvara. Menetlusinfosüsteemides ja kliendiportaalis loodud dokumendid registreeritakse automaatselt veebiliidese kaudu ka asutuse DHS-is nende säilitamise, allkirjastamise ja väljasaatmise eesmärgil. Samuti kasutatakse WD funktsionaalsust osa dokumendiliikide avalikustamiseks (näiteks otsused, load või tunnistused).

- **e-PRIA**

  e-PRIA on veebikeskkond, mille eesmärk on võimaldada klientidel esitada ja vaadata mitmesuguseid dokumente. Ettevõtted saavad esitada läbi e-PRIA ka tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid, mis liiguvad automaatselt üle liidese edasi PTA-s kasutusel olevasse infosüsteemi JVIS. e-PRIA-s dokumente ei menetleta ega hoita, see keskkond on üksnes dokumentide edastamiseks. Dokumente hoitakse asutuse DHS-is. Lubade ja teadetega seotud infot salvestatakse ja hoitakse loomade registri infosüsteemis LOOMREG.

- **LOOMREG**

  Loomade registri infosüsteem (LOOMREG), kus peetakse tõhusa veterinaarjärelevalve ja veterinaarkontrolli tagamiseks arvestust isikute ning nende tegevuse kohta: veterinaarseaduse alusel tegevusloa saanud või tegevusteate esitanud isik ja veterinaarseaduse § 24 lg 4 nimetatud isik; loomakaitseseaduse alusel loomade vedamiseks ja loomade pikaajaliseks vedamiseks tegevusloa saanud isik ning katseloomadega varustamiseks, nende kasvatamiseks või kasutamiseks tegevusloa saanud isik; põllumajandusloomade aretuse seaduse alusel tegevusloa saanud isik. Ametnikul on süsteemis võimalik andmeid vaadata, sisestada ja muuta.

- **DHS (PRIA)**

  PRIA kasutab elektroonilise dokumendihaldussüsteemina Nortal DAS-i (Dokumendihalduse ja Asjaajamise Süsteem).[42]

- **Liidesed**

  MeM kliendiportaal on üle X-tee liidestatud järgmiste infosüsteemidega:

  - Äriregister – ettevõtete andmete pärimiseks (uue kliendi tekkimisel üldised andmed, edaspidi päritakse kord ööpäevas muudatusi kliendi andmete kohta).
  - Rahvastikuregister – isikute andmete pärimiseks (uue isikust kliendi või ettevõtte esindaja tekkimisel üldised andmed, edaspidi päritakse kord ööpäevas muudatusi isiku andmetes).
  - In-ADS – integreeritud aadressiotsingu teenus, mida kasutatakse taotluse esitamisel täpse aadressi sisestamiseks.

  e-PRIA on üle X-tee liidestatud järgmiste infosüsteemidega:

  - Äriregister – ettevõtete andmete pärimiseks.
  - Rahvastikuregister – isikute andmete pärimiseks.
  - X-GIS – katastriüksuse andmete ja kuva saamiseks Maa-ametist.

Maaeluministeeriumil valmib suvel 2023 analüüs,[43] mille eesmärk on eemaldada DHS kliendiportaali ja PTA menetlussüsteemide vahelt ning luua otseliides.

[42] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pria-IHS

[43] https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/procurement/5499580/general-info

2.2.2.3 *Esmane analüüs*

PTA-s kasutusel olevad infosüsteemid ning nende tehnoloogilised komponendid hakkavad tasapisi vananema, mis mõjutab tulevaste arenduste teostuse võimalust ja maksumust.

e-PRIA on tegevusteadete ja tegevuslubade kontekstis lihtsat funktsionaalsust omav iseteeninduskeskkond, mis võimaldab ettevõtjal esitada tegevusteateid ja tegevuslubade taotlusi k.a lisada faile taotlustele. Ettevõtjale tegevuslubade vastuste ja teavituste saamise võimalus ei ole lahendatud e-PRIAs, kuna taotlusi menetleb PTA ja nemad vastavad ettevõtjale või edastavad info, samas on tegevusloaga seotud andmed kantud loomade registri infosüsteemi LOOMREG. Selline mitme asutusega korraga suhtlemine on ettevõtjatele keeruline hoomata. Täpselt ei teata, milliste küsimustega millise asutuse poole peaks pöörduma.

LOOMREG-is on tekkinud oma kohalik versioon EMTAK 2008. a. versiooni koodidest, mis laeti EMTAK registrist oma infosüsteemi loomise käigus ning salvestati lokaalselt andmebaasi, kuid mida EMTAK registri põhjal perioodiliselt ei uuendata.

PTA vastutusvaldkonnas võib ühel ettevõttel olla rohkem kui üks erinevat majandustegevuskohta, milles tegeletakse ühe või mitme erineva tegevusalaga. Iga tegevuskoha jaoks tuleb ettevõttel teha iga oma tegevusala jaoks nii tegevusteateid kui tegevusloa taotlusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Erinevate valdkondade tegevusloa taotlused ja tegevusteated tehakse erinevates kliendikeskkondades ja andmeid hallatakse, registreid peetakse ja taotlusi menetletakse erinevates infosüsteemides.

Ettevõtja ei näe täna mitte üheski keskkonnas kõigi oma tegevuskohtade lõikes esitatud tegevusteateid ja tegevusloa taotlusi. Asutustel ei ole aga täna erinevates registrites olevate majandustegevuste linkimine omavahel võimalik, kuna puudub üheselt identifitseeritav ettevõtte majandustegevuse koht.

Ettevõtjal tuleb praegu iga tegevusteate või tegevusloa taotluse esitamisel uuesti sisestada majandustegevuskoha andmed (nt aadress, auto numbrimärk, veebilehe aadress, tegevuspiirkond, kontaktandmed jne), kus ettevõtte vastavas valdkonnas majandustegevust teeb. Ometi on sageli tegemist sama tegevuskohaga, kus tegeletakse mitme erineva tegevusega, mille jaoks on vaja teha mitu erinevat tegevusteadet või tegevusloa taotlust. Võimalus andmeid talletada taotluse või teate esitamise iseteeninduskeskkonnas, või varasema esitatud taotluse või teate andmete kopeerimine uue loomisel lihtsustaks oluliselt ettevõtjate koormust.

Asutusel ei ole praeguse lahenduse kaudu võimalik pakkuda oma klientidele soovitatavaid e-teenuseid, mis ühe valdkonna tegevusteatele loogiliselt peaksid järgnema teise asutuse kliendikeskkonnas. Näitleks tuleb pea alati PRIA-le esitatava loomapidamisettevõtte tegevusteate esitamise järel esitada PTA-le söödakäitlemise tegevusteade (või vastupidises järjekorras). Asutused ei saa ettevõtjale vastavat infot aga anda ega proaktiivselt teenuseid pakkuda, kuna ettevõtte kohta puudub ühtne majandustegevuskoha määratlus, millega ühildada erinevates tegevuskohtades toimuvate tegevuste tõttu tekkivad kohustused ja võimalused.

Analüüsi teostajate hinnangul on kõige suurem keerukus kahe asutuse (PTA ja PRIA) vaheline koostöö. Mõlemad asutused teenindavad sama klienti, teenused on aga jagatud kahe kliendikeskkonna – MeM kliendiportaali ja e-PRIA vahel. Samuti on kahe kliendikeskkonna taga kolm erinevat menetlus-infosüsteemi, mis võiksid olla ühildatud ühiselt pakutavate teenuste tasandil. Nende asutuste vaheline koostöö ja kliendikeskkonnad oleks mõistlik koondada kokku (nt. luua uus Maavärav), et tagada ka lõppkasutajale ehk ettevõtjale parem kasutajakogemus ning IT ressursside kokkuhoid asutuste poolel.

Positiivsena on MeM kliendiportaalis ja e-PRIA-s loodud ettevõtjale õiguste volitamise võimalus. Siiski esitatakse täna enamik volitusi e-kirja teel, kuid on olemas ka süsteemne võimalus.

2.2.3 Ravimiameti tegevuslubade register

Ravimiamet annab välja tegevuslube ettevõtjatele, kes tegelevad ravimite käitlemise, tootmise või valmistamisega. Käitlemisega seotud tegevusload antakse välja näiteks ravimite hulgimüügiks ja apteegiteenuse osutamiseks. Ravimite tootmiseks loetakse näiteks vahetoodete valmistamist, steriliseerimist, pakendamist ja märgistamist. Täpsemalt on Ravimiameti poolt välja antavate tegevuslubade kohta võimalik lugeda nende koduleheküljelt.[44]

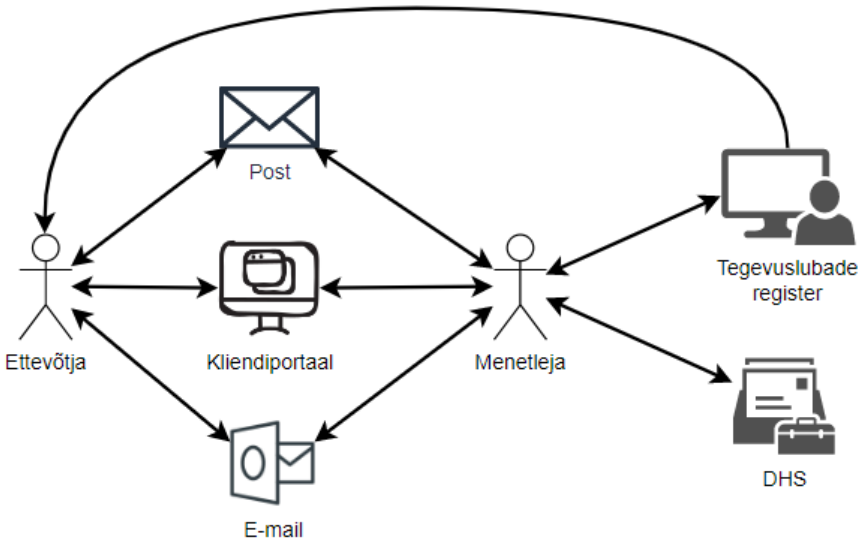
Ravimiametil on tegevuslubadega seotud kaks infotehnoloogilist lahendust – kliendiportaal ja tegevuslubade register.

Ravimiameti kliendiportaal[45] on iseteeninduskeskkond, mille kaudu ettevõtjad saavad Ravimiametile edastada nõutud dokumente. Tegemist ei ole ainsa võimalusega dokumentide esitamiseks, vaid täiendava võimalusena elektrooniliseks infovahetuseks lisaks e-postile, faksile ning tavakirjadele. Ravimiameti kliendiportaal on loodud aastal 2012 ja on varustatud põhjalike kasutusjuhenditega.

Ravimiameti tegevuslubade register[46] on asutuse töötajatele loodud keskkond, mis on mõeldud menetlejatele asutusesiseseks kasutamiseks. Tegevuslubade registris on menetlejal võimalik pidada arvestust tegevuslubade omajate ja nende erialase tegevuse üle ning koguda andmeid poliitika juhtimise ja korraldamise eesmärgil. Tegevuslubade registrit reguleeriva põhimääruse[47] järgi on registri vastutavaks töötlejaks Ravimiamet ja volitatud töötlejaks Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus. Tegevuslubade register on loodud aastal 2006.

2.2.3.1 *Äriprotsessi kirjeldus*

Põhilised Ravimiameti tegevuslubade kliendid on apteegid, aga ka ravimite tootjad ja hulgimüüjad, kellele on loodud võimalus kliendiportaali kaudu esitada taotluste dokumente. Samuti on ettevõtjal võimalus esitada tegevusloa taotlus e-postiga või posti teel. Järgneval joonisel on toodud lihtsustatud tegevusloa taotlemise äriprotsessi kirjeldus.

Joonis 7. Ravimiameti tegevusloa taotlemise lihtsustatud äriprotsess

Tegevusloa taotluse esitamiseks Ravimiametile peab olema loodud ettevõte, muu täpsema informatsiooni majandustegevuse nõuete ja taotluse esitamise kohta leiab ettevõtja Ravimiameti

[44] https://www.ravimiamet.ee/ravimite-kaitlemine/ravimi-kaitlemine/tegevusload
[45] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/rakp
[46] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ra-kaitlejad
[47] https://www.riigiteataja.ee/akt/121122017016?leiaKehtiv

koduleheküljelt, Eesti.ee portaalist või kontakteerudes otse Ravimiameti töötajaga. Ettevõtjal on võimalik esitada tegevusloa taotlus Ravimiametile läbi kliendiportaali, e-postiga või posti teel. Viimast varianti kasutatakse praktikas äärmiselt harvadel juhtudel. Kõige levinum variant tegevusloa taotluse esitamiseks Ravimiametile on e-posti teel, kuid esitatakse ka kliendiportaali kaudu.

Peale taotluse esitamist laeb menetleja taotlusega seotud dokumendid kas kliendiportaalist või e-postist endale arvutisse ning seejärel sisestab need käsitsi DHS-i ja Tegevuslubade registrisse, kus toimub nende menetlemine. Kui taotluses on puuduseid, siis menetleja küsib ettevõtjalt meilitsi täpsustavat informatsiooni või lisadokumente. Ettevõtja saadab täiendava informatsiooni e-postiga ja menetleja laeb info käsitsi Tegevuslubade registrisse olemasoleva taotluse juurde.

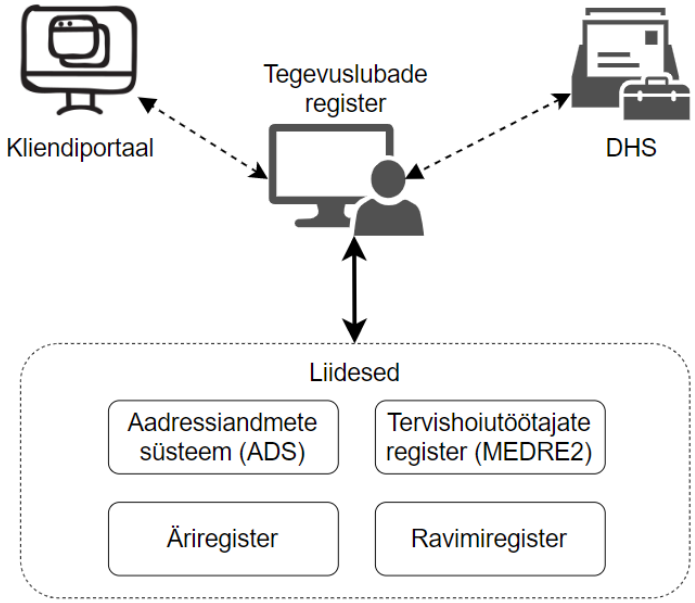
Kui ettevõtja esitab tegevusloa taotluse kliendiportaali kaudu, siis on tal võimalik jälgida dokumendi staatust, milleks võib olla näiteks esitatud, menetluses, menetlus peatatud, paranduse ootel, tagasi lükatud või tagasi võetud. Kui ettevõtja on esitanud taotluse e-posti teel, siis kliendiportaali selle kohta märget maha ei jää.

Tegevusloa otsuse kohta kliendiportaalist informatsiooni pole võimalik saada, vaid otsuse (tegevusloa väljastamise või väljastamata jätmise) kohta saadab menetleja Tegevuslubade registrist välja teavituse ettevõtja e-posti peale.

Lisaks tegevusloa taotluste esitamisele kasutavad ettevõtjad Ravimiameti kliendiportaali ka erinevate teadete ja aruannete esitamiseks. Näiteks kõrvaltoime teated või hulgimüügi aruanded. Selliseid dokumente esitatakse kliendiportaali kaudu ligikaudu 10 000 tükki aastas, mis moodustab suurema osa kliendiportaali infovahetusest. Võrdlusena, aastas esitatakse Ravimiametile umbes 150 tegevusloaga seotud taotlust (uue tegevusloa taotlemine või olemasoleva muutmine), millest valdavat osa eelistatakse praktikas esitada e-posti vahendusel.

2.2.3.2 *Tehnoloogilised lahendused*

Alloleval joonisel on toodud tegevusloa taotlemise protsessis kasutatavad infosüsteemid ning nende omavahelised seosed. Punktiirjoonega on kujutatud manuaalne andmevahetus, mida korraldab Ravimiameti menetleja. Täis-joonega on kujutatud infosüsteemide vahelised X-tee liidesed.

Joonis 8. Ravimiameti infosüsteemid ja liidestused

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud iga joonisel olevat komponenti:

- **Kliendiportaal**

  Klientide pöördumiste kanal, mis ei ole iseseisev infosüsteem, vaid on mõeldud täiendava võimalusena elektrooniliseks infovahetuseks. Kliendiportaali kaudu saavad ettevõtjad esitada erinevaid dokumente (näiteks tegevusloa taotlused, teated, aruanded). Samuti on võimalik dokumente süsteemis allkirjastada ning jälgida esitatud dokumendi staatust.

- **Tegevuslubade register**

  Raviameti töötajate jaoks loodud infosüsteem, kus menetletakse tegevuslubasid. Lisaks on infosüsteemi eesmärk pidada arvestust tegevusloa omajate erialase tegevuse ja järelevalve tegemise üle ning koguda andmeid poliitika juhtimise ja korraldamise ülesannete täitmiseks. Menetlejal on võimalik Tegevuslubade registris otsida ja näha kõiki tegevuslubasid ning taotluseid, sisestada uut taotlust, muuta olemasolevat taotlust ja teha otsus taotluse kohta ning saata otsuse sisu läbi süsteemi taotleja e-posti peale.

- **Dokumendihaldussüsteem (DHS)**

  Ravimiametil on kasutusel elektrooniline dokumendihaldussüsteem Delta.

- **Liidesed**

  Tegevuslubade register on üle X-tee liidestatud järgmise infosüsteemidega:

  - Aadressiandmete süsteem (ADS) – tegevuskoha täpse aadressi otsimiseks
  - Äriregister – ettevõtete andmete pärimiseks
  - Tervishoiutöötajate register – proviisorite ja farmatseutide andmete pärimiseks
  - Ravimiregister – dokumentide edastamiseks Ravimiameti avalikku dokumendiregistrisse

Ravimiameti ja TEHIK-u tööplaani on seatud eesmärk Tegevuslubade registri ümbertegemiseks, kuid hetkel seisab projekt rahastuse ootel.

2.2.3.3 *Esmane analüüs*

Tänased Ravimiameti poolt kasutatavad infosüsteemid Kliendiportaal ja Tegevuslubade register (loodud vastavalt aastal 2012 ja 2006) on tehnoloogiliselt vananenud ja vajavad väljavahetamist. Infosüsteemides kasutusel olevad tehnoloogilised komponendid on vananenud, mistõttu on piiratud ka nendesse süsteemidesse teostatavad parandused ja uued arendused. Aegunud kasutajaliides toob esile kasutajauuringu intervjuude kohaselt ebamugava kasutajakogemuse.

Täna Ravimiameti poolt kasutatav tehnoloogiline lahendus tegevusloa taotlemise protsessi toetamiseks on puudlik. Puuduvad automaatsed liidesed Kliendiportaali, Tegevuslubade registri ja DHS vahel, mistõttu teevad Ravimiameti menetlejad suurel määral käsitööd. Ettevõtja poole peal on pakutava tehnoloogilise lahenduse (Kliendiportaal) asemel mugavamaks osutunud e-kirjavahetus (näiteks menetlejaga suhtlus ja lisadokumentide esitamine toimub valdavalt e-posti teel ning ka taotluse otsuse kohta informatsiooni saamine).

Ravimiamet ei ole ettevõtjatelt otseselt Kliendiportaali kohta tagasisidet küsinud, kuid suurt pahameelt neile selle üle avaldatud ei ole. Arvatakse, et ettevõtjad on süsteemiga harjunud ning saavad oma toimetused seal ilusti tehtud, kuid üldiselt võiks Kliendiportaal olla natuke rohkem kasutajasõbralikum.

Tegevuslubade registrit kasutavad ametnikud tunnevad puudust liidestusest Kliendiportaaliga, et toimiks esitatud tegevusloa taotluste automaatne infovahetus infosüsteemide vahel. Tänane käsitsi dokumentide ja andmete ringi tõstmine on ajamahukas ülesanne, mis võib põhjustada ka käsitöö tõttu tekkivat andmekvaliteedi kadu.

Analüüsi teostajate hinnangul on äärmiselt oluline Ravimiameti tegevuslubade taotlemise protsessi rohkem digitaliseerida, et muuta see esiteks menetlejale automaatsemaks ja kiiremaks ning ettevõtjale lihtsamaks ja mugavamaks. Süsteemsemalt lahendatud tervikprotsessi oleks parem liidestada ka ettevõtja digiväravaga Eesti.ee portaalis.

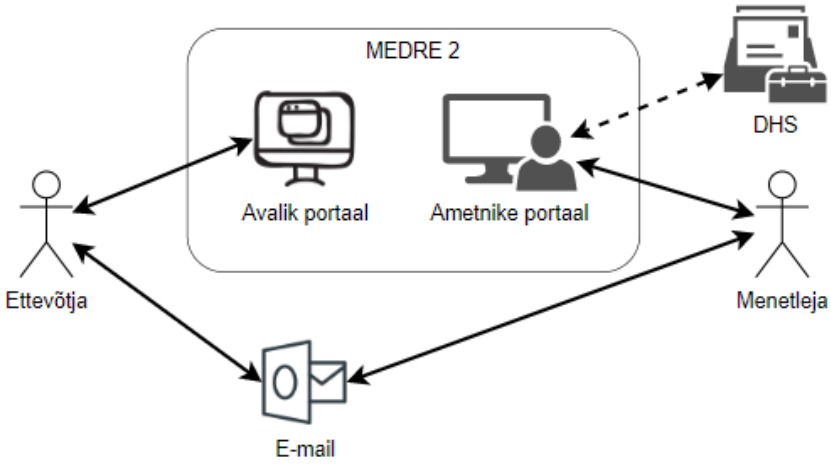
2.2.4 Terviseameti tegevuslubade register

Terviseamet annab välja tegevuslubasid ettevõtjatele, kes osutavad üldarstiabi perearsti nimistu alusel, kiirabiteenust, eriarstiabi (statsionaarne, ambulatoorne) ja iseseisvalt õendusabi ja ämmaemandusabi. Terviseamet menetleb ainult tegevuslubasid. Tegevusteated esitatakse otse MTR-i. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse alusel esitatakse töötervishoiuteenuse (nn mittemeditsiiniline) osutamise kohta tegevusteade. Täpsemalt Terviseameti poolt väljastatavate tegevuslubade kohta on võimalik lugeda nende koduleheküljelt.[48]

Terviseameti töötajad ja tegevuslubade esitajad kasutavad mõlemad infosüsteemi MEDRE2.[49] Tervishoiukorralduse infosüsteem MEDRE2 on keskkond, mis koondab endas kokku kolm endist registrit – tervishoiutöötajate register, tervisehoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register ning proviisorite ja farmatseutide riiklik register. Registris saab registreerida tervishoiutöötajaid, farmatseute ja proviisoreid ning esitada ja menetleda tervishoiuteenuse tegevusloa taotluseid. Tegevusloaga seotud tegevuste jaoks kasutavad infosüsteemi nii ettevõtjad kui ametnikud. Tervishoiukorralduse infosüsteemi reguleeriva põhimääruse[50] järgi on infosüsteemi vastutavaks töötlejaks Terviseamet ning volitatud töötlejaks TEHIK. MEDRE2 on loodud aastal 2022.

2.2.4.1 *Äriprotsessi kirjeldus*

Põhilised Terviseameti tegevuslubade kliendid on haiglad, eriarstiabi osutajad, perearstikeskused ja õenduse ja ämmaemandusega tegelevad ettevõtted, kellele on loodud võimalus MEDRE2 kaudu esitada Terviseametile tegevusloa taotlust ja sellega seonduvaid dokumente. Järgneval joonisel on toodud lihtsustatud tegevusloa taotlemise äriprotsessi kirjeldus.

Joonis 9. Terviseameti tegevusloa taotlemise äriprotsess

Tegevusloa taotluse esitamiseks täpsemat informatsiooni saab ettevõtja Terviseameti koduleheküljelt, Eesti.ee portaalist või kontakteerudes otse Terviseameti töötajaga. Tegevusloa taotluse esitamiseks ja menetlemiseks on loodud Terviseametil infosüsteem MEDRE2, mis on jaotatud kaheks erinevate õigustega vaateks – avalik portaal ettevõtjatele ja ametnike portaal menetlejate jaoks. Ettevõtja saab esitada tegevusloa taotlusi läbi MEDRE2 avaliku portaali või otse e-posti teel. E-posti teel esitatud taotlused sisestab menetleja ise infosüsteemi ning sellest jääb kirje maha ka ettevõtja vaatesse. Iseteeninduse kaudu esitatud taotlused jõuavad otse menetleja töölauale. Alates 2022. aasta suvest, kui loodi MEDRE2, hoitakse ka kõiki dokumente infosüsteemis. Vanast süsteemist (MEDRE) toodi üle otsused ja tegevusload, kuid varasemaid dokumente hoitakse endiselt dokumendihaldussüsteemis.

[48] https://www.terviseamet.ee/et/tervishoid/tegevusload
[49] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/MEDRE2
[50] https://www.riigiteataja.ee/akt/108072022012

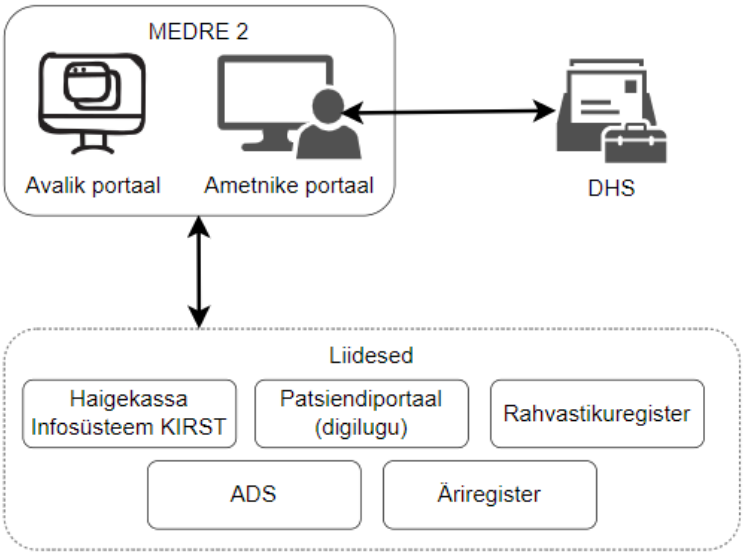
Kui menetluse käigus selgub, et on vaja küsida lisainformatsiooni taotluse kohta ettevõtja käest, siis see toimub täna veel e-posti vahendusel, mille järel menetleja laeb ise täiendavad dokumendid infosüsteemi. Selles osas on plaanis luua ettevõtjale võimalus esitada lisadokumente läbi infosüsteemi.

Ettevõtja saab oma esitatud tegevusloa taotluse osas jooksvalt informatsiooni staatuse muudatuste kohta. Näiteks liiguvad MEDRE2 infosüsteemist otse ettevõtjale teavitused menetluse erinevate etappide kohta (menetluse ootel, menetlusse võetud, paikvaatlusele saadetud, otsuse ootel). Samuti informatsioon tegevusloa andmise või mitte andmise otsuse kohta saadetakse välja infosüsteemist ettevõtjale e-postiga.

Lisaks tegevusloa taotluse esitamisele sisaldab MEDRE2 ka tervisehoiutöötajate osa, kus on võimalik esitada kutse- või eriala taotlust, ning perearstide nimistute haldamise osa.

2.2.4.2 *Tehnoloogilised lahendused*

Alloleval joonisel on toodud tegevusloa taotlemise protsessis kasutatavad infosüsteemid ning nende omavahelised seosed ja liidesed.

Joonis 10. Terviseameti infosüsteemid ja liidestused

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud iga joonisel olevat komponenti:

- **MEDRE2**

  Tegemist on kolme endise registri (tervishoiutöötajate register, tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade riiklik register, proviisorite ja farmatseutide riiklik register) ühtseks liidetud infosüsteemiga, mille eesmärk on pakkuda ettevõtjale ja menetlejale mugavat ja kaasajastatud lahendust oma tööülesannete täitmiseks. MEDRE2 omab erinevaid vaateid ja õiguseid nii ettevõtjatele kui ka Terviseameti ametnikele.

- **Dokumendihaldussüsteem (DHS)**

  Terviseametis on kasutusel elektrooniline dokumendihaldussüsteem Delta.

- **Liidesed**

  MEDRE2 on üle X-tee liidestatud järgmiste infosüsteemidega:

  - Haigekassa infosüsteem KIRST – nimistutes kindlustamata isikute informatsiooni kätte saamiseks.
  - Patsiendiportaal (digilugu) – õiguste andmise eesmärgil.
  - Rahvastikuregister – isiku andmete pärimiseks.
  - Äriregister – ettevõtte andmete pärimiseks.
  - Aadressiandmete süsteem ADS – täpse aadressi otsimiseks.

Täna Terviseameti poolt kasutusel olev infosüsteem MEDRE2 loodi 2022. aasta suvel ning omab kõige värskemaid tehnoloogilisi komponente. Kuna infosüsteem on noor, siis kõiki soovitud funktsionaalsuseid ei ole hetkel veel jõutud realiseerida, küll aga on plaanis jooksvalt infosüsteemi edasi arendada. Näiteks on lähitulevikus plaanis arendada ettevõtjale võimalus esitada infosüsteemi kaudu taotluse juurde täiendavaid dokumente.

2.2.4.3 *Esmane analüüs*

Terviseameti poolt tegevuslubade taotlemisega seotud infosüsteem MEDRE2 on värskelt valminud ja tugineb kaasaegsetel tehnoloogilistel komponentidel. Samuti toimub pidevalt süsteemi arendamine, et tagada mugavam, kiirem ja automatiseeritum tegevusloa taotlemise protsess.

Puudusena saab välja tuua liidestuse Ehitisregistriga (EHR). Näiteks eriarstiabi tegevuslubade puhul on oluline, et ruum, kus teenust plaanitakse osutada, omab vastavat kasutusotstarvet. Täna tuleb selle olemasolu ametnikul EHR-is kontrollida käsitsi. Tegemist on keerulist lahendust vajava liidestusega, sest otstarbe märge ei pea kehtima kogu ehitise kohta, vaid üksnes mõne ehitises asuva ruumi kohta. Siiski hoiaks automaatne andmete päring kokku nii ettevõtja kui menetleja aega taotlusega töötamisel.

Analüüsi teostajate hinnangul on Terviseameti infosüsteem MEDRE2 üks lahendus, millega tuleks tulevikulahenduse väljatöötamisel tihedalt koostööd teha.

2.2.5 Haridus- ja Teadusministeeriumi registrid

Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) väljastatavad tegevusload hõlmavad täiskasvanute täienduskoolituste korraldajaid neljas valdkonnas: mootorsõidukijuhi koolitajad, eesti keele tasemeeksami tegemiseks ettevalmistavad koolitajad, turvatöötaja õppe koolitajad ja vedurijuhtide koolitajad. Lisaks väljastab HTM tegevus- või koolituslubasid, mille peavad taotlema asutused, kes tegelevad õppetegevusega koolieelses lasteasutuses või üldhariduskoolis. Täienduskoolituse korraldajad, kes tegelevad eelpool nimetatud neljas valdkonnas peavad esitama tegevusloa taotluse. Ülejäänud täienduskoolituse korraldajad ei pea taotlema tegevusluba, vaid võivad esitada ka tegevusteate. Selle esitamine ei ole kohustuslik ehk täiendkoolitusi võib korralda ja tunnistusi väljastada ka ilma tegevusteadet esitamata. Tegevusteate esitamisega annab koolitaja HTM-ile kinnituse, et järgib kõiki täiskasvanute koolituse seadusest[51] tulenevaid nõudeid. Tegevusloa taotlust või tegevusteadet saavad esitada eraõiguslikud juriidilised isikuid, riigi- või kohaliku omavalitsuse asutused ja avalik-õiguslikud juriidilised isikud. Täpsemalt on Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt välja antavate tegevuslubade ja tegevusteadete kohta võimalik lugeda nende koduleheküljelt.[52]

HTM-il on tegevusloa taotluste ja tegevusteadete esitamiseks kaks tehnoloogilist lahendust – haridusportaal edu.ee ning Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS).

Haridusportaal edu.ee[53] eesmärk on koondada kokku noortevaldkonna, hariduse, õppe- ja karjäärinõustamise ning tööturu õppega seostavate valdkondade informatsioon, teenused ja statistika. Ettevõtjad saavad portaali kaudu esitada tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid. Haridusportaal edu.ee on loodud aastal 2018.

Eesti Hariduse Infosüsteem[54] (EHIS) on põhiliselt HTM-i ametnikele mõeldud keskkond, mille eesmärk on koguda informatsiooni haridussüsteemi korraldamiseks ning sihipäraseks juhtimiseks. Ka ettevõtja saab osa infot esitata EHIS-e kaudu. Andmeid kasutatakse (üli)õpilastele, õpetajatele ning õppejõududele teenuste ja toetuste pakkumiseks ning riikliku ja valdkondliku haridusstatistika koostamiseks ning uuringute läbiviimiseks. Menetlejale jõuavad läbi Haridusportaali edu.ee esitatud tegevusloa taotlused ja

[51] https://www.riigiteataja.ee/akt/110062015010?leiaKehtiv

[52] https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/opetaja-koolijuht-ja-koolipidaja/koolitus-voi-tegevusluba

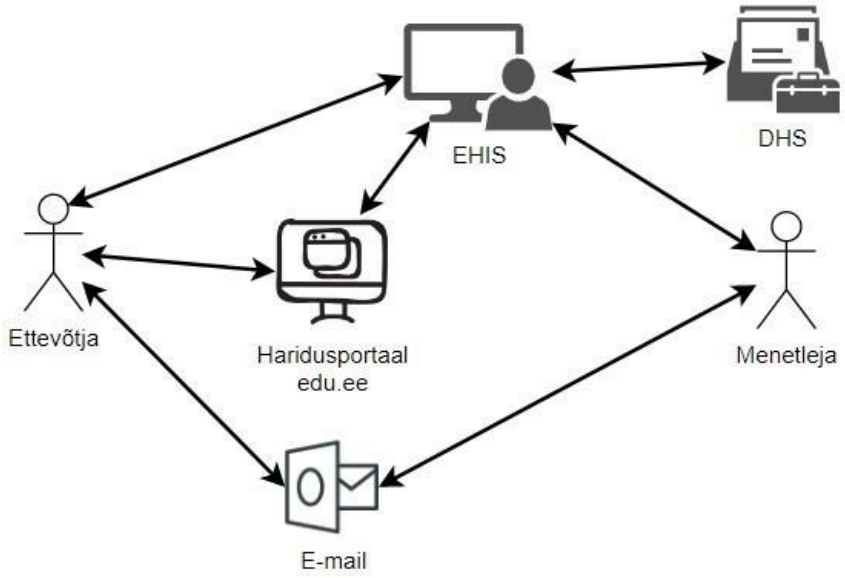
[53] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/edu.ee

[54] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ehis

tegevusteated EHIS-es töölauale, kust neil on võimalik neid edasi töödelda. Samuti on EHIS-ele ligipääs osadel ettevõtjatel, kes kasutavad infosüsteemi juba teisel eesmärgil – neil on võimalik esitada tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid ka EHIS-e kaudu. Eesti hariduse infosüsteemi põhimääruse[55] järgi on registri vastutavaks töötlejaks Haridus- ja Teadusministeerium. EHIS on loodud aastal 2004, EHIS2 on loomisel.

2.2.5.1 *Äriprotsessi kirjeldus*

Põhilised Haridus- ja Teadusministeeriumi kliendid on erinevad ettevõtjad, kes soovivad pakkuda koolitusteenust. Tegevusloa taotluse või tegevusteate esitamiseks on võimalik ettevõtjal esitada vajaminevad dokumendid Haridusportaali edu.ee või EHIS-e kaudu või otse e-posti teel. Järgneval joonisel on toodud lihtsustatud tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise äriprotsessi kirjeldus.

Joonis 11. Haridus- ja Teadusministeeriumile tegevusloa taotluse ja tegevusteate esitamise lihtsustatud äriprotsess

Täpsemat informatsiooni tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise kohta saab ettevõtja HTM-i koduleheküljelt, Eesti.ee portaalist või kontakteerudes otse HTM-i töötajaga. Tegevusteadet saab ettevõtja esitada ainult läbi Haridusportaali edu.ee ning see hakkab kehtima kohe peale teate esitamist. Ettevõtja saab ka läbi portaali muuta oma tegevusteate andmeid. Sellisel juhul kustutatakse eelmine esitatud tegevusteade automaatselt ning kehtima hakkab viimane esitatud versioon. Tegevusteatest loobumise soovi korral on võimalik see portaalist ära kustutada. HTM korraldab järelevalvet nende ettevõtete üle, mis on esitanud tegevusteate.

Ettevõtjal on võimalik esitada tegevusloa taotlus Haridusportaali edu.ee kaudu, e-posti teel või otse EHIS-es.

Haridusportaali kaudu esitamist kasutavad üldjuhul ettevõtjad, kes esitavad oma esimest tegevusluba ning ei pea hiljem EHIS-es esitama või uuendama õpetajate andmeid või õppekavasid. Portaali kaudu esitatakse kõik vajalikud andmed ja dokumendid ning üle X-tee liidese jõuavad need EHIS-esse menetleja töölauale, kust vastava valdkonna menetleja saab taotlusega edasi tegeleda. Kui taotlusel on puudujääke, siis on võimalik süsteemi siseselt taotlust edasi-tagasi liigutada ettevõtja ja menetleja vahel ning nii kõik puudused kõrvaldada.

Osad tegevusloa taotlused on väga harvad ja nende jaoks ei ole hetkel loodud võimalust esitada taotlust läbi Haridusportaali edu.ee või EHIS-e. Näiteks eralasteaedade tegevusloa taotlused. Soovijad esitavad

[55] https://www.riigiteataja.ee/akt/107102022004?leiaKehtiv

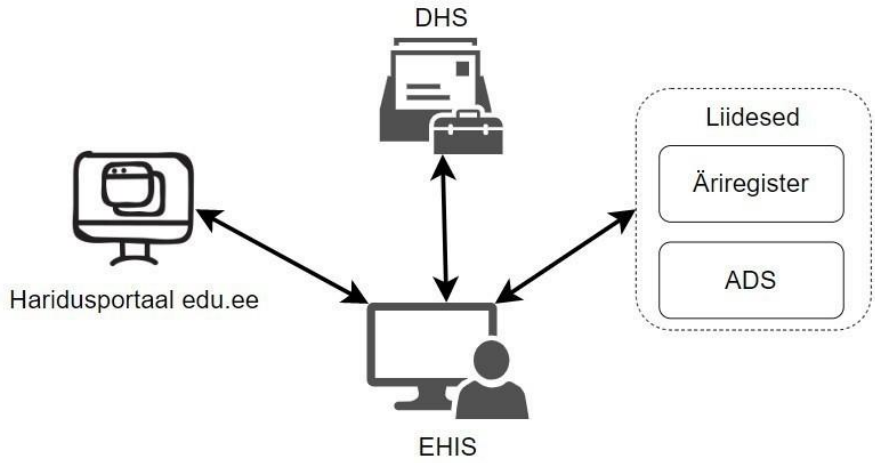
oma allkirjastatud tegevusloa taotluse e-posti teel ja ka ülejäänud tegevusloaga seonduv suhtlus toimub e-posti vahendusel.

Ettevõtjad (üldjuhul õppeasutused), kes juba kasutavad EHIS-t mõnel muul eesmärgil ja omavad sinna ligipääsu, saavad esitada ka oma tegevusloa taotlusi läbi EHIS-e, kus asuvad täpselt samad vormid, mis Haridusportaalis edu.ee. Taotlemise protsess on samasugune nagu läbi Haridusportaali esitades – taotlus jõuab menetleja töölauale, kes sellega edasi tegeleb kuni otsuse väljastamiseni.

Hetkel on realiseeritud teavitused ainult menetleja suunal. Näiteks uue tegevusloa taotluse saabumisel saab menetleja teavituse selle kohta. Ettevõtjatele saadetavad teavitused täna EHIS-est puuduvad, informatsioon otsuse kohta saadetakse e-posti teel. Peale tegevusloa taotluse esitamist ja menetleja-poolset otsuse tegemist, saab ettevõtja tegevusloa saamise või mittesaamise kohta otsuse e-postiga.

2.2.5.2 *Tehnoloogilised lahendused*

Alloleval joonisel on toodud tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise protsessis kasutatavad infosüsteemid ning nende omavahelised seosed ja liidesed.

Joonis 12. HTM-i infosüsteemid ja liidestused

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud iga joonisel olevat komponenti:

- **Haridusportaal edu.ee**

  Tegevuslubade taotluste ja tegevusteadete esitamiseks mõeldud keskkond ettevõtjatele, kellel pole seost EHIS-ega. Haridusportaali kaudu saab esitada, muuta ja kustutada endaga seotud taotluseid ja teateid ning saada ülevaade enda esitatud dokumentidest.
- **Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS)**

  Riiklik register, mis koondab kokku haridussüsteemi puudutavad andmed. Näiteks õpilaste, õpetajate, õppejõudude, lõpudokumentide, õppetoetuste ja stipendiumite andmed. Samuti on loodud võimalus esitada tegevusloa taotluseid ja tegevusteateid.
- **Dokumendihaldussüsteem (DHS)**

  HTM-il on kasutusel elektrooniline dokumendihaldussüsteem PINAL.
- **Liidesed**

  EHIS on üle X-tee liidestatud järgmiste infosüsteemidega:
  - Äriregister – ettevõtte andmete saamiseks.
  - ADS – aadressiandmete saamiseks.
  - Haridusportaal edu.ee – taotlustega ja teadete esitamisega seotud andmevahetuseks.

Hetkel on käimas EHIS2 infosüsteemi arendustööd. Kuna EHIS on väga suur infosüsteem, mis koosneb paljudest erinevatest moodulitest, siis on EHIS2 arendus samuti võetud ette moodulite kaupa. Kokku

valmib EHIS2 kuues etapis, millest kaks on tänaseks valminud. Hetkel arendatakse kolmanda etapina tegevuslubade osa. EHIS2-s on plaanis realiseerida ka ettevõtjate suunas teavituste lahendus ning luua süsteemi täna puuduolevate tegevusloa taotluste vormid.

2.2.5.3 *Esmane analüüs*

Täna Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt kasutatav infosüsteem EHIS on koos tehniliste komponentidega vananenud ning vajab uuendamist. Tänane liidestus Haridusportaaliga edu.ee on väga keeruliselt arendatud, mistõttu selle edasi arendamine ja haldamine on raskendatud. Samuti on teavituste süsteem ja liidestuste olemasolu puudulik parima kasutajamugavuse saavutamiseks. Asutus on teadlik infosüsteemi puudustest ja probleemidest ning tegeleb nende lahendamistega uue infosüsteemi EHIS2 loomise käigus. Näiteks on plaanis uue süsteemi loomisel uuendada täielikult kogu kasutajaliides, et tagada parim võimalik kasutajakogemus. Samuti plaanitakse välja arendada kõikide täna puudu olevate taotluste vormid ning lisada juurde ettevõtjate teavitamise funktsioon.

HTM-i ametnikud ja neile tegevusloa taotlusi või tegevusteateid esitavad ettevõtjad on kurtnud selle üle, et dokumente saavad esitada ainult ettevõtte ametlikud juhatuse liikmed. Praktikas on aga selleks palgatud ettevõttesse teised töötajad. Puudust tuntakse volitamise funktsionaalsusest, kus ettevõtte juhatuse liige saaks volitada teist töötajat tegema tema nimel toiminguid.

Lisaks on HTM-i töötajad toonud välja, et liidestused Terviseameti ja Päästeameti infosüsteemidega lihtsustaksid nende tööd võimaldades automaatsemalt kontrollida taotlusel esitatavad andmeid.

Loodav EHIS2 on tehnoloogiliselt võimekas infosüsteem, mis võimaldab ettevõtjatel teostada tegevuslubade ja tegevusteadetega seonduvaid tegevusi süsteemselt ja mugavalt. EHIS2 võiks valmides olla hea koostööpartner Eesti.ee ettevõtja digivärava tulevikulahenduse väljatöötamisel.

2.2.6 Transpordiameti registrid

Transpordiamet annab välja tegevuslube ettevõtjatele või eraisikutele, kes soovivad tegutseda lennujuhi, lennujuhi õpilase või lennuinformaatorina. Samuti annab Transpordiamet välja lennutegevuslubasid ettevõtetele, kellel on kehtiv lennuettevõtja sertifikaat ning soov vedada reisijaid, posti ja/või kaupa tasu või rendi eest. Osa tegevuslube saab taotleda Lennuohutuse Järelevalve infosüsteemi kaudu (LOIS). Täpsemalt on Transpordiameti poolt väljastatavate tegevuslubade kohta võimalik lugeda nende koduleheküljelt.[56] Transpordiamet väljastab lube veel ka maismaatranspordi ja merenduse valdkonnas, nendes valdkondades taotletakse lube üldjuhul MTR kaudu.

Lennuohutuse Järelevalve infosüsteem LOIS[57] on keskkond, mis võimaldab taotleda Transpordiametist lube, sertifikaate ja kooskõlastusi. LOIS koondab endas lennutegevuse, lennujuhtimis- ja raadionavigatsiooniseadmete, aeronavigatsiooniteabe, ehitusjärelevalve, lennuvälja ja kopteriväljaku, õhusõiduki järelevalve, lennundusjulgestuse, riskide, mehitamata õhusõiduki süsteemi, mehitamata õhusõiduki süsteemi käitajate ning järelevalve käigus kogutud andmete registreid. Süsteemist on kättesaadavad ka inspekteerimisjärgsed puuduste raportid ning inspekteerimisaktid koos kontroll-lehtedega. Lennuohutuse järelevalve infosüsteemi pidamise põhimääruse[58] järgi on infosüsteemi vastutavaks töötlejaks Transpordiamet. LOIS on loodud aastal 2010.[59]

2.2.6.1 *Äriprotsessi kirjeldus*

Põhilised Transpordiameti lennundusvaldkonna tegevuslubade kliendid on ettevõtted, kes soovivad vedada reisijaid, kaupu või posti, kellele on loodud võimalus LOIS kaudu esitada Transpordiametile

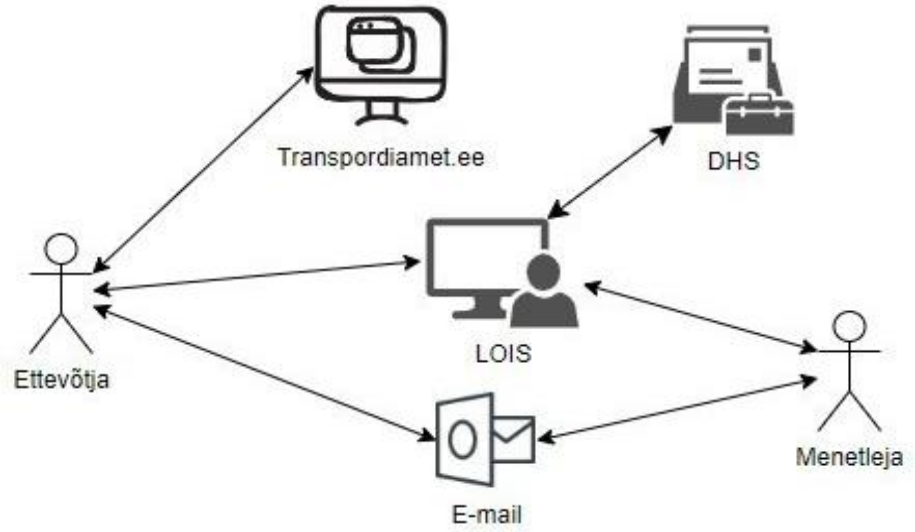
[56] https://www.transpordiamet.ee/taotlused-blanketid

[57] https://lois.ecaa.ee/LoginClient.aspx

[58] https://www.riigiteataja.ee/akt/114022014010?leiaKehtiv#

[59] https://www.transpordiamet.ee/uudised/lennuohutuse-juhtimise-infosusteem-lois

tegevusloa taotlus. Järgneval joonisel on toodud lihtsustatud tegevusloa taotlemise äriprotsessi kirjeldus.

Joonis 13 Transpordiameti tegevusloa taotlemise lihtsustatud äriprotsess

Tegevusloa taotluse esitamiseks täpsemat informatsiooni saab ettevõtja Transpordiameti koduleheküljelt, Eesti.ee portaalist[60] või kontakteerudes otse Transpordiameti töötajaga. Tegevusloa taotluse esitamiseks on loodud Transpordiameti poolt LOIS. Ettevõtjad saavad esitada tegevusloa taotlusi läbi LOIS avaliku portaali või otse e-posti teel. Enamjaolt toimub taotluste esitamine e-posti teel. LOIS-i esitatakse väike osa lennundusvaldkonna taotlustest.

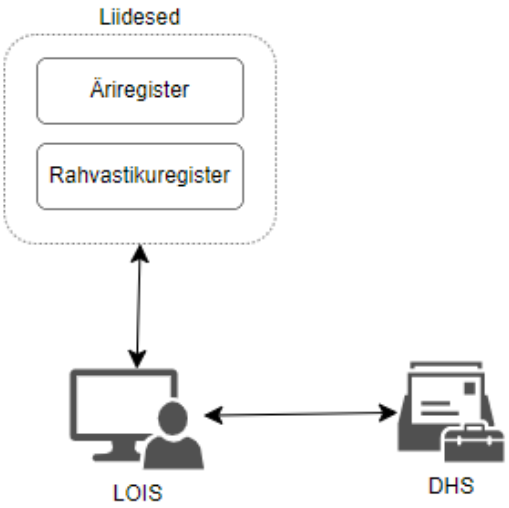
Ettevõtja otsib vajaliku tegevusloa taotluse vormi Transpordiameti koduleheküljelt ning saadab selle täidetult ja digitaalallkirjastatult Transpordiameti töötajale e-posti teel, mille järel menetleja dokumendid dokumendihaldussüsteemi üles laeb. Taotluste menetluste väljundiks on sertifikaat või järelevalvearuanne, mille taotleja saab kas LOIS-ist või vajadusel saadetakse see kliendi e-postile. Kui menetluse käigus selgub, et on vaja küsida lisainformatsiooni taotluse kohta ettevõtja käest, siis see toimub täna veel e-posti vahendusel, mille järel menetleja laeb ise täiendavad dokumendid dokumendihaldussüsteemi.

Lisaks tegevusloa taotluste esitamisele kasutavad ettevõtjad LOIS-i ka erinevate teadete ja sertifikaatide taotlemiseks ja esitamiseks. Samuti toimub ka osade teenuste järelevalve LOIS kaudu. Ülejäänud teenuste järelevalve teostatakse menetleja isiklikul valikul, kas MS Excelis või Wordis. Lennundusvaldkonnas moodustab järelevalve suure osa ning kogu töömaht lähebki pigem järelevalve peale kui taotluste menetlemisele.

2.2.6.2 *Tehnoloogilised lahendused*

Alloleval joonisel on toodud tegevusloa taotlemise protsessis kasutatavad infosüsteemid ning nende omavahelised seosed ja liidesed.

[60] https://www.eesti.ee/ettevotja/et/erinouetega-tegevusalad/transport/lennunduse-tegevusload

Joonis 14. Transpordiameti infosüsteemid ja liidestused

Järgnevalt on lühidalt kirjeldatud iga joonisel olevat komponenti:

- **LOIS**

  LOIS on Transpordiameti poolt loodud infosüsteem, mille eesmärk on pakkuda ettevõtjale ja menetlejale mugavat ja kaasajastatud lahendust oma tööülesannete täitmiseks. Süsteemi on võimalik sisse logida nii eraisiku kui ka ettevõtjana. Ettevõtjana sisse logides on võimalik vaadata LOIS kaudu esitatud taotlusi või alustada uue taotluse esitamist.

- **Dokumendihaldussüsteem** (DHS)

  Transpordiametis on kasutusel elektrooniline dokumendihaldussüsteem Delta.

- **Liidesed**

  LOIS on üle X-tee liidestatud järgmiste infosüsteemidega:

  - Rahvastikuregister – isiku andmete pärimiseks.
  - Äriregister – ettevõtte andmete pärimiseks.

Täna Transpordiameti poolt kasutusel olev infosüsteem LOIS loodi 2010. aastal ning see on vana ja sellel puuduvad kasutajamugavuseks vajalikud funktsionaalsused. Plaanis on arendada LOIS2, kus oleks võimalik esitada taotluseid ning nendega kaasnevaid lisadokumente, et ametnikul oleks ülevaade ühes kohas. Hetkel on ametnikel igaühel arvutis MS Exceli tabelid, kuhu nad on ise info koondanud. LOIS2[61] on alates 2021. aasta suvest paralleelselt kasutusel droonide ja teiste mehitamata õhusõidukitega seotud toimingute tegemiseks.

2.2.6.3 *Esmane analüüs*

Täna Transpordiameti poolt kasutatav infosüsteem LOIS on tehnoloogiliselt vananenud ja vajab välja vahetamist. Süsteemi kaudu ei ole võimalik andmeid edastada ja puudub võimalus ka süsteemist andmeid pärida. Taotluste esitamiseks peab ettevõtja asutuse koduleheküljelt otsima välja vastava taotluse vormi ning seejärel alles liikuma kas siis LOIS või e-posti, kuhu saab täidetud vormi esitada. LOIS-i kasutatakse üldjuhul vähe, eelistatakse pigem e-posti teel taotlusi esitada. Asutus on teadlik infosüsteemi puudustest ning tegeleb nende lahendamisega uue infosüsteemi LOIS2 arendamise käigus, mille esimene valmimise tähtaeg on 2023. aasta suvi. LOIS2-s loodetakse kokku tuua kõik lennundusega seotud tegevusload.

Ettevõtja poolt on Transpordiamet põhiprobleemina välja toonud ajakulu. Taotluste vormide välja otsimine, lennufirma alustamisel kohustuslikul konsultatsioonil käimine, sertifikaatide taotlemine ning

[61] https://lois.transpordiamet.ee/

seejärel alles tegevusloa taotlemine – kõik need tegevused toimuvad vaheldumisi asutuse koduleheküljel, e-posti ning LOIS-i kaudu.

Lennunduses on suuremal kohal järelevalve, mida LOIS ei võimalda iga teenuse puhul läbi viia. Paljude teenuste puhul on menetlejatel eraldi enda loodud Exceli tabelid, kuhu nad on vajaliku info koondanud. Ametnike jaoks LOIS puuduseks võibki välja tuua, et seal puudub ühtne ülevaade taotlustel ja nendega seotud lisadokumentidel, mis tähendab menetlejale palju käsitööd.

Uus arendatav LOIS2 on tehnoloogiliselt väga võimekas infosüsteem, mis võimaldab ettevõtjatel teostada tegevuslubadega seonduvaid tegevusi süsteemselt ja mugavalt. LOIS2 muudab menetleja töö automaatsemaks ja kiiremaks ning ettevõtja protsessi lihtsamaks ja mugavamaks. LOIS2 oleks hea koostööpartner ka ettevõtja digivärava Eesti.ee portaaliga.

2.2.7 Teised tegevuslube ja tegevusteateid menetlevad asutused

Lisaks eelnevalt loetletud asutustele, kus tegevuslubade ja tegevusteadete maht on suur, on Eestis veel teisigi asutusi, kelle infosüsteemides tegeletakse tegevuslubade ja tegevusteadetega arvestatavas mahus. Mitte kõiki neid lube ei saa aga käsitleda MSÜS-i põhiste tegevuslubadena ja ei kuulu seetõttu käesoleva analüüsi skoopi.

Keskkonnaamet

Keskkonnaamet on mitmetes valdkondades kehtestanud tegevusload, mida saab taotleda, muuta ja lõpetada kas MTR-i kaudu või Keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS[62] kaudu. Lubadega seotud toimingud, muutmine, aruandlus ja lisadokumentide esitamine toimub läbi KOTKAS infosüsteemi, kus kogu infot ka menetletakse. KOTKAS toimib ka kehtivate lubade otsingut võimaldava avaliku registrina. Lisainfo KOTKAS-es esitatavate lubade ja juhendite kohta on leitav Keskkonnaameti koduleheküljel.[63] Osades valdkondades on dokumente võimalik esitada ka paberil ning ise kontorisse kohale minnes.[64]

Audiitortegevuse register

Rahandusministeerium väljastab audiitortegevuseks audiitorettevõtja tegevuslube, mille kohta saab infot rahandusministeeriumi koduleheküljelt.[65] Lubade taotlemine käib audiitortegevuse portaali[66] kaudu, kus esitatakse andmed audiitortegevuse registrisse.

Finantsinspektsioon

Finantsinspektsioon (FI) väljastab krediidi-,[67] kindlustus-,[68] investeerimisvaldkonna[69] ning maksuteenuse valdkonna[70] tegevuslube, mille osas on kogu info avaldatud FI koduleheküljel. Lubade taotlemine ja muutmine toimub sidevahendite teel, eraldi infosüsteemi toimingute jaoks ei ole.

[62] https://kotkas.envir.ee/

[63] https://keskkonnaamet.ee/keskkonnakasutus-keskkonnatasu/kiirgus/kiirgustegevus-ja-kiirgustegevusluba

[64] Vt https://keskkonnaamet.ee/taotlused-aruanded/elusloodus-looduskaitse/metsanduse-taotlused#saada-postiga-voi-tu

[65] https://www.fin.ee/audiitortegevus

[66] https://www.audiitortegevus.ee/atr/web/

[67] https://www.fi.ee/et/pangandus-ja-krediit/tegevusloa-taotlemine

[68] https://www.fi.ee/et/kindlustus/tegevusloa-taotlemine

[69] https://www.fi.ee/et/investeerimine/tegevusloa-taotlemine

[70] https://www.fi.ee/et/makse-ja-e-raha-teenused/makseteenuse-valdkonna-tegevuslubade-taotlemine

2.3 Kasutajauuring

Ettevõtjate vajaduste ja tänaste murekohtade väljaselgitamiseks viisime läbi etnograafilised intervjuud. Etnograafilist lähenemist kasutab teenusedisain inimeste käitumismustrite väljaselgitamiseks ja seeläbi nende tegelike vajaduste mõistmiseks. Etnograafiline intervjuu on oma olemuselt struktureeritud intervjuu, mis keskendub varasema käitumise ja sellest tingitud vajaduste väljaselgitamisele.

2.3.1 Persoonad ja kasutajateekonna kirjeldus

Persoonade koostamiseks analüüsisime etnograafiliste intervjuude abil kogutud informatsiooni persoonamaatriksi abil. Persoonamaatriks on teenusdisaini tööriist, mis võimaldab tuvastada sarnaste vajadustega ja probleemidega kasutajagrupid. Iga persoonamaatriksil (vt Joonis 15) toodud punkt tähistab ühte ettevõtjaga läbiviidud intervjuud (kokku intervjueeriti 15 ettevõtjat).

Persoonamaatriksi abil tuvastati asutuste üleselt kaks sarnast käitumist omavat kasutajagruppi. Igale kasutajagrupile vastab konkreetset gruppi iseloomustav persoona. Iga persoona kohta on koostatud kasutajateekonna kirjeldus (inglise keeles *User Journey*).

- **Tantsijad**

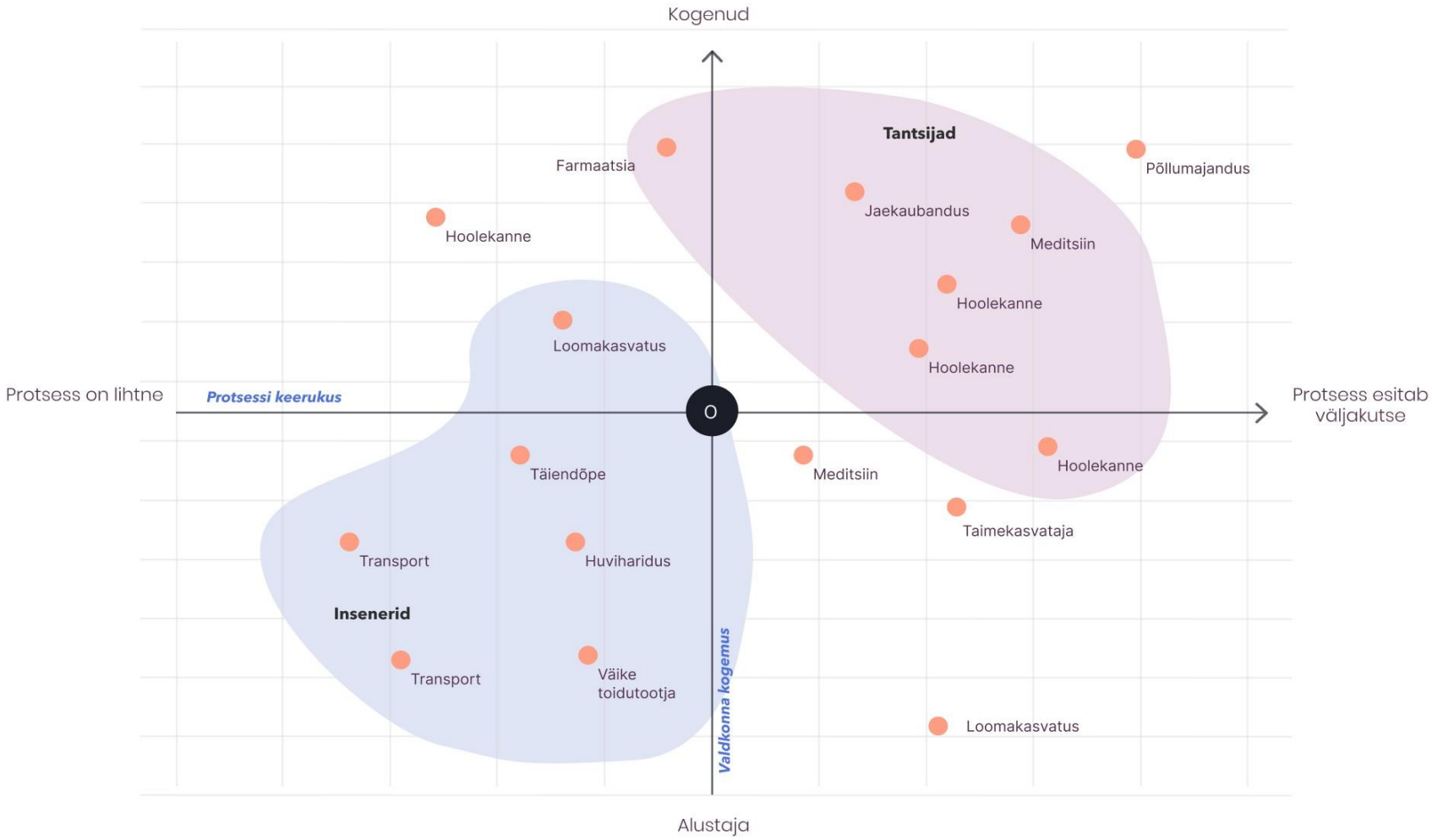
  Tantsija on persoona (vt Joonis 16), kes on taotlemise protsessiga korduvalt kokku puutunud ning teab täpselt, kust kohast otsida informatsiooni ning millised seadused ja portaalid on olulised. Tal on kujunenud välja kindlad kontaktid asutustest, kellelt abi küsida. Siiski tunneb ta, et vaatamata kogemusele on iga uue taotluse esitamine peavalu tekitav.

  Tantsija loataotluse tüüpiline teekond on kirjeldatud tabelina (vt Joonis 17-19).

- **Insenerid**

  Insener on persoona (vt Joonis 20), kellel pole piisavalt aega, et ennast kõikide seadustega ning muu vajaliku infoga kurssi viia. Informatsioon vajamineva tegevusloa taotluse kohta jõuab temani, kuid sellest kõigest arusaamine on veidi üle jõu käiv. Insenerile meeldib, kui kõik vajaliku saab esitada digitaalsete kanalite kaudu, kuid tunneb, et kliendiportaalid võiksid olla lihtsamalt üles ehitatud ning sisaldada juhiseid ja näidiseid.

  Inseneri loataotluse tüüpiline teekond on kirjeldatud tabelina (vt Joonis 21-22).

Joonis 15. Persoonamaatriks

Tantsija

Sandra

38-aastane

"Taotlused ei ole disainitud ettevõtja vaatevinklist vaid asutuste teenuste järgi."

"Olen kogu aeg seaduserikkuja! Isegi kui ühest kohast jõuan viie päeva jooksul töötaja maha võtta, siis teise võib ikka jääda."

Taust

Sandra on hoolekandeteenuste valdkonna ettevõttes ärijuht, kelle vastutusalasse kuuluvad äri lainemisega seotud tegevused. Ettevõte on turul tegutsenud juba mõnda aega ning on tänaseks oma valdkonna liider. Tänu pikaajalisele töökogemusele on Sandra oma asjaajamistes tavaliselt enesekindel. Siiski tunneb ta uutesse valdkondadesse laienemisel end tegevuslubadega tegutsemisel vahel algajana. Kuna ettevõte on viimastel aastatel hoogsalt laienenud nii Eestis kui ka välisturgudel siis on tal olnud kokkupuudet tegevuslubade ja majandustegevusteadetega erinevate valdkondade lõikes.

Väljakutse

Info kogumine

Olles korduvalt protsessiga kokku puutunud, on Sandrale teada, kust infot leida ning millised seadused ja portaalid on olulised. Sandral on ametkondades väljakujunenud kontaktid, kes on alati abivalmid aitama ja protsessis tuge pakkuma. Vaatamata kogemusele tunneb ta siiski, et iga uue taotluse alustamine on justkui uuesti jalgrattaga sõitma õppimine.

Süsteemid

Sandra leiab, et on pädev e-kanalite kasutaja, sest on õppinud süsteemi kasutama ja tunneb ametnikke. Ta teab peast, mida konkreetsed vormi lahtrid nõuavad ja millised lahtrid on ebavajalikud. Registriteülese tervikpildi puudumise tõttu haldab Sandra ettevõtte erinevaid tegevuslubasid ja majandustegevusteateid Excelis. Temas tekitab suurt frustratsiooni erinevates registrites korduv andmete duplikeerimine ja dokumentide haldamine.

Tunnused

1. Teadlik omas valdkonnas:
Aastatepikkusest töökogemusest omas valdkonnas on kogunenud piisavalt teadmisi, et süsteemis orienteeruda ja nimetada peast olulisimaid seaduste paragrahve.

2. Kindlad kontaktid:
Aja jooksul on välja kujunenud kindlad kontaktid, kelle poole saab alati pöörduda ja kiirelt abi paluda. Sageli on efektiivsem inimesega suhelda ja küsida, kui süsteemis iseseisvalt tegutseda.

3. Korduvad tegevused:
Ettevõtte mastaabi tõttu on suur osa tegevusi tänaseks korduvad, mis tähendab pidevalt samade andmete esitamist ja korduvaid protsesse.

4. Jagatud vastutus:
Ettevõtte suurusest tingituna on tegevuslubade ja majandustegevusteadetega seotud mitmed töötajad, igal ühel oma vastutus.

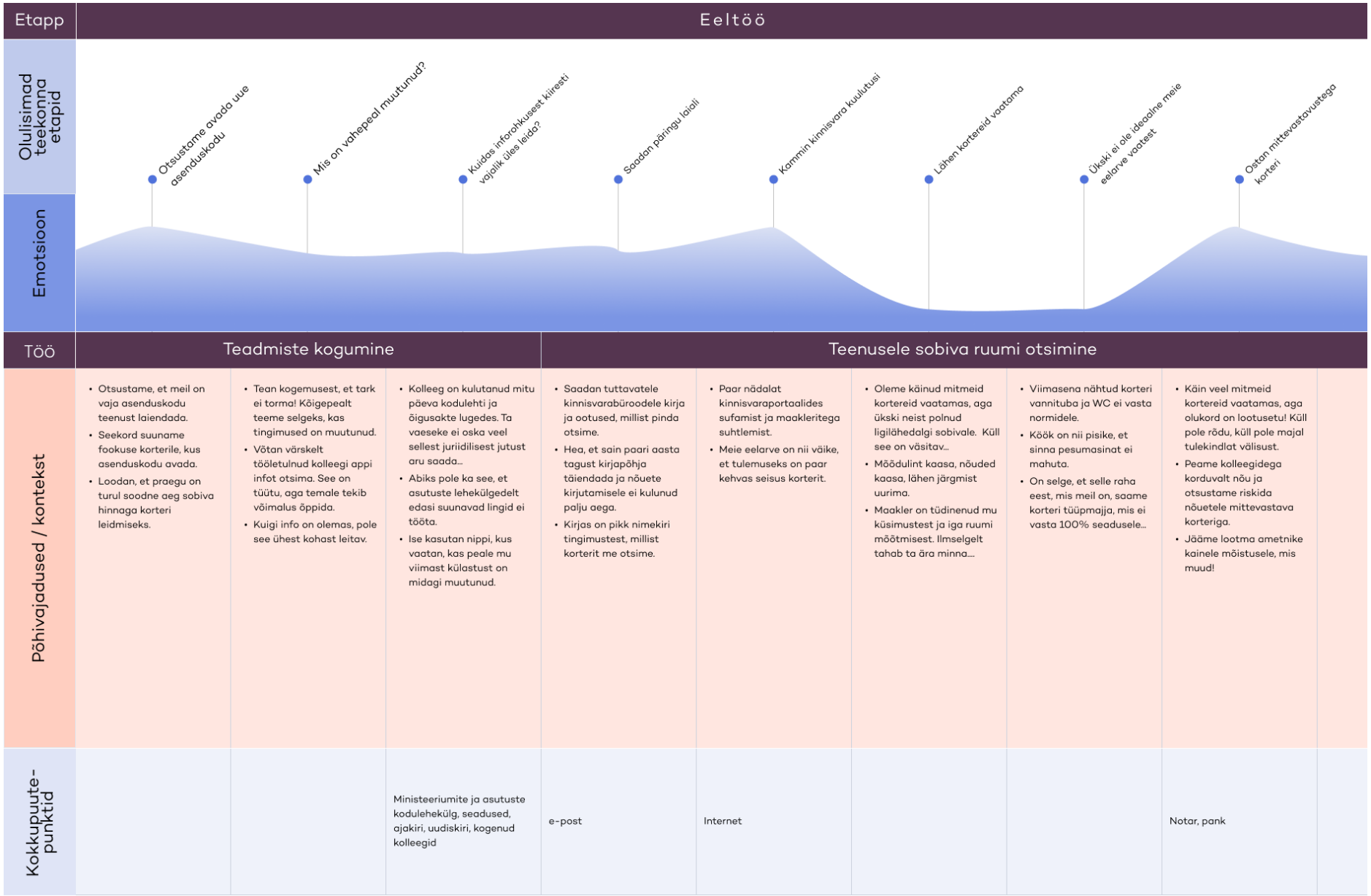
Peamised ootused

- Tahaks ülevaadet kõikidest lubadest ja teadetest ühes kohas. Ei tahaks neid otsida erinevatest registritest.
- Riigile edastatud andmed ja dokumendid võiksid liikuda ning olla kasutusel registrite üleselt.
- Kui on loodud kohustus töötaja tausta kontrollida, siis peaks olema selleks ka võimalus.
- Küll oleks hea kui kõik asjaajamine oleks ühes kohas.

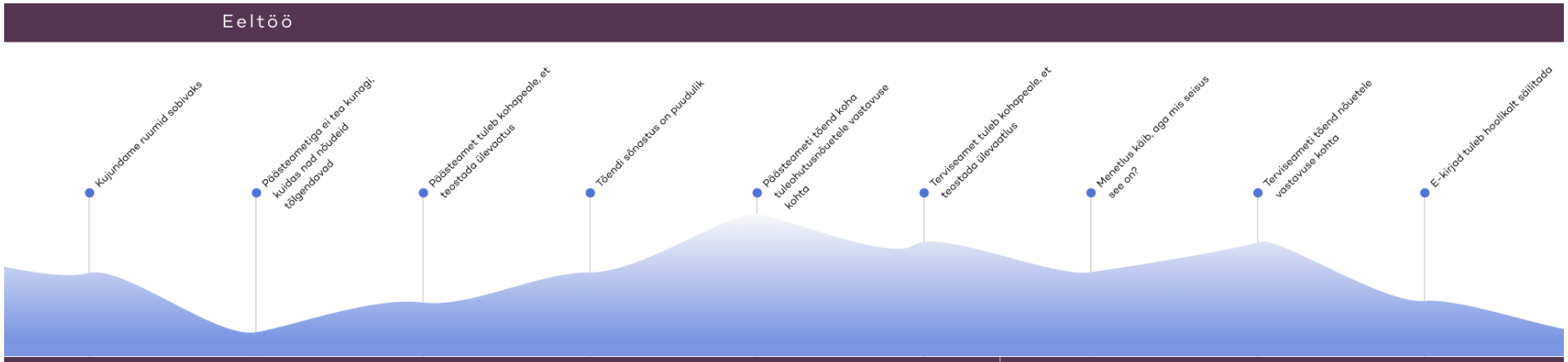
Peamised mured

- Vähene automatiseeritus ja erinevate registrite rohkus on tülikas.
- Samu andmeid tuleb sisestada korduvalt.
- Menetluse ajaks jääb kõik seisma, mis sageli tähendab ettevõttele ka rahalist kaotust.
- Kui teaks, kuidas volitusi anda, kaasaks kolleegi appi.
- Mõnikord pean dokumente otsima vanadest e-mailidest.

Joonis 16. Tantsija persoona

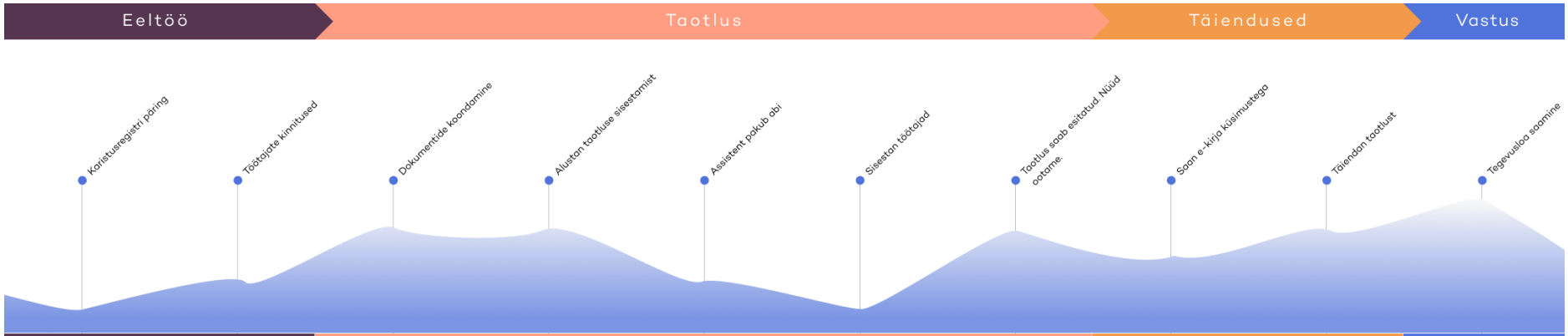

Joonis 17. Tantsija kasutajateekond (1. osa)

Teenusele sobiva ruumi otsimine						Tegevusloale eelnevad kooskõlastused			
• Eelarve pitsitab, aga paigaldame sundventilatsiooni ning teeme kerge remondi. • Köök on nii pisike, et peame valima mikroahju või nõudepesumasina vahel. • Tahame lastele läbi eluõppe õpetada toimetulekut igapäevaste toimetustega. Seejuures ise süüa tegema ja nõusid pesema.	• Päästeametiga suhtlen alati telefoni teel, muidu jäängi vastuseid ootama. • Majas on kahesüsteemne tuletõrjesüsteem - telefonis ütles ametnik, et sellest ei piisa ja tema oma allkirja ei annaks. • Samas vastust ei saanud, mida ma sellega tegema pean. Lubas kolleegiga arutada.... • Nõuded on kohati väga karmid, aga eks kõik sõltub ametniku kainest mõistusest.	• Vedas, et välisuks on tulekindel ja et tegu on esimese korruse korteriga, millel on rõduga. Varuväljapääs on seega olemas. • Sain teada, et nad olid seal päästeametis majas nõu pidanud ja otsustanud, et tuletõrjesüsteem sobib. • Omavahel öeldes seadusandlust nad küll ei tunne. Muudkui muudavad oma seisukohti. Sellest jääb väga ebakindel mulje.	• Päästeametist tuli küll tõend, aga mitte sellises sõnastuses, nagu vaja. • Helistan, et asi kiiresti läheks. • Seletan juba kolmandale ametnikule, et tõend on vaja ümber teha. • Dikteerin ette, et tõendile peab olema välja kirjutatud meie vastamine tuleohutusele.	• Halleluuja! Näen telefonist, et sain Päästeametilt uue kirja. Tore, et saime uue tõendi kätte! • Katsun meeles pidada, et see hiljem arvutisse salvestada.... • Ära kaotada ei tohi, muidu on probleem.	• Terviseametiga asjaajamine on konstruktiivne. • Koolilaud on nõue, aga puudega lapsed ei istu ju laua taga ega ei õpi. • Nõudepesumasina puudumise põhjendasime eluõppe osana. Ühel päeval peavad nad ju oskama ise nõusid pesta. Kes neile pesumasina ostab?! • Oli küll pingeline päev, aga korteris kohapeal saime aru, et meil läks hästi.	• Seekord pole Terviseametist tavatult kaua midagi kuulda. • Miks venib? Kas midagi on valesti või puudu? • Tahaks portaali logida ja näha, mis seisus asi on. Miks venib?	• Terviseameti kiri tuli e-posti teel. • Samal ajal tuli teavitus, et taotlust menetletakse. Ilmselt on tagantjärgi midagi tehtud. • Oli kirjutatud, et puudus küll laud, aga see ongi antud olukorras põhjendatud.	• Kui mul on vaja leida Terviseameti paberit, siis pean e-mailist otsima. • Nemad vist ise seda kuskile süsteemi ei sisesta ega salvesta. • Kui e-maili ära kaotan, siis see on minu probleem.
Kohapeal	Telefon, e-post	Kohapeal	e-post, telefon	e-post, kiri	Kohapeal		e-post	e-post	

Joonis 18. Tantsija kasutajateekond (2. osa)

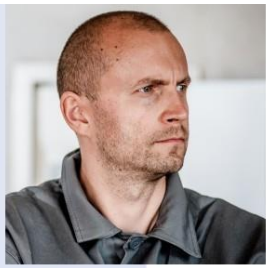
Tegevusloale eelnevad kooskõlastused		Tegevusloa taotluse esitamine					Täiendused		Loa saamine
• Vaja estiada kaks pikka A4 lehte töötaja andmeid, mida tavaliselt ükski tööandja ei tea - vanemate nimed, sünniriik, -linn jm üksikasjad. • Miks pagana pärast ei saa inimene sellega ise tegeleda?! Miks pannakse tööandjale selline administratiivne koormus?! • Õnn, et ta pole väljaspool Euroopat elanud. Karistusregister ütleks selle peale, et nemad selliseid päringuid teha ei saa. • Kui tehakse seadus, et me peame kontrollima töötaja tausta, siis võimaldage seda ka teha.	• Saadan töötajatele vormid kinnitamiseks, et nad on nõus tööle tulema ja vastavad lastekaitseseaduse tingimustele. • Ise olen aastate jooksul sellise vormi loonud, mis läheb läbi. • Aga no olgem ausad, milleks see töötaja kinnitus? Kes sellise jaburuse välja mõtles?! Tööleping ju näitab, et ta tahab töötada!	• Hea, et vanast ajast on märkmikus kontrollnimekiri kohustuslikest lisadest. • Avastan, et pole uuelt töötajalt välismaa tunnistust saanud. Tuletan seda kohe meelde. • Helistan raamatupidajale ja saan teada, et riigilõiv on tasutud. • Skännin paberil dokumendid sisse ja laen arvutisse. Kirjutan tunnistuse numbri märkmikusse, et oleks kohe võtta.	• Kui andmed ja lisad on olemas, siis MTRi sisestamine pole keeruline. • Avan MTRis uue tegevuskoha, täidan küsitud andmed ära. • Tigedaks ajab, et mitmeid andmeid peab jälle uuesti sisestama. • Laen kõik lisadokumendid taotluse juurde.	• Meil on tubli noor assistent, kes pakub end appi. • Muidugi ta võiks töötajate andmed sisse toksida, aga kuskil pole võimalust talle volitus anda... • Vaatame koos tema ja minu profiili, no ei leia! Lepime kokku, et ta uurib asja.... aga seekord tuleb siis ikka ise kõik ära teha.	• Töötajate sisestamine ajab alati vihale. Muudkui toksi andmeid, mis on kuskil juba olemas. • Nii! Kus see salvestamine nüüd on? Jabur, et andmeid peab kaks korda salvestama - põhiaknas ja teises aknas. • Üleüldse see tunnistuse skännimine ja käsitsi sisestamine on ajuvaba. Miks me peame seda tegema? Mida nende andmetega siis niiväga tehakse? • Aga noh, seekord läks veel lihtsalt. Hoidku jumal, kui töötaja oleks nime vahetanud või kool nime vahetanud. Siis mõtled end ogaraks, mida valida ja kuidas teha.	• Loen kõik veel igaks juhuks üle, vaatan oma nimekirja ja esitatud dokumente. Vist klapib. • Kinnitan taotluse ära. Vereröhk on päris kõrge, aga tore, et tehtud sai. • Sebimist on palju, aga olen neid asju vist nii mitu korda teinud, et suuri üllatusi enam tulla ei tohiks...	• Näen telefonist, et Sotsametist on kiri tulnud. • Lükkan lõuna edasi ja lähen kontorisse tagasi. Natuke kripeldab, et mis seal on... • On selgunud mõned küsimused ruumide kohta. Ja olen ühe töötaja külge sisestanud teise töötaja dokumendid. • Jumal tänatud, need on lihtsad asjad.	• Kus mul selle töötaja õiged dokumendid siis on? Arvutist on kadunud nagu tina tuhka! • Õnneks on postkastis olemas. No mis ma küll ilma e-kirjadeta teeks! • Veendun enne kinnitamist, et parandused on salvestunud. • Vastan ametnikule ka e-kirja teel. Siis on kindel, et ta saab kõik kätte.	• Saime kirja, et tegevusluba on väljastatud. • No kuna tegevusluba tuli ära, siis järelikult rohkem ei olnud puuduseid. • Jess tunne on!
e-post	e-post		Kliendiportaal	Kliendiportaal	Kliendiportaal	e-post, kliendiportaal	e-post	e-post	Kliendiportaal. e-post

Joonis 19. Tantsija kasutajateekond (3. osa)

Insener

Paul

44-aastane

"Siis ütled jess, kui kõik asjad läksid õigesse lahtrisse."

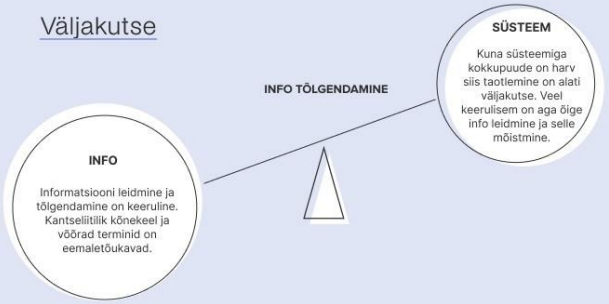
"Läheb kohe hari punaseks, kui loen mingit kantseliitlikku teksti."

"Iga kord õpid sama protsessi uuesti, ei mäleta midagi."

Taust

Paul juhib väikest ettevõtet, mis kasvas välja hobist. Paul on väga püüdlik - ta proovib klientidele pakkuda turu parimat ökoloogilist loodustoodet. Väikese, kuid tasapisi kasvava ettevõtte juhina on ta võrdlemisi ülekoormatud kõiksugu tegevustega, et äri edeneks. Ettevõte on veel nii väike, et iga tegevuse jaoks ei ole eraldi inimest. Paul tahaks teha oma asja ja keskenduda sellele milles ta hea on, aga ometi tuleb tegeleda ka paberimajandusega. Väikeettevõtjale omase ajapuuduse kõrval tekitab bürokraatiliste protsesside keerukus Paulile ärevust. Iga kord tuleb kõik justkui "nullist" uuesti selgeks õppida. Paul leiab, et ettevõtja reaalsus ja riiklikud nõuded ei käi omavahel kokku. Õnneks on ametnikud olnud suureks abiks ja nii on asjad alati tehtud saadud.

Väljakutse

Info kogumine

Paul leiab, et info temani kuidagi jõuab, aga tal pole aega, et seda pidevalt ise otsida ja end kõigega kursis hoida. Ta ei tea sellist kohta, kus kõik on ühes kohas kirjas. Seaduste lugemine ja direktiividest arusaamine on kõik on veidi üle jõu käiv. Õnneks on kohalik ametkond abiks ja alati saab asjad tehtud. Võimalik, et ta ei oska kasutada kõiki ettevõtjale loodud võimalusi, sest info kättesaamine on keeruliseks tehtud.

Süsteemid

Kokkupuude süsteemiga on vajaduspõhine ja pigem harv, kuna tähtajatu tegevusluba on nüüdseks olemas. Paulile meeldib, et kõik saab tehtud digitaalselt, ent ometi võiksid kliendiportaalid olla lihtsamad ning sisaldada juhendeid ja näidiseid, mis taotluse täitmist lihtsustaksid. Seadust kõrvale lugedes saab ka iga aastane raproteerimine esitatud, aga see nõuab pingutust ja iga kord uuesti õppimist.

Tunnused

1. Vähene kokkupuude:
Eelneva kogemuse puudmisel on kogu tegevusloa protsess Paulile uus. Kuna aastate jooksul on kokkupuute olukordi harva, siis on alati tunne, et teeks kõike esimest korda.

2. Keskendunud ärile:
Väikeettevõtjana on ressursid piiratud ja peamine fookus on ettevõtte ülalpidamisel ning kasvatamisel. Paul tahaks teha enda asja nii hästi kui ta seda oskab.

3. Kaasnevad kohustused:
Alustamine on vaid osa protsessist. Lisaks kaasnevad jooksvad kohustused nagu ökosertifikaatide aruandlus, mis tekitavad suurt halduskoormust.

4. Standardiga sobitumine:
Paul mõistab hästi tegevusloa vajalikkust, ent leiab, et tegelik ettevõtlus ja ametlik reegilistik ei lähe päris kokku. Ta peab ennast kuhugi raamidesse sobitama enda parima äranägemise järgi.

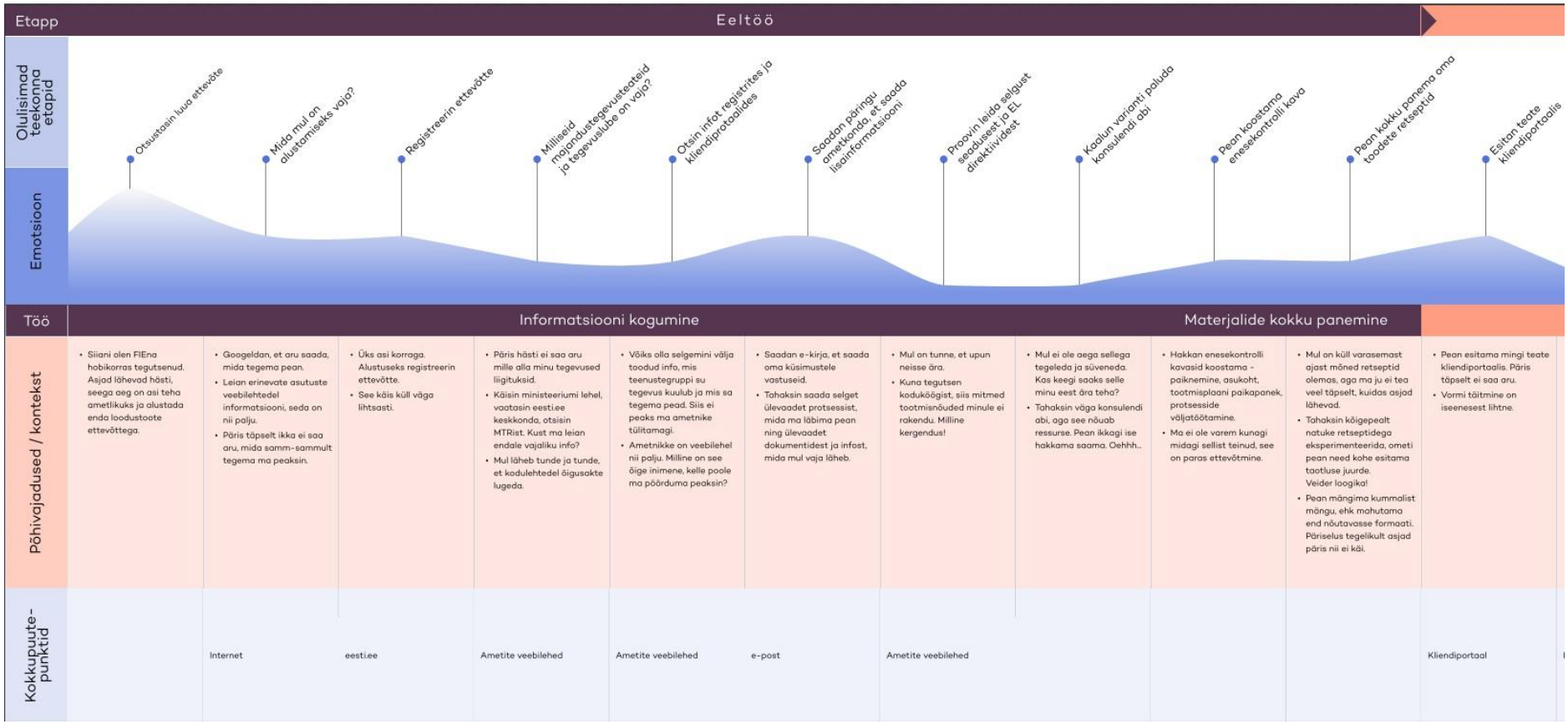
Peamised ootused

- Alustava ettevõtjaga võiks rohkem arvestada. See tähendab rohkem paindlikkust ja et ei peaks ennast formaalsuse tõttu sobitama raamidesse, mis reaalsuses ei rakendu.
- Võiks olla üks süsteem, kus kõik on koos. Ettevõtte loomisest näitel - kui valid tegevusala, siis saad kohe info, mis kaasneb, millist koolitust on vaja, kes teeb, mis dokumente on vaja, kus on taotlus ja mis järjekorras asju ajada tuleb.
- Protsess võiks olla lihtsustatud läbi seletuste, näidislahenduste ja kontrollmehhanisimide.

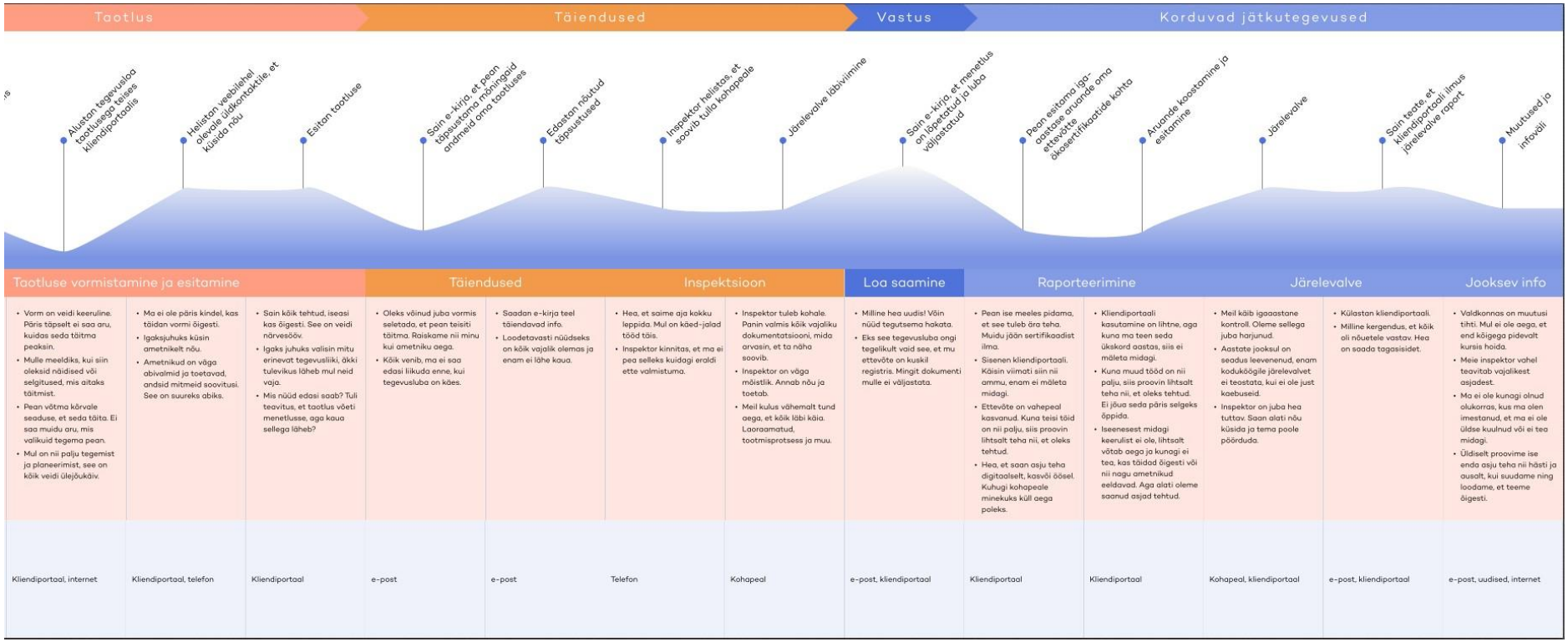
Peamised mured

- Kunagi ei saa kindel olla, kas oled kogu info üles leidnud ja saad õigesti aru, kuidas nõutud vorme täita.
- Ülekoormatud muude tegevustega. Pole ressurssi, et bürokraatiast läbi närida.
- E-riigis ei peaks sama infot mitu korda sisestama ja digiprügi tekitama.

Joonis 20. Inseneri persoona

Joonis 21. Inseneri kasutajateekond (1. osa)

Joonis 22. Inseneri kasutajateekond (2. osa)

2.4 Kokkuvõte peamistest praeguse teenusepakkumise probleemidest

Analüüsi käigus selgunud asutuste ja ettevõtjate peamised probleemkohad tegevuslubade taotlemise ning tegevusteadete esitamise protsessis on kokku koondatud kolmes vaates: ettevõtja, asutus ja infotehnoloogia.

2.4.1 Ettevõtja vaade

Ettevõtjate seas läbi viidud kasutajauuringust sõeluti välja järgmised tõdemused ja probleemkohad.

- **Teadlikkus tekib kogemusega**

  Kasutajauuringu intervjuudest selgus, et suurem osa ettevõtjaid on väga teadlikud tegevuslubade vajalikkusest. Teadlikkus on otseselt seotud valdkonnas tegutsemise ja varasema taotlemise kogemusega. Tõdeti, et esmakordsel kokkupuutel tegevuslubade ja tegevusteadetega on valdkonna nõuete mõistmine keeruline. Seejuures toodi intervjueeritavate poolt keerulisena välja nii asjakohase informatsiooni tuvastamist õigetest allikatest, info tõlgendamist kui menetlusprotsessi tervikust arusaamist.

  Mõnevõrra segadust esines tegevuslubade ja tegevusteadete **eristamisel**. Pooled uuringus osalejad arvasid, et nad ei ole tegevusteateid esitanud. Mitmed kinnitasid endid nendega kokku puutunud olevat, ent protsessi sammhaaval selgitades ilmnes, et tegemist oli siiski tegevusloa taotlemisega. Üksikud ettevõtjad oskasid eristada luba ja tegevusteadet.

- **Info on laiali ja raskesti tõlgendatav**

  Ettevõtjad hakkavad infot otsima vajaduspõhiselt, vahetult enne loa taotlemist, muutmist, tühistamist või tegevusteate esitamist. Infot hangitakse nii asutuste veebilehtedelt, õigusaktidest kui ametnikelt. **Puudust** tuntakse ühest usaldusväärsest kohast, kust leida iga tegevusala kohta vajalik ning usaldusväärne info tervikuna (sh tegevusalad ja seos EMTAK koodiga, tegevusala selgitus, sellega otseselt ning kaudselt seotud load, tegevusteated, tingimuste nimekiri sh kaasnevad kohustused, dokumentide täitmise juhendid ning näidised, menetlusaeg ja riigilõiv).

  Jooksvate valdkonna tegevust puudutavate seaduste ja normide muudatustega hoitakse end kursis episoodiliselt. Ettevõtjad jooksvalt õigusakte ei jälgi, kuid usuvad vajaduse ilmnedes end teadvat, kust kehtiva infoni jõuda. Ollakse optimistlikud, et „küll vajalik info kuskilt ikka tilgub".

  Riikliku kommunikatsiooni kvaliteet ettevõtjate suunal sõltub valdkonnast. On asutusi ja valdkondades tegutsevaid aktiivseid erialaliite/ühendusi, kustkaudu liigub regulaarne oluline informatsioon ettevõtjateni. Kuid on ka ettevõtjaid, kelle valdkonnas tuleb ise „meediat jälgida ja loota", et info mõnest olulisest muudatusest nendeni jõuab.

  Valdkonnas tegevust alustava ettevõtja **probleemina** toodi välja teadmatust dokumentide esitamise ja tegevuste järjestuse osas (kui selline jada on valdkonnas vajalik).

  Mitmed ettevõtjad möönsid, et küsivad topelt töö vältimiseks igaks juhuks enne dokumentide esitamist asutuselt üle, kas nad on kõik sellel hetkel kehtivad nõuded ja regulatsioonid ise üles leidnud ning neist õigesti aru saanud. Suur osa intervjueeritavatest möönsid, et seadusandluses ja asutuste koduleheküljedel kasutav **keel on keeruline**, kantseliitlik ning kasutuses olevad võõrad terminid teevad arusaamise keeruliseks.

  Kõik intervjuudes osalejad tunnistasid, et on puutunud kokku **vastuolulise** ning **mitmeti tõlgendatava infoga**. Isegi kui leitakse üles kõik nõuded ja vormide põhjad, siis kunagi ei saa kindel olla, et neid õigesti täidetakse. Isegi kui juhendid on olemas, on neist raske aru saada ning nad ei peegelda dokumendile seatud tegelikke ootuseid.

  Üle poolte intervjueeritavate on pidanud peale taotluse esitamist dokumente täiendama ja puuduseid kõrvaldama. **Puudust tuntakse näidistest**, mille abil kiiresti kõik nõutud väljad vajaliku

põhjalikkusega täita. Soovitakse, et taotlusvormides oleksid kontrollmehhanismid, mis aitaksid õige info sisestamist, et vältida hilisemat ettevõtja ja ametniku vahelist edasi tagasi informatsiooni põrgatamist.

Mitmed valdkonnas kogenud ja korduvalt lubade taotlemisega tegelenud ettevõtjad möönsid, et tunnevad dokumentide esitamise järel ärevust. Sageli puudub kindlustunne, et vajalik dokumentatsioon on nõutud määral ja viisil koostatud.

Häirivana toodi välja, et tegevusteate esitamisele **ei järgne** asutuse poolt **tagasisidet**, mis kinnitaks teavitamiskohustuse täitmist.

- **Küsimuste korral algab telefonimäng**

  Kasutajauuringust selgus, et sageli **ei ole teada**, kelle poole konkreetse küsimusega pöörduma peab. Asutuste kodulehtedel võivad küll olla ametnike kontaktid, kuid puudub selge arusaamine, millise teemaga kelle poole pöörduda tuleks. Teinekord tuleb pöörduda mitme asutuse poole, selgitada igale uuele ametnikule oma probleemi, et jõuda konkreetse küsimusega tegeleva õige ametnikuni.

- **Andmete dubleerimine on tülikas. Korduvkasutamise puudumine tekitab ebamõistlikku koormust.**

  Üldpildis on ettevõtja jaoks tegevuslubade ja tegevusteadete vastaspool riik. Ettevõtjad on üldjuhul teadlikud, milliseid andmeid nad on riigile esitanud ning ootus andmete targale korduvkasutamisele üle registrite on ülikõrge. Kõige enam välja toodud **kriitika** tegevuslubade taotlemisprotsessis on olemasolevate **andmete korduva sisestamise** ja teadaolevate andmete kasutamise puudulikkuse kohta. Kõige emotsionaalsemad näited puudutavad töötajate andmete detailset ja korduvat sisestamist seoses erinevate tegevuskohtadega. Seda hoolimata sellest, et andmete esitamisel tuleb riigil jälgida ühekordse küsimise põhimõtet.

- **Ülevaate puudumine**

  Ülevaade kehtivatest või tühistatud tegevuslubadest on kas ettevõtja peas, märkmikus või registris. Mõnel ettevõtjal puudub igasugune teadmine, kui palju lube tal on ja kust sellist ülevaadet saada. Enamus ettevõtjaid säilitavad lubade taotlemisega seotud dokumentatsiooni püüdlikult arvutis, mõned teavad, et dokumendid on „kuskil e-kirjades“. Erinevatest asutustest väljastatud lube omavad ettevõtjad peavad kehtivatest lubadest ülevaate saamiseks kasutama mitmeid erinevaid registreid.

- **Taotlemise kanal sõltub registri võimekusest ja ametniku kanalieelistusest**

  Üldiselt on ettevõtjad rahul, et Eestis saab taotlusprotsessi teha digitaalsetes kanalites. Eriti kõrgelt hindavad seda ettevõtjad, kel on sarnane kogemus välisriikide asjaajamise ja riigi teenustega.

  Kas ettevõtja esitab taotluse läbi registri või saadab dokumendid e-posti teel, sõltub ettevõtja varasemast kogemusest ja harjumusest asutusega suhtlemisel, samuti digikanali vastu tekkinud usaldusest ning selle võimekusest. Enamus ettevõtjaid möönsid, et isegi kui nad kasutavad taotluse esitamiseks registrit, siis sellele järgnev kontakt ametniku poolt toimub e-posti teel (nt küsimused, dokumentide täiendamise vajadus vmt) ning enamasti jätkub protsess e-posti või telefoni teel lõpuni, loa väljastamiseni. Sellest tingituna valivad ettevõtjad sageli järgmisel kokkupuutel sama asutusega taas suhtlemiseks telefoni või e-posti.

  Kui tegevusloa taotlus on esitatud, siis enamasti saabub asutusest e-postiga dokumentide kättesaamise ja menetlusse võtmise kinnitus. Seejuures jääb mõne ettevõtja sõnul **selgusetuks menetlusprotsessi** edasised sammud ning tähtajad.

- **Konfidentsiaalsus ja ärisaladuse hoidmine**

  Üks uuringus osalenud ettevõtja tõi välja reguleerimata tegevusalal alustava ettevõtja probleemi, mil tegutsemiseks vajalikest nõuetest selguse saamiseks peab tutvustama ametnikele ärimudeleid ning strateegilisi plaane, samuti võib olla vajalik saata ärisaladusi sisaldavaid dokumente ametnike e-posti aadressidele.

  Ettevõtja kirjeldas, et sageli antakse asutustest aina järgmiseid kontakte ja eeltoodud materjale edastatakse järgmistele kolleegidele. Intervjuus tõi ettevõtja **välja kindlustunde puudumist** saadetud materjalide sattumise osas kõrvaliste osapoolte kätte. Samuti mainiti **teadmatust konfidentsiaalse informatsiooni** ja materjalide käitlemisreeglite osas (nt kui kaua säilitatakse, millal ja kes hoolitseb hävitamise eest, kuidas tagatakse, et ametnik lihtsalt uudishimust või muul kaalutlusel materjale asjassepuutumatute isikutega ei aruta või jaga).

2.4.2 Asutuste vaade

Intervjuudest asutuste esindajatega selgus samuti rida kitsaskohti, mis praeguse töökorralduse ja infosüsteemide toe osas tulevikulahenduse planeerimise jaoks välja toomist väärivad.

- **Loa- või teatamiskohustusega tegevusalade ja EMTAK koodide seos**

  Loa- või teatamiskohustusega tegevusala ja EMTAK koodi sidumine toimub hetkel käsitsi RIK ametniku poolt. Riigiportaali kui ka RIK-i jõuab info uue või täienenud loa- või teatamiskohustuste kohta olemasolevate kohustustekäsitsi kontrollimisel või mõnel juhul ka asutuse initsiatiivil e-kirjaga. Kontrollimise ja uuendamise sagedus on umbes üks kord aastas.

  Riigiportaalis uuendatud info põhjal täiendatakse infot ka EMTAK registris. Kuigi asutustele on loodud võimalus EMTAK infosüsteemi sisse logida ja ise uuendada erinõuete kohta käivat informatsiooni, siis tegelikkuses keegi seda praegu ei tee. Loa- ja teatamiskohustuste „omanik" asutustel puudub õiguslik kohustus oma nõuete kohta infot uuendada nii EMTAK registris kui riigiportaalis.

- **Ettevõtjate teavitamine**

  Loa- või teatamiskohustuse või tegevusala muudatustest ettevõtjate teavitamine ei ole kõikidel registritel võimalik. Alljärgnevas tabelis on välja toodud registrite/infosüsteemide kaupa kuidas ja mis tingimustel asutused ettevõtjaid teavitavad (vt. Tabel 4).

Tabel 4. Registrite teavitused klientidele

Register/Infosüsteem	Amet	Teavitused klientidele
Kliendiportaal, Tegevuslubade andmebaas	Ravimiamet	Kliendid saavad teateid läbi tegevuslubade andmebaasi, tähtajatute lubade tõttu ei ole vajadust saata aegumise teavitusi.
Kliendiportaal, PMAIS, JVIS	PTA	Kliendiga toimub tegevusloa taotlemise menetlusel infovahetus meili teel, menetlused on lühikesed ja klient on üldiselt teadlik, mis staatus menetluses on. Tegevusteadete puhul suhtlust ei toimu.
MTR	TTJA	Klientidele saadetakse palju teavitusi, aga ettevõtjal puudub valikuvabadus, milliseid teavitusi ta saada soovib. Võimalik on saata mass-teavitusi kogu valdkonnaga seotud nõuete muutusest.
EHIS, edu.ee	HTM	Teavituste saatmise võimalus klientidele puudub.
e-PRIA, LOOMREG	PRIA	Kliente teavitatakse kui esineb vigu registriandmetes.

Register/Infosüsteem	Amet	Teavitused klientidele
MEDRE2	Terviseamet	Kliendid saavad teavitused registri kaudu, iga etapi kohta saab ettevõtja teavitusi, vastavalt taotluse staatusele.

Ettevõtja teavitamise praktika on valdkonniti kaunis erinev. Infosüsteemide tugi teavitustele on välja toodud allpool (vt Tabel 5), kuid ka protsessi vaates on erisusi: näiteks kiiruse huvides otse meilivahetuse eelistamine, eriti kui kirjavahetus ei talletu paralleelselt registris või kliendiportaalis, kus see oleks tagant järele lihtsasti nähtav ka ettevõtjale; massteavituste saatmine kogu valdkonna ettevõtjatele on võimalik vaid üksikutel asutustel. Meilivahetusega edastatavad dokumendid tuleb tihti käsitsi üles laadida kliendi- või menetluskeskkondadesse, mis toob kaasa lisatööd.

- **Majandustegevuskoha identifikaator**

  Tegevuskoha suhtes kehtiva majandustegevuse nõude korral ei tohiks ettevõtja käest erinevates valdkondades tegevuslubade taotlemisel ja tegevusteadete esitamisel küsida korduvalt ettevõtte tegevuskoha aadressi, sealhulgas veebilehe aadressi, või tegevuskohaks oleva liiklusvahendi identifitseerimise tunnust või piiritletud territooriumil tegutsemise korral tegevuspiirkonda ning tegevuskoha kontaktandmeid, mis kõik on MSÜSi alusel tegevusteate või tegevusloa taotluse esitamise korral nõutavad andmed. Ettevõttel on sageli mitu tegevuskohta ning vastava majandustegevuse komplekssusest tulenevalt tehakse mitu erinevat tegevusteadet igas tegevuskohas tegutsemise kohta. Sellest tuleneb vajadus tegevuskoha ja sealse kontaktisiku andmete mitmekordseks esitamiseks, kuna puudub võimalus tegevusteate või tegevusloa taotluses valida mõnele teisele asutusele juba varasemalt esitatud tegevusteate või tegevusloa taotluses märgitud tegevuskoha ja kontaktisiku andmeid.

  Ettevõtte tegevuskohta ei saa paljudel juhtudel iseloomustada üksnes ehitisregistri koodi või aadress OID järgi, kuna ettevõtetel võivad olla ka mõned tegevuskohad, mis asuvad veebikeskkonnas, liiklusvahendis või asuda ühest katastriüksusest suuremal alal mingis piirkonnas. See takistab eri registrites hoitavate tegevuslubade ja -teadete omavahelist seostamist, mis võimaldaks asutustel proaktiivselt pakkuda soovitusteenuseid (nt. järgmiste tegevuslubade taotlemiseks). Samuti toob see ettevõtjale kaasa täiendava (asukoha) andmete sisestamise vaeva lubade taotlemisel ja teadete esitamisel.

2.4.3 Infotehnoloogia vaade

Tegevuslubade ja tegevusteadete kohta info koondamisega Eesti.ee portaali seonduvad probleemid ja murekohad, mida registrite ja infosüsteemide hetkeolukorra analüüsimisel tuvastati.

- **Riigiportaal ettevõtja infoportaalina**

  Kõik tegevuslubade ja -teadetega seotud nõuded ei ole praegu Eesti.ee portaalis kaardistatud – osade kohta on info leitav vaid asutuste kodulehtedelt või registritest. Osade ettevõtjate jaoks on nõuded riigiportaalis raskesti leitavad ja keeruliselt navigeeritavad ning juhendid ei ole piisavalt arusaadavalt välja toodud. Näiteks puudub ühtne struktuur ja nimetus, osadel on kohustus nimes ees, teisel lõpus (nt. „Mereõppeasutuse kvaliteedisüsteemi auditeerimine“ oleks ühtlustatud kui „Mereõppeasutuse kvaliteedisüsteemi auditeerimise tegevusluba“); nimetustes on erisusi (tegevusluba, korraldamine, auditeerimine, tunnustamine, tegevusteade jne), mida tuleks ühtlustada.

  Kuna selgituste tekste koostavad erinevad asutused, siis on selgitustel ka erinevad struktuurid - kasutajasõbralikkuse tagamiseks võiks määrata ühtse struktuuri. Kirjelduste uuenemise sagedus on madal, kuna seda tehakse kord aastas ja peamiselt riigiportaali initsiatiivil. Teavitamine riigiportaalis toimunud muudatustest loa- või teatamiskohustuste kirjeldustes ei ole praegu automaatselt võimalik.

Tegevusload ja - teated võiksid riigiportaalis olla ettevõtja jaoks otsingus seotud EMTAK koodiga ja mõnel juhul võib vajalik olla luua tegevusloa või -teate jaoks EMTAK-i VI tase, kuna terve EMTAK kood ei ole seotud ühe tegevusloa või -teatega (nt kood on „01131 - Köögivilja- (sh kõrvitsaliste), juurvilja- ja mugulviljakasvatus, k.a seenekasvatus“, aga tegevusloa või -teatega on seotud ainult üks seeneliik selle koodi alt).

Tegevuslubade ja -teadete kirjeldus riigiportaalis võiks olla seotud kutsestandarditega, nt ehitusettevõtjate jaoks.

- **MTR-i murekohad**

  Majandustegevuse register on tehnoloogiliselt vananenud ega ole enam piisavalt töökindel. Hoolimata MTR-i paljudest liidestest, on endiselt automaatselt täidetavatest andmeväljadest puudu ja see nõuab ettevõtjatelt käsitööd.

- **PTA ja PRIA murekohad**

  Kasutusel olevad infosüsteemid hakkavad vananema; protsessi on kaasatud suur hulk süsteeme, mille võimalused on pisut erinevad (nt. teatiste saatmine, dokumentide arhiveerimine, liidesed).

- **Ravimiameti murekohad**

  Nii Kliendiportaal kui Tegevuslubade register on tehnoloogiliselt vananenud; süsteemid ei ole omavahel liidestatud.

- **Terviseameti murekohad**

  MEDRE2 valmis 2022. aasta suvel ja arendustööd veel kestavad, mistõttu kõiki funktsionaalsusi veel realiseeritud ei ole. Puudub liidestus Ehitisregistriga.

- **HTM-i infosüsteemide murekohad**

  EHIS on vananenud ja tehnoloogilised komponendid ei ole enam asjakohased; EHIS2 on arendamisel. EHIS-e ja Haridusportaali edu.ee vaheline liidestus on väga keeruliselt arendatud.

2.4.4 Kokkuvõtteks

Alltoodud tabelis (vt Tabel 5) on kaardistatud kõikide analüüsis käsitletud asutuste tehnoloogilised ja mittetehnoloogilised võimalused või nende puudumine. Tabelis on toodud ettevõtja jaoks olulised tegevused, nagu näiteks info kättesaadavus, õiguste volitamine, teavitused, endaga seotud tegevuslubade vaatamine jt. Asutuse infosüsteemides võimaluse olemasolu on tähistatud „+“ märgiga ning võimaluse puudumine „-“ märgiga. Tegevuste juures, kus on olemas tehnoloogiline lahendus, aga see pole täielik, on tähistatud „+/-“ märgiga.

Tabel 5. Asutuste tehnoloogliste ja mittetehnoloogiliste lahenduste kokkuvõte

Asutus / Tegevus	TTJA	PTA	PRIA	Ravimiamet	Terviseamet	HTM
Info kättesaadavus järgmistes kanalites: 1. Äriregister 2. Eesti.ee 3. Asutuse kodulehekülg 4. Asutuse kliendiportaal 5. Asutuse ametnik	+ + + + +	+ + + + +	+ + + + +	+ + + + +	+ + + + +	+ + + + +
Õiguste volitamise võimalus	-	+	+	-	-	-
Eeltäidetud taotlus (võimalikud andmed liideste kaudu kasutatavad)	+/-	+/-	+/-	-	+/-	+/-

Asutus / Tegevus	TTJA	PTA	PRIA	Ravimiamet	Terviseamet	HTM
Automaatsed teavitused menetluse käigu staatuse kohta	+	+/-	-	-	+	-
Lisadokumentide esitamine süsteemist	-	+	+	-	-	+
Dokumentide esitamine muu kanali kaudu (e-post, post)	+	+	+	+	+	+
Teavitus tegevusloa väljastamise kohta	+	+	+	+	+	+/-
Enda kehtivate tegevuslubade vaatamine	+	+	+	-	+	
Info kättesaadavus jätkutegevuste kohta (järelevalve, pikendamine, muutmine jms)	+	+	+	+	+	+
Kliendiportaali ja menetleja infosüsteemi vaheline automaatne andmevahetus	+	+	+	-	+	+
Dokumentide säilitamine infosüsteemis	+	-	-	-	+	+
Dokumentide säilitamine DHS-is	+	+	+	+	+ (ainult vanad)	+
Avalik kehtivate tegevuslubade otsing	+	+	+	+	+	+

Asutuste kirjelduste peatükkide ja ülaltoodud tabeli kokkuvõttena eristub selgelt kolm asutust, mille tehnoloogilised lahendused on piisavalt head või on valmimas uus infosüsteem, mis võimaldaksid teha koostööd Eesti.ee riigiportaali ettevõtja vaate tulevikulahenduse välja töötamisel. Nendeks on:

- **Terviseamet** – MEDRE2 on värskelt valminud infosüsteem, mille tehnoloogilised komponendid on ajakohased ning omavad X-tee võimekust. MEDRE2 infosüsteemi arendatakse jooksvalt edasi ning lisatakse juurde järjest uusi ettevõtjale vajalikke funktsionaalsuseid.
- **HTM** – Hetkel tegeletakse aktiivselt uue infosüsteemi EHIS2 arendamisega. Loodav infosüsteem omab ajakohaseid tehnoloogilisi komponente ning sinna plaanitakse arendada vanast EHIS-est puuduolevaid ettevõtjate jaoks olulisi funktsionaalsusi, nagu näiteks teavituste infosüsteem ning kõikide taotluste elektroonilised vormid.
- **TTJA** – Hetkel on käimas riigihange uue MTR loomiseks, mille käivitumisel oleks ehk võimalik arendusi suunata ettevõtja digiväravaga liidestumise suunas. Kuigi MTR on tehnoloogiliselt vananenud ning aeglane infosüsteem, siis platvormteenusena on MTR väga võimekas ja funktsionaalsuserikas infosüsteem, kus on paljude erinevate asutuste tegevusload ja tegevusteated koos. Ajakohaste tehnoloogiliste komponentidega MTR oleks Eesti.ee riigiportaali ettevõtja vaate tulevikulahenduse välja töötamisel väärtuslik koostööpartner.

3. Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete ärisündmusteenuse tulevikulahenduse kirjeldus

3.1 Äritegevuseks tegevusloa taotlemise ja majandustegevusteate esitamise ärisündmusteenuse üldine kontseptsioon

„Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon“ raames kirjeldati ettevõtja sündmusteenuseid ning valmis ettevõtjate ühise veebipõhise kontaktpunkti tulevikuvaade, mille nimeks sai Eesti.ee ettevõtjale. Uude lahendusse on plaanis koondada ettevõtjatele suunatud avalikud teenused (ehk ärisündmusteenused) ja nendega seotud usaldusväärne informatsioon. Seejuures on ettevõtjal oluline näha just enda ettevõtte andmeid arvesse võtvaid personaliseeritud teenuseid, et olla teadlik kõikidest oma võimalustest ja kohustustest.

Visioonianalüüs näeb ette, et lisaks riiklikule postkastile, sündmuskalendrile, tegevusvaldkondade üldisele infole, andmekaardile ning volituste, rollide ja pääsuõiguste haldusele tehakse Eesti.ee ettevõtjale digiväravas kättesaadavaks ka ülevaade tegevusalade ülestest ja valdkonnapõhistest teenustest, toetustest ja kohustustest. Viimased on vajalikud selleks, et ettevõtjal oleks võimalus saada enda tegevusele kohalduvatest võimalustest ja kohustustest ülevaade ning jälgida nende täitmise hetkeseisu. Selliselt on ettevõtjal kindlustunne, et ta on teadlik kõikidest tema ettevõttele avaliku sektori poolt pakutavatest võimalustest ning teisalt, et tal on täidetud kõik kohustused avaliku sektori ees. Tegevusloa taotlemine ja tegevusteate esitamine ehk terviklikult ettevõtte majandustegevust kirjeldavate andmete ajakohasena hoidmine vastavates registrites, on ettevõtte üks kohustustest.

Ettevõtte tegevusloa taotlemine ja/või -teate esitamine ja/või nende muutmise, peatamise või lõpetamise teenuste kasutamine ei ole otseselt seotud ühegi sündmusega, kuid nagu visioonianalüüsis on ühtse põhimõttena kirjeldatud, siis teenused peavad alati olema seostatavad ärisündmustega ka siis, kui tegemist pole sündmusteenuse osateenusega. Ka iseseisvalt osutatavate teenuste kasutamise vajadus tekib ettevõtjal just mõne ettevõtte elukaare sündmuse tõttu. Ettevõttel võivad tekkida nii ettevõtte loomise järgselt, aga ka hiljem tegevuse kujunemise ja muutumise käigus kohustused taotleda mõnd tegevusluba ja/või esitada tegevusteateid. Samuti võivad tekkida korduvad vajadused olemasolevate tegevuslubade sisus muudatusi taotleda, tegevust ajutiselt lõpetada (ehk peatada) või terve tegevuse lõpetamist taotleda. Sama olukord võib olla tegevusteadete kontekstis.

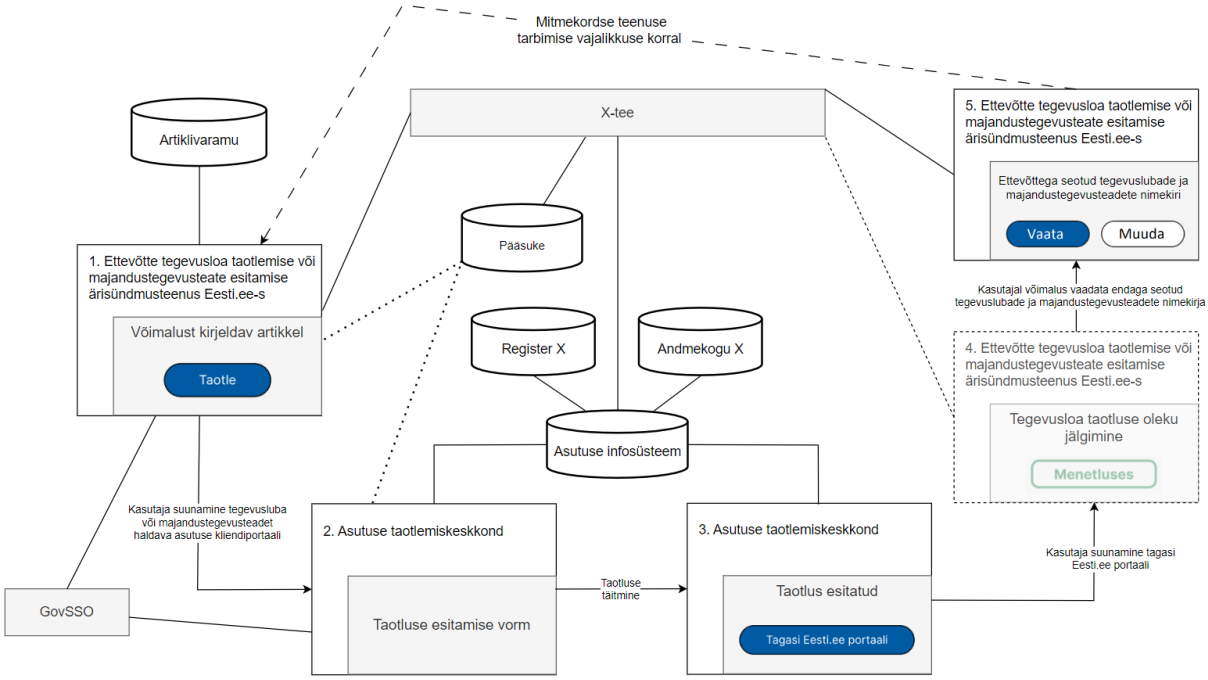
Seetõttu on oluline, et ettevõtja jõuaks infootsingut teostades võimalikult kiirelt ja mugavalt sisulise teabe ja pakutava teenuseni, mis aitab ettevõtjal otsustada, kas ja millist tegevusluba on tal vaja taotleda ja/või tegevusteadet esitada. Levinud otsingumootorite abil info leidmise huvides on oluline rakendada SEO (*Search Engine Optimisation*) parimaid praktikaid. Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas paiknema hakkav majandustegevusega seotud tegevuslubade ja -teadete teenus ja infoartiklid peaksid olema leitavad võimalikult suure hulga asjakohaste otsingutega, et ka valdkondliku kohustuse olemasolust mitteteadlik ettevõtte esindaja infot lugema ja teenust kasutama satuks.

Selleks, et aidata ettevõtjal omada ülevaadet oma tegevusaladest ja nendega seotud loa- või teatamiskohustusest, peab käesolevas analüüsiprojektis kirjeldatav tulevikulahendus ettevõtjal võimaldama vähemalt:

- otsida ettevõtte tegevusaladele kehtivaid tegevuslubade taotlemise ja tegevusteadete esitamise nõudeid;
- otsida teistele tegevusaladele kehtivaid temaatilisi kohustusi;
- saada ülevaade valitud tegevusalaga seotud loa taotlemise ja tegevusteate esitamisega seotud andmete ajakohasena hoidmise tegevustest;

- suunduda asutuste iseteeninduskeskkondadesse, kus asuda tegevusluba taotlema või tegevusteadet esitama või olemasolevaid tegevuslube või tegevusteateid muutma, peatama või lõpetama.

Loodud kontseptsiooni kohaselt on Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas paiknev teenus seotud Eesti.ee keskkonna artiklite ja asutuste infosüsteemidega, milles paiknevad registrid, kus hoitakse tegevuslubade ja -teadete andmeid. Tegevuslubade ja -teadete teabega tutvumiseks on ettevõtjal võimalik lugeda infoartikleid ja nendes olevate viidete abil liikuda valdkonna nõuetega tutvuma nii Riigi Teatajasse kui pädeva asutuse kodulehele. Ettevõtjal on võimalik näha nimekirja oma ettevõttele väljastatud tegevuslubadest ja ettevõtte esitatud tegevusteadetest ning asuda asutuse iseteeninduspordaali liikudes tegevusloa või -teate andmeid muutma, tegevust peatama, peatamise järgselt taastama või lõpetama. Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast on võimalik lingiga liikuda asutuse iseteeninduskeskkonda konkreetset teenust kasutama seejuures kliendiportaalis end uuesti autentimata – süvalink viib kasutaja asutuse kliendiportaali teenuseni, mis suunab teenuse lõppedes kasutaja tagasi algpunkti Eesti.ee keskkonnas (vt. Joonis 23).

Joonis 23. Üldine tegevuslubade ja -teadete toimimise ülesehitus.

Alljärgnevad peatükid kirjeldavad Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse tulevikulahendust erinevatest vaatenurkadest, milles on vaadeldud äriprotsesse, tehnilist arhitektuuri ja pakutud välja lahenduse toimimise eelduseks olevaid nõuded, andmemudel ja arendusvajadused, aga ka seotud õigusnõuete analüüs, realiseerimise teekaart ja vajalike ressursside hinnang.

3.2 Tulevikulahenduse kasutajaliidese ja äriprotsesside kirjeldused

Tulevikulahenduse võimalusi kirjeldav peatükk annab täpsema ülevaate, kuidas on ettevõtjal võimalik Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas saada ülevaade oma ettevõtte tegevusvaldkondadega seotud tegevuslubadest ja tegevusteadetest.

3.2.1 Autentimata kasutaja võimalused Eesti.ee keskkonnas

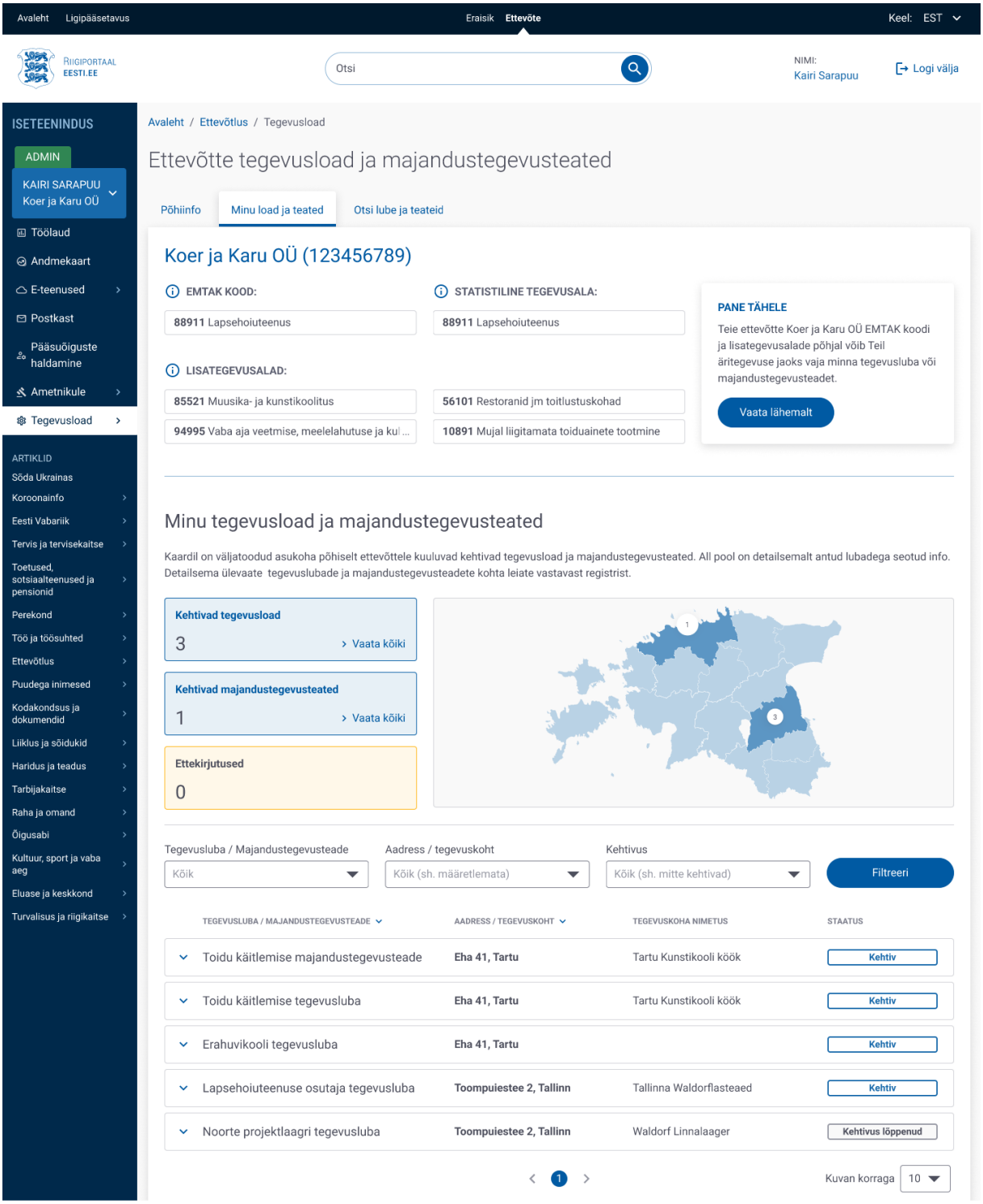
Autentimata kasutajal peab olema võimalik Eesti.ee keskkonna ülese infootsingu abil tutvuda tegevuslubade ja -teadete kohta käiva infoga Eesti.ee avalikus vaates. Selleks on autentimata kasutajal võimalik otsida käsitsi ettevõtet iseloomustavaid tunnuseid (EMTAK kood, valdkond, tegevusala jne) ja huvipakkuvaid märksõnu ning lehitseda otsingule vastavaid tulemusi. Otsingu tulemused ei ole seotud konkreetse ettevõttega, vaid vastavad otsitud tunnustele. Kui kasutaja leiab avalikust vaatest sobiva tegevusloa või -teate artikli, saab ta soovi korral tutvuda teemat puudutava infoga vastava artikli sisu avades ning lisainfoga tutvuda valdkonnaga tegeleva asutuse kodulehte külastades, asutusega ühendust võttes või seotud õigusaktidega tutvudes. Ühtlasi on autentimata kasutajal võimalik klõpsata tegevusloa või -teate sisuartikli juures olevale iseteeninduskeskkonda liikumist võimaldavale nupule ning liikuda vastavat tegevusloa taotlust või -teate esitamise teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda. Iseteeninduskeskkonda jõudnuna tuleb kasutajal ennast autentida ja teostada rolli valik, misjärel saab ta asuda tegevusloa taotlust või tegevusteadet esitama.

3.2.2 Autenditud kasutaja võimalused tegevuslubade ja tegevusteadete teenuses

Personaliseeritud teenuse kasutamiseks tuleb kasutajal Eesti.ee keskkonda sisse logida ja teostada rolli valik. Kui ettevõtja on Eesti.ee ettevõtjale keskkonda sisse loginud ja teostanud ettevõtte esindamiseks rollivaliku, siis kuvatakse ettevõtja vaates vasakul menüüs menüüpunkt „Tegevusload“. Sellele vajutades satub ettevõtja tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse „Põhiinfo“ lehele, kus kirjeldatakse, mida selles teenuses näha ja teha saab ning antakse ettevõtjale üldine info tegevuslubade ja tegevusteadete kohta.

Autentinud kasutajale kuvatakse tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse „Põhiinfo“ saki kõrval „Minu load ja teated“ sakki. Sellele sakile liikudes kuvatakse kasutajale tema ettevõtte EMTAK koodid koos tegevusala nimetusega, mis päritakse äriregistrist. Samuti kuvatakse kasutajale põhitegevusala, lisategevusalade ja statistilise tegevusala juures infomullides teavet, kust kuvatavad andmed pärinevad (nt Äriregistri andmetest, majandusaasta aruandest või Statistikaametist). „Minu load ja teated“ sakis kuvatavates andmetes ning infoartiklites on EMTAK koodid kuvatud koos tegevusala nimetusega, sealjuures pikemaid tegevusalade nimetusi saab tervikuna lugeda kursoriga tegevusala nimetuse peale liikudes.

Peamine funktsionaalsus sakil „Minu load ja teated“ on ettevõtte majandustegevusega seotud tegevuslubade ja -teadete kuvamine (Joonis 24). Tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse lehele, sakki „Minu load ja teated“ saabudes teeb Eesti.ee vastav teenus X-tee päringud teenusega liidestunud asutuste vastavatesse taotlus- ja menetluskeskkondadesse ning riigi registritesse ja andmekogudesse, kust saadud andmete põhjal kuvatakse kasutajale ettevõtte olemasolevad kehtivate ja kehtetute tegevuslubade ja tegevusteadete põhiandmed. Nii tekib ettevõtjale terviklik vaade ettevõtte kõigist tegevuslubadest ja -teadetest, mis ettevõte on erinevatele asutustele esitanud ja taotledes saanud.

Joonis 24. Väljavõte Eesti.ee ettevõtjale keskkonna ettevõtete tegevuslubade ja -teadete teenuse prototüübist.

Juhul, kui kõikide tegevuslube ja -teateid haldavate registritega ei ole Eesti.ee tegevuslubade rakendus veel X-tee liidestatud, siis „Minu load ja teated" sakis kuvatakse kasutajale informatsioon, et vastaval hetkel kuvatakse vaid tegevuslubade ja -teadete andmeid registritest, mis on Eesti.ee tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenusega liidestunud, kuid ettevõttel võib olla tegevuslubasid ja majandustegevusteateid, mida Eesti.ee poolt kasutajale sel hetkel ei kuvata (visualiseeritud MVP prototüübis). See info on kasutajale vajalik juhul, kui tema ettevõttel on mõne valdkonna tegevusluba või -teade, mille andmed paiknevad registrites, millega tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenus ei ole veel liidestatud või ei ole registriandmed digitaalselt kättesaadavad või muul põhjusel

liidestatavad. Siis ei teki teenuse kasutajal põhjendatud küsimust, miks osad tema ettevõtte tegevusload ja/või -teated ei ole sakis „Minu load ja teated" kuvatud.

Kui kasutaja liigub sakki „Minu load ja teated", pärib Eesti.ee hetkel liidestatud registritest kõik kasutajaga seotud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete andmed. Päringu tulemused kuvatakse kasutajale kahel viisil:

1. kaardivaade;
2. nimekiri tegevuslubadest ja -teadetest.

Kaardivaade annab kasutajale tervikliku ülevaate ettevõtte tegevuskohtadega seotud tegevuslubade ja -teadete jaotusest maakonniti ja maakondadesse sisse minnes ka täpsete asukohtade lõikes. Juhul, kui ettevõtte tegevusluba või -teade on ettevõtte Äriregistri juriidilise aadressi põhine ja sellest erinevat tegevuskoha aadressi vastaval tegevusloal või -teatel registris ei ole, või on tegevuskohaks veebikeskkond, sõiduki registreerimisnumber või muu väärtus, kasutatakse tegevusloa või -teatega seotud asukoha aadressina ettevõtte Äriregistri aadressi.

Kaardivaates maakonda või täpsesse asukohta sisse liikudes rakendub see filtrina, mis filtreerib tegevuslubade ja -teadete nimekirjast välja vastavalt valitud maakonna või asukohaga seotud tegevusload ja -teated. Kasutaja saab vaadata ja filtreerida tegevuslube ja -teateid liigi (ehk valdkonna, nt toidukäitlemise tegevusluba või söödakäitlemise tegevusteade), aadressi ja kehtivuse staatuse järgi. Kasutajale kuvatakse lisaks ka tegevuskoha nime.

Konkreetsele tegevusloale või -teatele klõpsates avanevad detailandmed, mis kirjeldavad muuhulgas tegevusloa väljastanud või tegevusteate saanud asutuse nime koos lingiga asutuse koduleheküljele, kehtivuse algusaega ja kehtivuse lõppaega (kui see eksisteerib), ettevõtte tegevuskoha andmeid, kus toimuvaks majandustegevuseks on tegevusluba väljastatud või tegevusteade esitatud (kui majandustegevuse nõue kehtib tegevuskoha kohta). Lisaks kuvatakse kasutajale vastava tegevusloa või -teate tegevusala nimetust nendel juhtudel, kui see on konkreetse tegevusloa või -teate puhul asjakohane ja vastavast registrist päritav andmestik. Samuti kuvatakse kasutajale tegevusloa või -teate numbrit, kui see on vastavast registrist päritav. Kasutajale mugava lisainfo kättesaadavuse huvides kuvatakse tegevusloa või -teate detailandmete vaates ka Eesti.ee artikli linki vastava tegevusloa või -teate kohta, asutuse kontakte, kuhu küsimuste korral pöörduda, asutuse iseteeninduskeskkonna ja vastavate tegevuslubade ja -teadete avalikke andmeid sisaldava registri linke, infot vastava valdkonna üle järelevalvet teostava asutuse kohta.

Eelnevale lisaks kuvatakse kasutajale tegevuskoha nimi, mis aitab ettevõttel, kellel on ühes valdkonnas mitmeid sama nimetusega tegevuslube ja/või -teateid, eristada majandustegevuse kohta, millele on vastav tegevusluba antud või -teade esitatud. Juhul, kui vastavas andmeid haldavas registris puudub eraldi tegevuskoha nimetus, jääb väärtus tühjaks, kuid vajadusel, ühtsema kasutajavaate loomiseks saaks vajadusel kasutada tegevuskoha nime väärtusena ettevõtte ärinime.

Iga tegevusloa või -teate detailandmete vaate avamisel kuvatakse kasutajale lisaks eelnevalt kirjeldatud andmetele veel kaht võimalust:

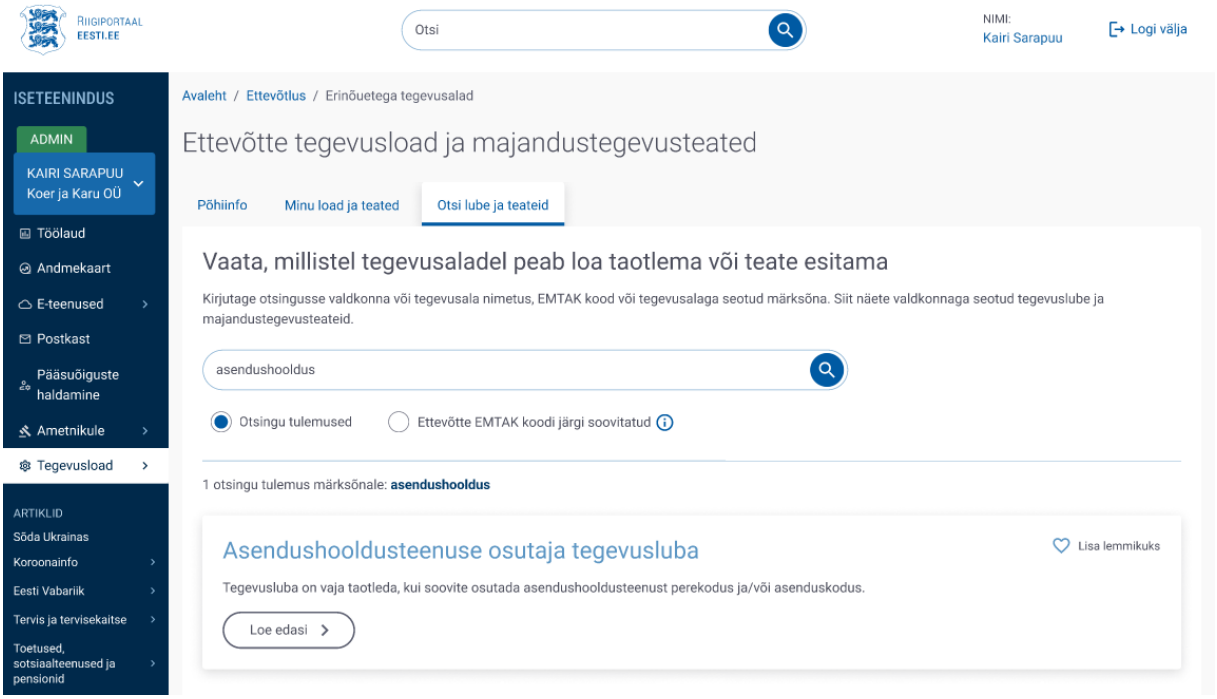
- liikuda tegevusloa või -teate detailandmeid (sh tegevusloa dokumenti) vaatama tegevusloa väljastanud või majandustegevusteate saanud asutuse iseteeninduskeskkonda;
- liikuda tegevusluba või -teadet muutma/peatama/lõpetama.

Seejuures ei pea Eesti.ee's autenditud kasutaja asutuse iseteeninduskeskkonda liikudes uuesti sisse logima, vaid ta suunatakse süvalingiga otse vastavalt valitud funktsionaalsusele.

3.2.3 Tegevuslubade ja -teadete artiklid ja nende otsing

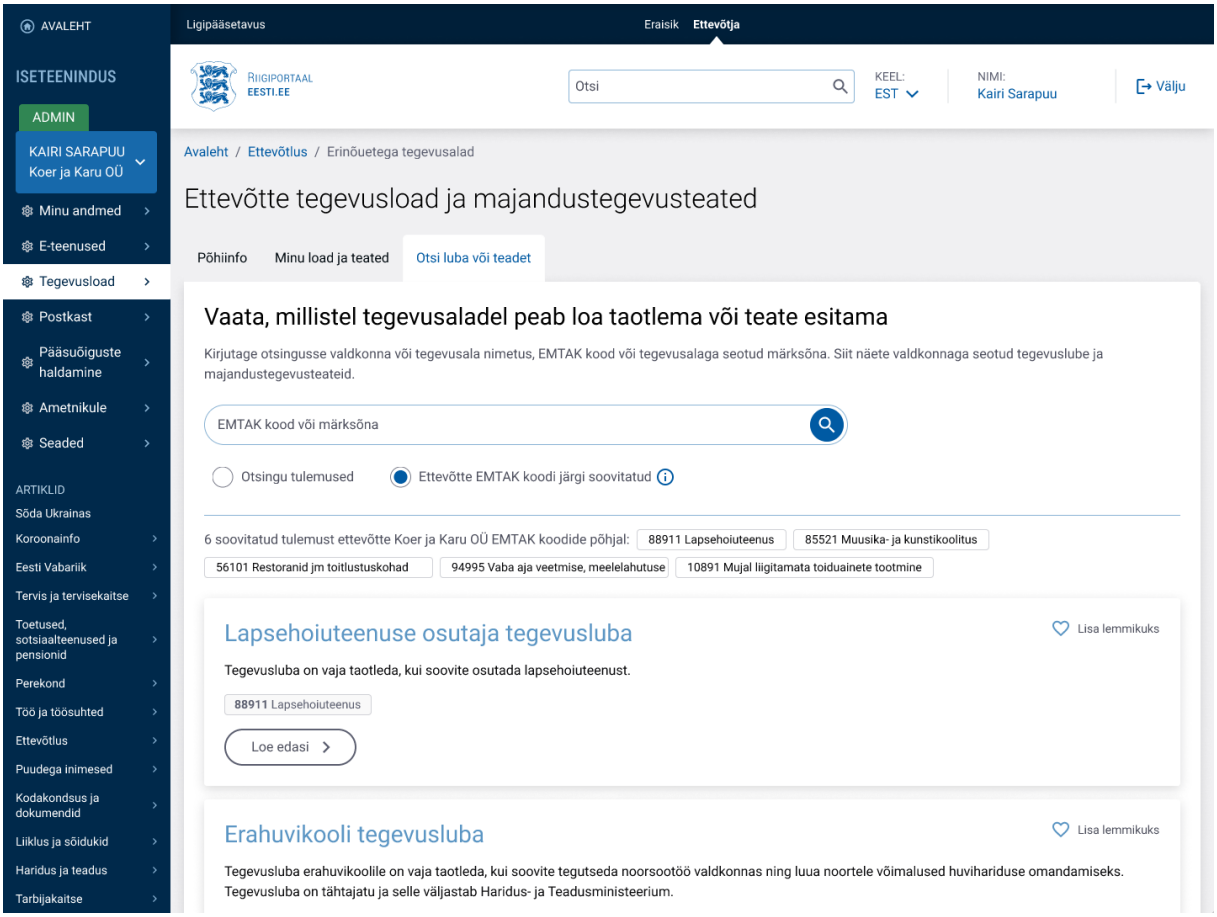
Autenditud kasutaja saab tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse sakile „Otsi luba või teadet" liikudes kasutada tegevuslubade ja -teadete otsingufunktsionaalsust. Kasutajal on võimalus

otsida infoartikleid ning tutvuda tegevuslube ja -teateid kirjeldava informatsiooniga (Joonis 25). Kasutaja saab artikleid otsida kasutades ettevõtte tegevusvaldkonda või muud iseloomustavat tunnust (EMTAK kood, valdkond, tegevusala jne) ning lehitseda otsingule vastavaid tulemusi. Sellise otsingu tulemused pole seotud konkreetse ettevõttega, vaid vastavad kasutaja poolt otsitud tunnustele. Kui kasutaja leiab otsingu tulemustest enda jaoks sobiva tegevusloa või -teate artikli, saab ta tutvuda teemat puudutava infoga avades artikli.

Joonis 25. Tegevuslubade ja majandustegevusteadete infoartiklite otsing märksõna alusel.

Autenditud kasutaja saab valida ka personaliseeritud soovitusi, kui valib sakis „Otsi luba või teadet“ „Ettevõtte EMTAK koodi järgi soovitatud“ otsingutulemused. Selle valiku tegemise järel kuvatakse otsingu tulemuseks artiklid, mis on seotud kasutaja poolt esindatava ettevõtte EMTAK koodidega (Joonis 26).

Joonis 26. Väljavõte Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse otsingust, kus on kuvatud ettevõttele proaktiivselt pakutavad infoartiklid vastavalt ettevõtte EMTAK koodidele.

Kasutajal on võimalik infoartikkel avada ja selle sisuga tutvuda. Artikli sees on muuhulgas nii link seotud asutuse koduleheküljele kui ka valdkonna õigusaktidele, kuhu liikudes saab ettevõtja detailsemat infot vastava temaatika kohta lugeda. Samuti on artiklis link asutuse iseteeninduskeskkonnale, millele klikkides on võimalik tegevusloa taotlust või -teadet esitada, või selle puudumisel informatsioon ja asutuse kontaktandmed tegevusloa taotluse või tegevusteate muul viisil esitamise kohta. Autenditud kasutajal on võimalik konkreetse artikli seest asutuse iseteeninduskeskkonna lingile klõpsates liikuda asutuse kliendiportaali, jäädes püsivalt autendituks ning jõudes kliendiportaali süvalingiga vastava tegevusloa või -teate taotluseni.

Artiklite otsingu nõuded „Otsi luba või teadet“ sakis projekti „Ettevõtjate jaoks ühtse veebipõhise kontaktpunkti visioon“ aruandele tuginedes:

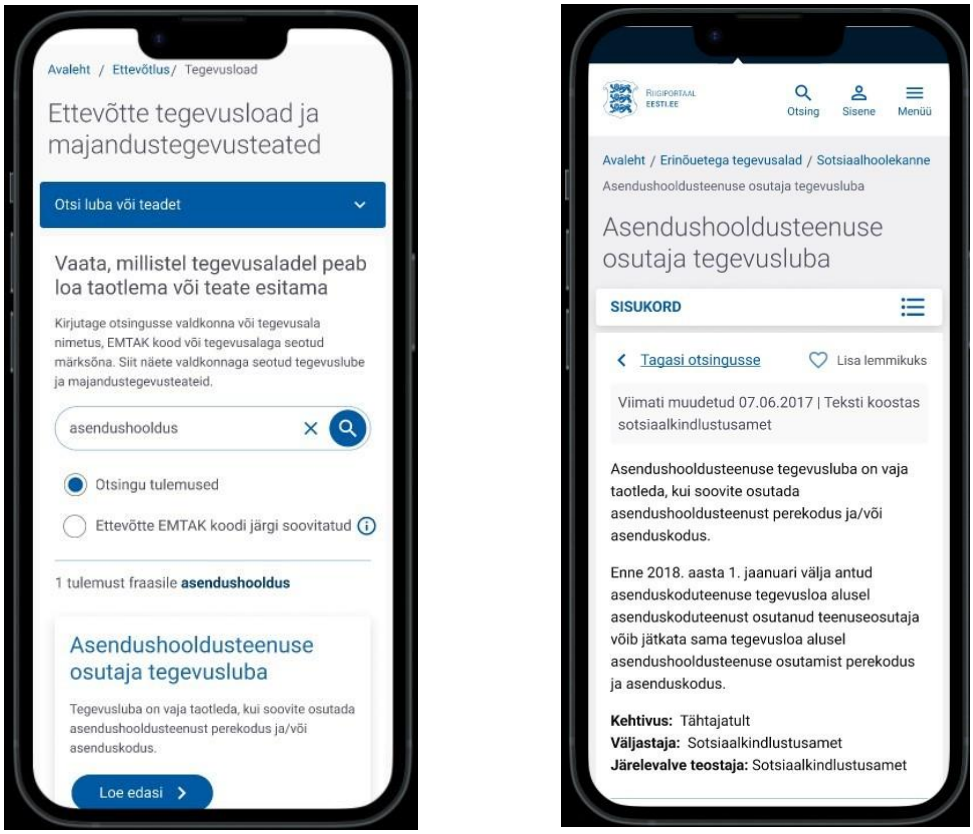
- kasutaja sisestatud otsingusõnale vastavaid tulemusi otsitakse üksnes tegevuslubade ja majandustegevusteadete kategooriasse kuuluvatest artiklitest, kus otsitav märksõna sisaldub;
- otsing peab toimima osasõnadega (nn LIKE otsing), st see ei pea olema täpne;
- otsing toetub semantikale otsingutulemuste leidmisel, st kasutab sünonüümisõnastikku;
- kasutaja näeb otsingutulemustes artikli pealkirja ja sisu lühitutvustust, et kokku hoida aega mitteoluliste otsingutulemuste detailvaatega tutvumiselt;
- otsingu tulemustes on eespool kasutaja poolt esindatava ettevõtte tegevusala(de)ga seotud otsingutulemused, et tagada tulemuste sisu asjakohasus ja tegelikult vajaliku otsingutulemuse leidmise kiirus.

3.2.4 Artikli lisamine kiirviidetesse

Autenditud kasutajal on võimalik endale huvipakkuvaid artikleid hilisema lugemise ja kiirema ligipääsu tarbeks „lemmikuks“ märkida. Selleks on iga artikli juures südamekujuline nupp „Lisa lemmikuks“. Joonis 27 on toodud mobiilivaated tegevuslubade ja -teadete teenuse artiklite otsingust ja kasutaja poolt avatud infoartikli vaatest, milles on näha artikli kiirviitena „lemmikuks“ lisamise võimalus.

Artiklite lemmikuks märkimine ehk kiirviited on Eesti.ee keskkonnas üldine läbiv funktsionaalsus. Lemmikuks märgitud artiklid kuvatakse autenditud kasutajale tema töölaual kiirviidete rubriigis. Nii on kasutajal võimalik näha enda jaoks välja valitud huvipakkuvaid artikleid, sh tegevuslubade ja -teadetega seotud artikleid.

Kiirviidete võimalus on oluline, kuna kasutajauuring tõi välja soovi markeerida infoartikleid või teenuseid, mis enim huvi pakuvad. Nii nagu eraisikud saavad Eesti.ee-s märkida teenuseid lemmikuteks, võiks tulevikus ka Eesti.ee ettevõtjale keskkond võimaldada lisaks infoartiklitele ka teenuseid „lemmikutesse“ lisada. Nii oleks „lemmikuks“ märgitud teenus nähtav kasutaja töölaual, mis tagaks sellele kiire ligipääsu ja kasutaja ei peaks sama teenust iga kord menüüst uuesti üles otsima, kui tal seda sagedasti vaja on. Teenuse alt peaks saama hiljem ka „lemmiku“ staatust maha võtta, kui teenus ei paku enam pidevat huvi. Siis kaoks teenus ka kasutaja töölaualt.

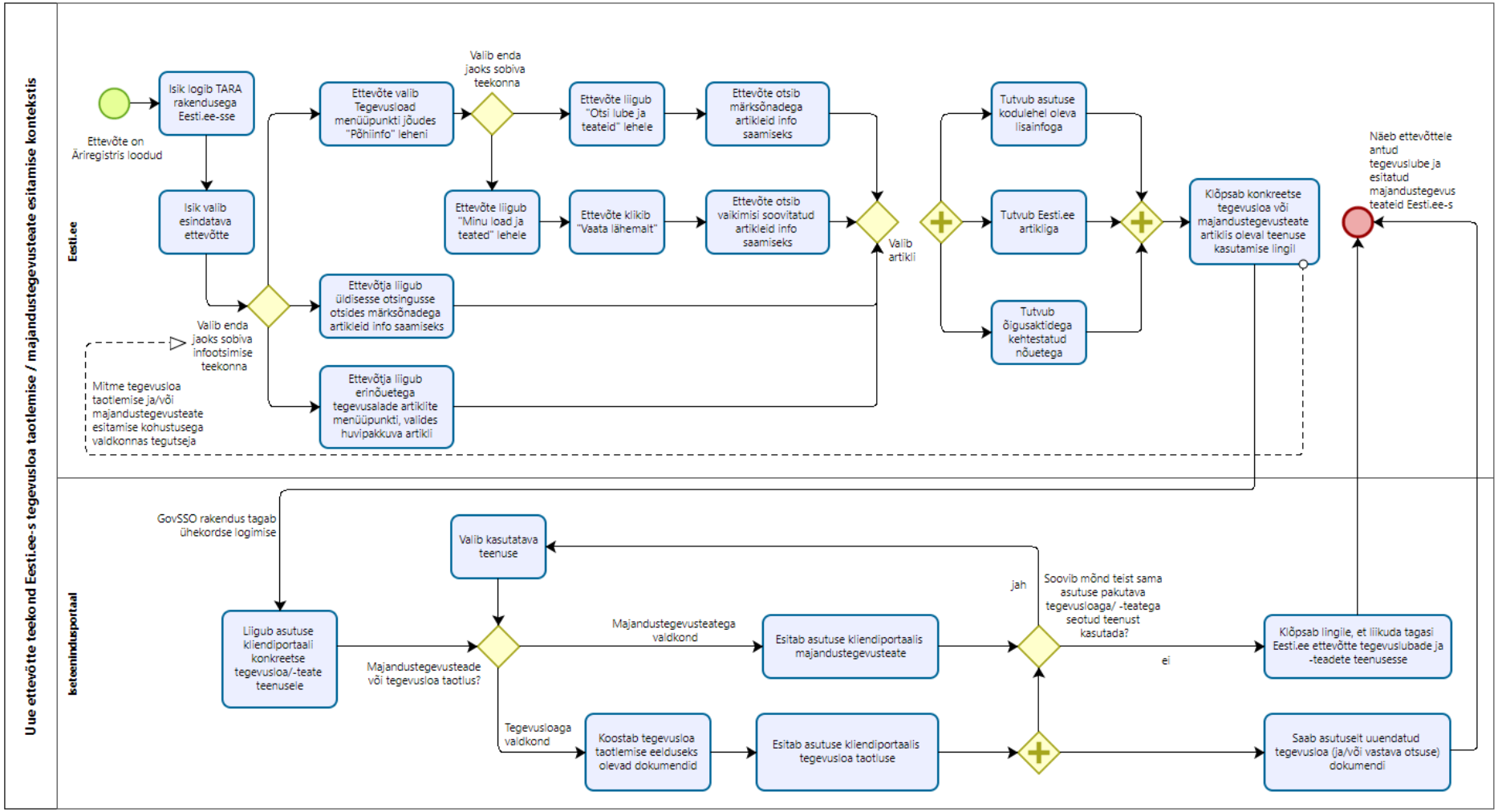

Joonis 27. Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse artiklite otsingu ja avatud artikli mobiilivaated.

3.2.5 Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenusega seotud äriprotsessid

Teenusega seotud äriprotsesse on kirjeldatud kahes vaates:

- Uue ettevõtte või ettevõttes uue valdkonnaga tegevuse alustamise äriprotsess (Joonis 28)
- Ettevõtte tegevusloa ja/või tegevusteate andmete vaatamise ja muutmise äriprotsess (Joonis 29).

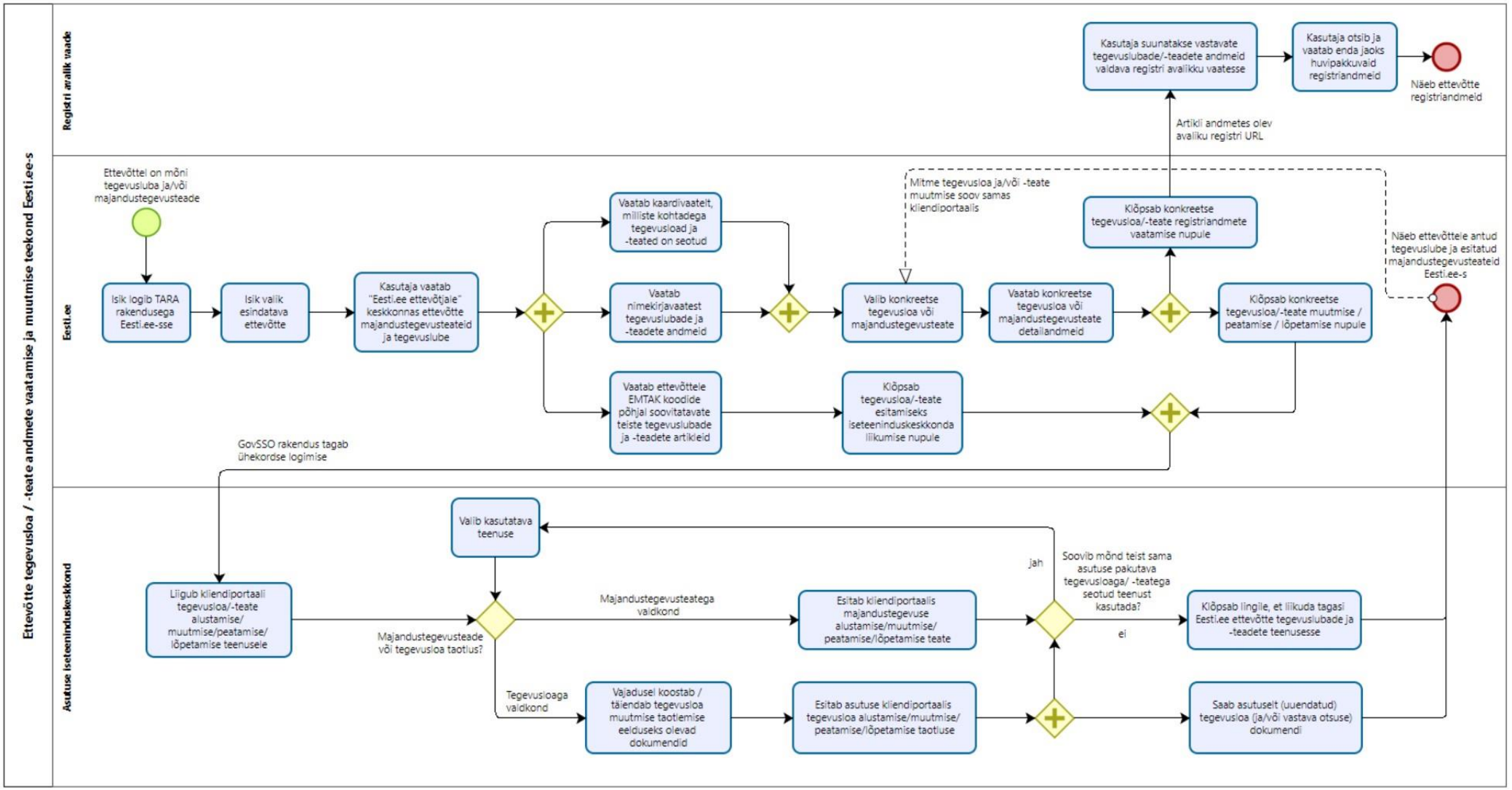
Joonis 28. Ettevõtja teekond uue ettevõtte või ettevõttes uue valdkonnaga tegevuse alustamise korral Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas ja asutuse iseteeninduskeskkonnas tegevuslubade taotlemise ja/või majandustegevusteate esitamisel.

Protsessi alguse eelduseks on, et isikul on huvi otsida informatsiooni valdkonnale või tegevusalale kohalduvate tegevuslubade ja/või -teadete kohta. Autentimata kasutajal on võimalik saada täiendavat informatsiooni huvipakkuvas valdkonnas tegutsemiseks kehtivate nõuete kohta Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast, otsides märksõnade alusel Eesti.ee üldisest otsingust temaatilisi artikleid.

Joonis 28 kirjeldab autenditud kasutaja võimalikku teekonda kui protsessi tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise kontekstis.

Autenditud kasutajal on võimalik eesti.ee ettevõtjale keskkonnas otsida artikleid kasutades selleks kas Eesti.ee üldist otsingut, liikudes menüüpunkti „Erinõuetega tegevusalad" või liikudes menüüpunktis „Tegevusload" sakki „Otsi lube ja teateid". Artiklist saab ettevõtja informatsiooni valdkonnas tegutsemise nõuete kohta (nt tegevusloa taotlemiseks vajaminevad dokumendid, võimalused taotlemiseks jpm), samuti leiab artiklist viiteid seotud asutuste veebilehtedele ja õigusaktidele. Tutvudes valdkonnaga seotud kohustustega, on ettevõtjal võimalik liikuda Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast edasi vastava asutuse iseteeninduspordaali, mis toimub üle GovSSO ehk ettevõtjalt ei nõuta enda täiendavat autentimist.

Joonis 28 väljendab, et ettevõtjal on võimalik asutuse iseteeninduspordaalis esitada nii majandustegevusteade kui ka tegevusloa taotlus. Soovi korral on ettevõtjal võimalus esitada mitu taotlust või teadet. Seejärel on võimalik ettevõtjal liikuda iseteeninduspordaalist tagasi Eesti.ee ettevõtjale keskkonda. Juhul kui ettevõtja soovib tutvuda mõne muu valdkonna tegevusloa või tegevusteatega, siis on tal võimalik Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast otsida üles vajaminev artikkel ning tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise protsess samamoodi läbida.

Joonis 29. Ettevõtte tegevusloa ja/või tegevusteate andmete vaatamise ning muutmise, peatamise ja/või lõpetamise teekond Eesti.ee-s ja asutuse iseteeninduskeskkonnas ning registriandmete vaatamine vastavaid andmeid valdavas registris.

Protsessi eelduseks on, et ettevõttel on juba olemas mõni tegevusluba ja/või tegevusteade ning ta soovib selle andmeid vaadata, muuta, peatada või lõpetada. Olemasoleva tegevusloa ja/või -teate kohta on ettevõtjal võimalik saada informatsiooni Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas olevast tegevuslubade ja tegevusteadete teenusest, kust kaudu näeb iga tegevusloa või -teate kohta detailset informatsiooni nii nimekirjana kui ka kaardivaatest. Kui ettevõtjal on mitu tegevusluba või -teadet, siis on tal võimalik neid terviklikult valmis arendatud teenuses filtreerida ja sorteerida vastavalt oma soovidele tegevusloa või -teate liigi, maakonna, tegevuskoha aadressi ja kehtivuse staatuse alusel (MVP versioonis neid funktsionaalsuse ei ole). Avalik register ja iseteeninduskeskkond ei ole kõikidel asutustel ühel platvormil. Seega saab ettevõtja liikuda enda poolt valitud tegevusloa või -teate andmetest edasi nii asutuse vastavasse avalikku registri vaatesse või iseteeninduskeskkonda. Täpsemalt juhul, kui ettevõtjal on soov konkreetse tegevusloa või -teate andmeid muutma asuda, siis selleks on võimalik detailandmete vaatest liikuda otse vastava asutuse iseteenindusportaali üle GovSSO lahenduse ehk ilma täiendava autentimiseta. Asutuste puhul, kellel puudub iseteeninduskeskkond või võimekus liidestuda Eesti.ee keskkonnaga, kuvatakse ettevõtjale muutmissoovi korral infoaken, kus on toodud alternatiivsed võimalused oma toimingute tegemiseks (nt asutuse kontaktandmed koos muutmiseks vajamineva kirjeldusega). Seejärel on ettevõtjal võimalik iseteenindusportaalis teostada vajaminevad toimingud ning liikuda sealt tagasi Eesti.ee ettevõtja vaatesse.

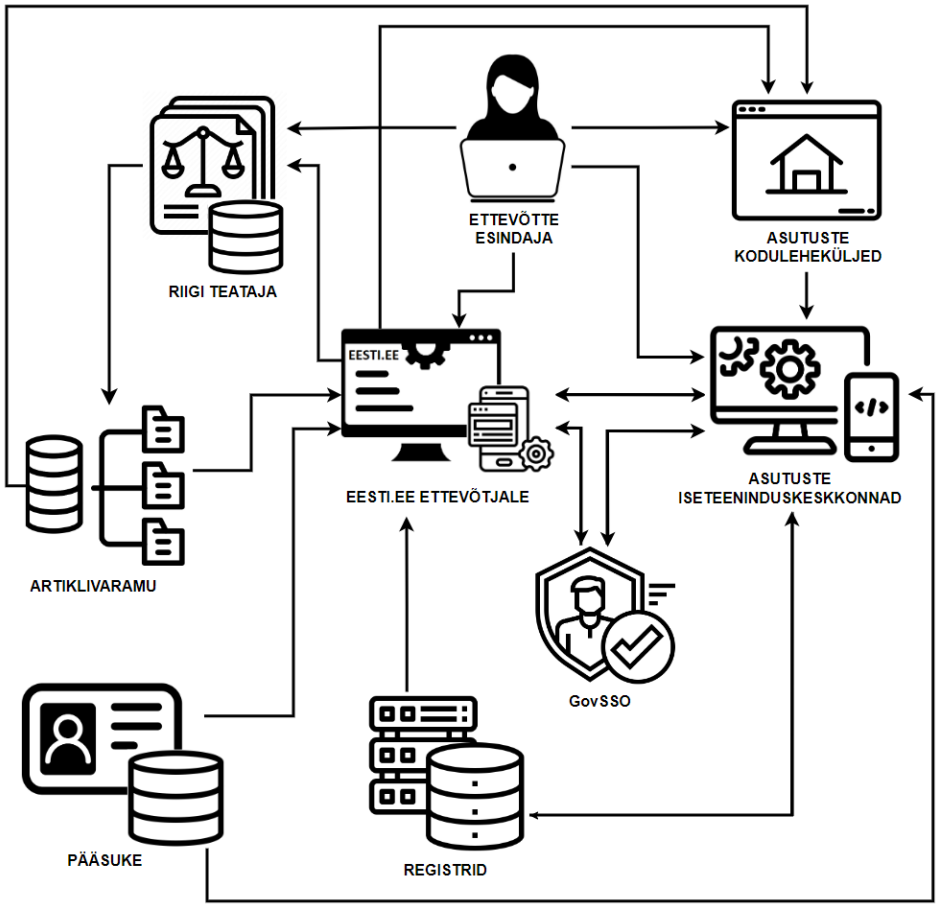
Kui ettevõtte tegevusvaldkonnast ja/või tegevuskohtade paljususest tulenevalt on tal vaja esitada mitu tegevusloa ja või -teate muudatust, siis protsess kordub samamoodi.

3.3 Tulevikulahenduse tehniline analüüs

Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas ärisündmusteenuseid täna veel realiseeritud ei ole. Käesoleva ärisündmusteenuse arendamisel on kõige olulisemateks andmeallikateks tegevuslubade ja -teadete andmeid hoidvad asutuste registrid, tegevuslubade taotluste ja tegevusteadete esitamise, peatamise ja lõpetamise teenuseid pakkuvad iseteeninduskeskkonnad ning Artiklivaramus hoitavate sisuartiklite andmestiku süstematiseeritus, täielikkus ja kaasaegsus.

Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas pakutavad teenused on ühtse disainiga, mille aluseks on Veera disainisüsteem.[71] Lisaks läbiva autentimislahenduse kasutamisele tagaks asutuste üleste teenuste ristkasutamisel kliendisõbralikkuse ka see, kui Eesti.ee-ga paralleelselt kasutaksid ühtset visuaalset disainimalli ka asutuste iseteeninduskeskkonnad. See tagaks ettevõtjale sujuvama keskkondade vahel liikumise tunde ja jätaks mulje, nagu kõik teenused moodustaksid ühtse terviku.

Ettevõtjale tagavad sujuva Eesti.ee ettevõtjale keskkonna ja asutuste iseteenindusportaalide vahel liikumise GovSSO teenus ja keskse volituste haldamise lahenduse Pääsuke kasutuselevõtt. Joonis 30 visualiseerib Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse osutamise komponente, millest igaüht on detailsemalt kirjeldatud allpool.

Joonis 30. Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse komponendid.

Tulevikulahenduse arhitektuuri kirjeldamiseks on kaardistatud tegevuslubade ja -teadetega seotud tehnilised komponendid, nendevahelised andmevood ja olulisemad andmeelemendid. Käesolev peatükk käsitleb tulevikulahenduse arhitektuuri visiooni (ptk 3.3.1), andmemudelit (ptk 3.3.2) ning funktsionaalseid ja mittefunktsionaalseid nõudeid (ptk 3.3.3).

[71] https://zeroheight.com/3d136290e/p/188910-veera-disainisusteem/b/94293b

3.3.1 Arhitektuuri visioon

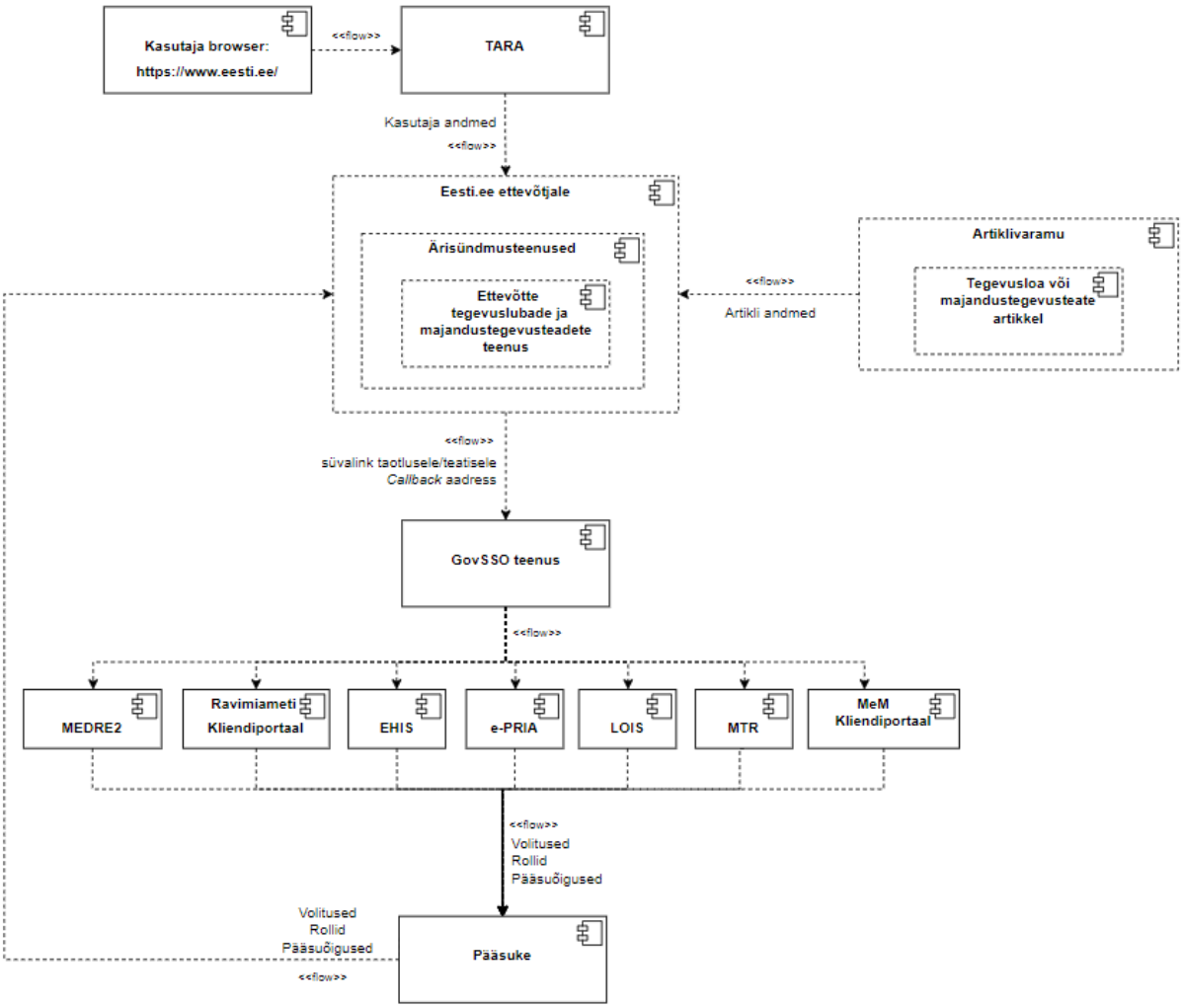
Käesolevas peatükis on kirjeldatud tulevikulahenduse arhitektuuri visioon, mida saab käsitleda kahest vaatenurgast:

- Asutuste iseteeninduskeskkonnad (ettevõtte vaade)
- Asutuste registrid (asutuse vaade)

3.3.1.1 *Asutuste iseteeninduskeskkondadega seotud arhitektuur*

Tulevikulahenduse realiseerimiseks tuleb Eesti.ee-s kuvada kasutajale infoartikleid struktureeritud ja ajakohastatud informatsiooniga. Selleks, et kasutaja saaks liikuda konkreetset tegevusluba taotlema või -teadet esitama, peab artiklis olema vastava tegevusloa taotlemist või -teate esitamist võimaldava iseteeninduskeskkonna teenuse süvalink või selle puudumisel iseteeninduskeskkonna lihtlink. Tegevuslubade taotlemist ja -teadete esitamist võimaldavad täna järgmised iseteeninduskeskkonnad: MTR, EHIS, e-PRIA, LOIS, MEDRE2, Ravimiameti tegevuslubade register ja MeM Kliendiportaal. Digiteenuse puudumisel peab artikli andmetes olema vastava tegevusloa või -teate jaoks kehtiv e-posti aadress, mille kaudu saab vastavas asutuses teenust kasutada.

Kui kasutaja siseneb Eesti.ee ettevõtjale keskkonda tänast riigi autentimisteenust TARA kasutades, siis ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenusest sobiva artikli leidnuna või konkreetse olemasoleva tegevusloa või -teate valinuna, suunatakse kasutaja vastaval nupul klõpsates GovSSO kaudu tegevusloa või -teate teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda süvalingiga konkreetse teenuse vormile (vt Joonis 31. Iseteeninduskeskkondade ehk ettevõtte vaate arhitektuuri visioon). Seejuures tagab Pääsukese (loe täpsemalt ptk 3.3.1.3) rakenduse kasutamine, et keskselt on ettevõtte (volitatud) esindajal võimalik teenuseid erinevates iseteenindusportaalides ja Eesti.ee keskkonnas paralleelselt kasutada. Juhul, kui kasutaja ei ole autentinud ja liigub infoartiklilt asutuse iseteeninduskeskkonda, siis tuleb kasutajal autentida end asutuse iseteeninduskeskkonnas selleks, et konkreetse tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise teenust tarbida.

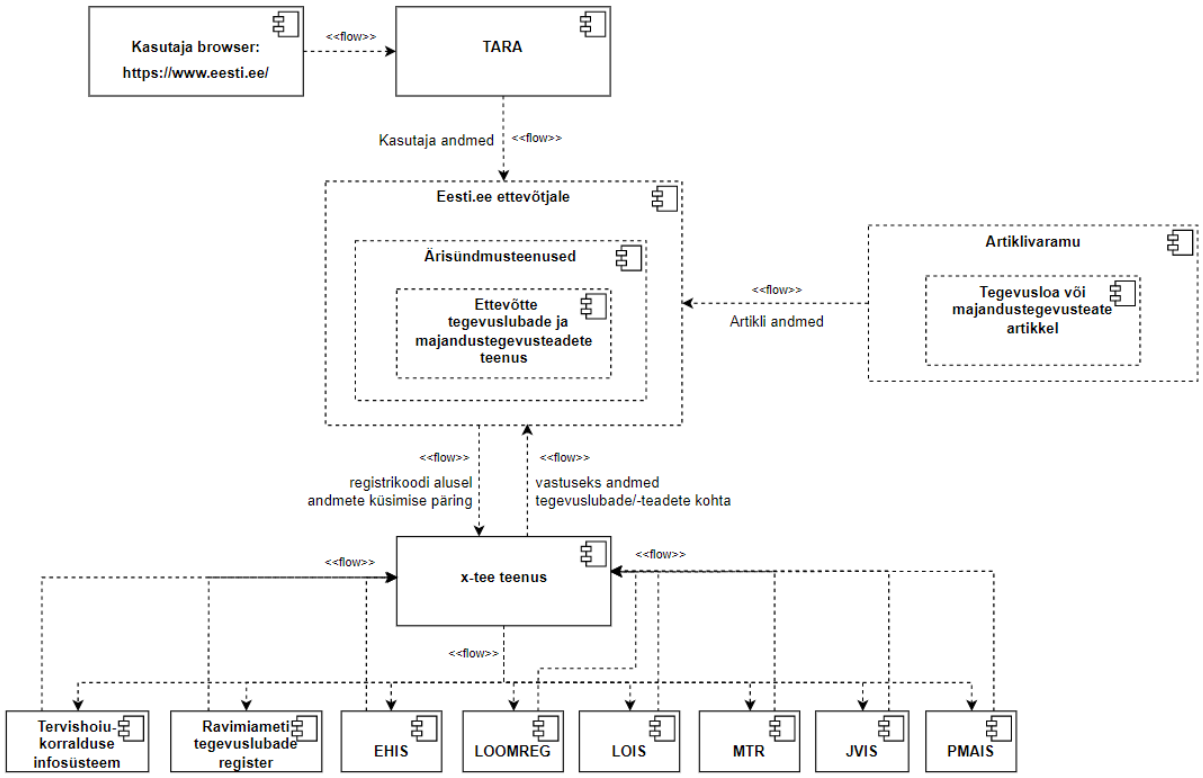

Joonis 31. Iseteeninduskeskkondade ehk ettevõtte vaate arhitektuuri visioon

3.3.1.2 *Registritega seotud arhitektuur*

Selleks, et kuvada Eesti.ee ettevõtjale keskkonna kasutajale kõiki tema ettevõttega seotud tegevuslube ja -teateid, tuleb Eesti.ee tegevuslubade rakendus liidestada X-tee vahendusel erinevate asutuste registritega. Registrid, millest tegevuslubade ja -teadete andmeid tuleb ettevõttele kehtivate andmete kuvamiseks pärida, on: MTR, EHIS, LOOMREG, LOIS, MEDRE2, ravimiameti tegevuslubade register, väetiseregister (andmekogu asukoht PMAIS), taimetervise register (andmekogu asukoht PMAIS), maaparandusalal tegutsevate ettevõtete register MATER (andmekogu asukoht PMAIS) ning toidu- ja söödakäitlejate register (andmekogu asukoht JVIS) (vt Joonis 32). Tegevuslubade rakenduse X-tee päring registritesse toimub siis, kui autenditud kasutaja liigub teenuse „Minu load ja teated“ lehele. Andmeid pärib Eesti.ee tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenus ettevõtte registrikoodi alusel, üksnes autenditud kasutajale kuvamiseks ning nende sorteerimise ja filtreerimise võimaldamiseks, ehk talletab ja hoiab neid vaid lühiajaliselt, kasutaja autenditud oleku seansi lõpuni. Lisaks andmebaasile on võimalikke tehnilisi lahendusi, kuidas päritud andmeid ajutiselt hoida, erinevaid.

Asutuste registrid ja iseteeninduskeskkonnad, kus tegevuslubade ja -teadete andmeid hoitakse ja avalikustatakse, on mõnel juhul samad veebikeskkonnad (nt MTR), mõnel juhul aga erinevad (nt MeM kliendiportaal, kus saab nii toidu- kui söödakäitlemise tegevusluba taotleda ja tegevusteadet esitada vs toidu- ja söödakäitlejate register, mis paikneb menetlusinfosüsteemis JVIS).

Joonis 32. Registrite ehk asutuse vaate arhitektuuri visioon

Kõik siin ja järgnevalt kirjeldatud süsteemipäringud võtavad aega ja mida rohkem süsteeme on ühes jadas, seda ajakulukam see on. Võimalikuks lahenduseks on *cache* ehk vahemälu kasutamine, mida on võimaliku lahendusena mainitud ka projekti „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüs" lõpparuandes.[72] Samuti soovitatakse vahemälu kasutamist „Ettevõtete tähtajaliste kohustuste ja nendest eesti.ee keskkonnas teavitamise analüüsi" aruandes.[73]

3.3.1.3 *Arhitektuuriga seotud eeldused*

Asutuste iseteeninduskeskkondadega seotud eeldused

Tuginedes visioonianalüüsi aruande põhimõtetele, on Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas teenuse „Ettevõtte majandustegevusteated ja tegevusload" pakkumisel mõistlik kasutada visioonianalüüsis pakutud süvalingi kasutamise funktsionaalsust teenuse tarbimiseks. Süvalink viib kasutaja asutuse kliendiportaali teenuseni. Autenditud kasutaja viiakse läbi nutika lingi asutuse iseteeninduskeskkonna õigele kuvale, kus kasutaja saab teha vajalikud toimingud. Kui sihtsüsteem on võimeline tuvastama ka seda, kust kasutaja teenuse tarvitamiseni suunati, on võimalik kasutaja pärast tegevuste lõppu suunata tagasi esialgsesse süsteemi. Kasutajamugavust silmas pidades on oluline, et kasutaja ei peaks ennast uuesti autentima, mistõttu võiks võimalusel kasutaja suunata iseteeninduskeskkond teenuse kasutamise järel tagasi Eesti.ee ettevõtjale keskkonda.

Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas autenditud kasutajale ühekordse sisselogimise funktsionaalsuse toimimise eelduseks on, et asutuste iseteeninduskeskkonnad kasutavad GovSSO teenust. GovSSO (*single-sign-on*) teenus on RIA teenus, millega asutus saab oma e-teenusesse lisada nii siseriiklike kui ka Euroopa Liidu piiriüleste autentimismeetodite toe koos seansihaldusega.[74] GovSSO teenus pakub samu autentimisvahendeid ja sarnast voogu, mida pakub TARA teenus. Kasutajate tegelik autentimine toimub endiselt TARA teenuses. GovSSO lisab olemasolevale teenusele autentimisseansi haldamise

[72] https://www.ria.ee/amet-uudised-ja-kontakt/uudised-pressikontakt/uuringud-ja-analuusid

[73] https://mkm.ee/digiriik-ja-uhenduvus/digiteenused/ettevotja-digivarav-ja-sundmusteenused

[74] https://www.ria.ee/riigi-infosusteem/elektrooniline-identiteet-ja-usaldusteenused/kesksed-autentimisteenused#govsso

funktsiooni. Kliendirakenduse seisukohast on GovSSO olemasoleva TARA teenuse kõrval eraldi *OpenID Connect* protokolli pakkuja. Riigi autentimisteenus võimaldab asutustel pakkuda oma e-teenustes erinevad autentimismeetodeid, neid autentimismeetodeid omavahel kombineerides või eraldi kasutades. Erinevalt Riigi autentimisteenusest (TARA), võimaldab GovSSO teenusega liitunud e-teenustes ühekordse sisselogimisega autentida ID-kaardi, mobiil-ID, smart-ID ja Euroopa Liidu eID kasutaja. GovSSO autentimisseansi halduse abil on võimalik autenditud kasutaja Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast otselingiga suunata asutuse iseteeninduskeskkonda konkreetset tegevusluba või -teadet esitama ilma, et kasutaja peaks end taas autentima.

Asutuse poolel on eelduseks, et tegevusloa taotlemise või -teate esitamise teenuse kuva on varustatud unikaalse süvalingiga. See maandab asutuse kliendiportaali teenuse muutumise mõju Eesti.ee keskkonnale, kuna süvalink toimib edasi.

Tervikliku töövoo tagamiseks peab asutuse iseteeninduskeskkond olema võimeline kasutaja tagasi suunama Eesti.ee ettevõtjale keskkonda, sest ettevõttel võib olla vajadus esitada järgemööda mitu erinevat tegevusloa taotlust ja/või tegevusteadet erinevatele asutustele.

Tegevuslubade ja -teadete ärisündmusteenuse MVP taseme saab tagada lihtlingi kasutamisega, mis viib asutuse kliendiportaali avalehele. Teenuse info on Eesti.ee artiklis või konkreetse tegevusloa või -teate detailandmetes, kust kasutaja suunatakse lihtlingiga asutuse iseteeninduskeskkonda, kus kasutaja peab ise leidma tee õige teenuseni. Siiski oleks kasutajamugavust silmas pidades oluline, et kasutaja ei peaks ennast asutuse iseteeninduses uuesti autentima. Selline tehnoloogiliselt lihtsam lahendus sobib hästi näiteks teenustele, mis on harva kasutatavad või mille kasutajaskond on väike (vrd. visioonianalüüs). Samuti sobib lahendus ajutiseks kasutamiseks enne, kui iseteeninduskeskkond ei ole jõudnud süvalingi funktsionaalsuse toimimist juurutada. Samuti tuleb lihtlinki kasutada juhul, kui asutuse kliendiportaal põhineb tehnoloogial, mis ei toeta süvalinkide kasutamist.

Pääsuõiguste haldusega seotud eeldused

Pääsukese ehk keskse pääsuõiguste haldamise infosüsteemi[75] eesmärk on luua ühtne lahendus, mille abil saab ettevõtja hallata juurdepääse erinevatesse ametiasutustesse ja iseteeninduskeskkondadesse ühes keskses kohas. Lahendusega saab Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas hallata ettevõtte esindusõigusi (volitused, rollid ja pääsuõigused) ühest kesksest kohast üle asutuste ja klienditeeninduskeskkondade.

Ettevõtte juhatuse liige, kes saab ettevõtet üksi esindada ilma teis(t)e juhatuse liikme(te)ta, saab Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast liikuda otse edasi asutuse iseteeninduskeskkonda tegevusloa või tegevusteate teenust tarbima ilma täiendava sisselogimiseta. Juhul, kui ettevõtte tegevuslubade ja -teadete haldusega peab tegelema mõni teine ettevõtte töötaja, kes ei ole juhatuse liige, on sellel isikul vaja ettevõtte esindamiseks volitust. Volitust on vaja toimingute tegemiseks ja teenuse tarbimiseks nii Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas kui ka vastava asutuse iseteeninduskeskkonnas.

Pääsukese funktsionaalsuse kasutuselevõtt asutuste iseteeninduskeskkondades on antud analüüsis käsitletava ärisündmusteenuse kontekstis oluline. Kui ettevõtte volitatud esindajal puudub volitus tegevusloa taotlemise või -teate esitamise teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonnas teenuste kasutamiseks, siis ei ole tal võimalik sujuvalt liikuda Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast vastavaid asutuse teenuseid kasutama. Pääsukese kasutuselevõtuga tuleb tagada, et ühes keskkonnas õigusi omav isik saaks teha toiminguid ka teises süsteemis.

Pääsukese esmane versioon valmib eeldatavasti 2023. a lõpus. Pääsukese kasutuselevõtul tuleb see liidestada asutuse iseteeninduskeskkonnaga juhul, kui asutuse iseteeninduskeskkonnas on olemas funktsionaalsus, mis võimaldab Äriregistri andmetel ettevõtte esindusõigust omaval või

[75] https://www.ria.ee/riigi-infosusteem/kesksed-platvormid-avalike-e-teenuste-pakkumiseks/paasuke

edasivolitamiseks õigust omaval volitatud esindajal iseteeninduskeskkonnas volitada teisi füüsilisi isikuid ettevõtte eest iseteeninduskeskkonnas toiminguid tegema.

3.3.1.4 *Artiklivaramuga seotud eeldused ja toetavad funktsionaalsused*

Artiklivaramu (ARVA) eesmärk on koondada riiklikud infoartiklid ühele platvormile, kuhu saavad erinevad riigiasutused liidestuda ja sealt vajalikku infot oma portaalides ja veebilehtedel kuvada.

Artiklivaramu kasutuselevõtuga tegevuslubade ja tegevusteadete ärisündmuse jaoks oleks võimalik praegused tegevuslubade kirjeldused Eesti.ee ettevõtja vaatest viia üle Artiklivaramusse, millest saaks edaspidi mugav artiklite ühistoimetamise platvorm info omanik asutustele. Artiklivaramu roll arhitektuuris on tehniline komponent, mis võimaldab teenuseartiklite eristamist ja nende haldust. Teenuse artiklid on artiklite eriliik osateenuste ja sündmusteenuste vormidel ja teenuseid kirjeldavatel lehtedel kasutamiseks. RIA on tellinud ARVA arhitektuuri analüüsi ja rakenduse arenduse ning esmane toimiv lahendus valmib plaani järgi 2023. aasta suvel ka Eesti.ee ettevõtjale keskkonda. ARVA on tulevikus rakendusliideste (*Application Programming Interface* ehk API) kaudu ühendatav erinevate keskkondadega, mis võimaldab sealset infot jagada soovitud keskkondadesse.

Käesoleva projekti realiseerimise eelduseks ei ole Artiklivaramu täieliku funktsionaalsuse valmimine kontekstis, kus pädevate asutuste kodulehed jms peaksid olema liidestunud Artiklivaramuga ja asutused käiksid keskses rakenduses sisuartikleid haldamas. Projekti realiseerimise eelduseks on süstematiseeritud andmestikega (vt täpsemat andmekoosseisu ptk 3.3.2) tegevuslubade ja -teadete sisu kirjeldavate artiklite olemasolu ja kättesaadavus Eesti.ee keskkonnas. Pädevad asutused peaksid olema korrigeerinud ja täiendanud tänaste Eesti.ee infoartiklite sisu, parandanud nende kvaliteeti ja struktureerinud andmed, mida artikkel peab sisaldama selleks, et pakutud arhitektuur saaks korrektselt toimida. Tegemist ei ole arendust vajava tehniline küsimuse, vaid sisulise ülesandega seotud asutustele.

Pakutud lahenduse üldise kontseptsiooni sisuline andmete tervikliku kuvamise toimivus eeldab, et infoartiklis on iga valdkonna tegevusload ja -teated:

- sisuliselt kirjeldatud ehk andma lugejale informatsiooni, millised on eeldused ja nõuded tegevusalal tegutsemiseks, milliseid dokumente peavad ettevõtted enne tegutsema asumist koostama ja andmed koguma (sh majandustegevusteate esitamist või tegevusloa taotlemist);
- lingitud EMTAK koodi(de)ga;
- lingitud vastavat teenust pakkuva seotud asutuse kodulehekülje vastava alamlehega;
- lingitud vastavat teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonna vastava teenuse taotluse või teatise esitamise vormiga:
  - vajadusel lingitud eraldi teenusele, kus saab taotlust või teatist alustamise kohta esitada;
  - vajadusel lingitud eraldi teenusele, kus saab taotlust või teatist muutmise kohta esitada;
  - vajadusel lingitud eraldi teenusele, kus saab taotlust või teatist peatamise kohta esitada;
  - vajadusel lingitud eraldi teenusele, kus saab taotlust või teatist lõpetamise kohta esitada;
- lingitud vastavat teenust pakkuva asutuse kontaktandmetega, kuhu taotlus või teatis esitada tuleb (vastava iseteeninduskeskkonna teenuse puudumisel):
  - vajadusel lingitud eraldi info, kuhu saab saata taotluse või teatise tegevuse alustamisel;
  - vajadusel lingitud eraldi info, kuhu saab saata taotluse või teatise tegevuse muutmisel;
  - vajadusel lingitud eraldi info, kuhu saab saata taotluse või teatise tegevuse lõpetamisel;
  - vajadusel lingitud eraldi info, kuhu saab saata taotluse või teatise tegevuse peatamisel;
- lingitud registriga, kust vastavad tegevusload või -teated on avalikult kättesaadavad;
- lingitud seadustega, kust vastava tegevusloa või -teate kohustus tuleneb ning kust saab täpsemat infot majandustegevusele kehtivatest nõuetest;
- sisaldavad üldist informatsiooni vastavas valdkonnas järelevalvet teostava asutuse kohta.

3.3.2 Andmemudel

Tulevikulahenduse loogiline andmemudel on kättesaadav „Ettevõtjate ühtse kontaktpunkti infotehnoloogilise arhitektuuri analüüsi" lõpparuandest. Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast kättesaadavad teenused on osa Euroopa ühtsest avaliku sektori teenuste raamistikust. Seetõttu on visioonianalüüsi projektis andmemudeli koostamisel aluseks võetus CPSV-AP raamistiku mudel. Käesolev projekt seda loogilist andmemudelit ei täienda.

Andmekoosseis

Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja majandustegevusteadete rakendusel on prototüübis loodud ja käesolevas analüüsis kirjeldatud funktsionaalsuste toimimiseks vaja registritest X-tee päringuga saada andmed tegevuslubade ja -teadete kohta. Andmeid on vaja ühtselt kokkulepitud koosseisus ja ulatuses selleks, et ettevõttele toimivat teenust pakkuda. Selle eelduseks on, et tegevuslubade ja majandustegevusteadete rakendus pärib X-tee liidese abil registritest andmed, mis on kõigi valdkondade tegevuslubade ja tegevusteadete koosseisus olemas (kohustuslikud andmed, mis kuuluvad MSÜS § 15 majandustegevuse üldandmete ja MSÜS § 17 sätestatud tegevusloa põhiregulatsiooni andmekoosseisu). Samuti pärib rakendus X registrist teatud andmeid juhul, kui need eksisteerivad vastava valdkonna tegevusloal või tegevusteatel (sh MSÜS § 15 lg 3 ja § 17 lg 2 viidatud tegevuskoha andmed) ning kui tegemist on vabatahtlikult esitatud andmetega.

Ühtse andmekoosseisu kinnitamisel tekib registritel täpne arusaam, kuidas oma tänast andmekoosseisu, äriprotsessi ja funktsionaalsusi täiendada selliselt, et Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja majandustegevusteadete rakendus saab mõtteka vastuse ettevõtte tegevuslubade ja -teadete seisu päringule. Lahendus eeldab, et registrid teevad tänasega võrreldes arendusi selliselt, et nende andmed vastaksid Eesti.ee ühetaolistele ühtlustatud vajadustele, mis tagavad ettevõttele ühtse vaate kõikidest oma tegevuslubade ja tegevusteadete kehtivatest (ja kehtivuse lõpetanud) valdkondlikest andmetest.

Eesti.ee keskkonnas autentinud kasutaja esindatava ettevõtte nimi, registrikood ja EMTAK kood koos tegevusala nimetusega on kättesaadavad Äriregistrist. MSÜS § 15 sätestab majandustegevuse ja § 19 tegevusloa andmed, mis peavad olema vastava valdkonna registrisse kantud. Käesolevas analüüsis välja pakutud lahenduse toimimiseks on Eesti.ee keskkonna tegevuslubade ja majandustegevusteadete rakendusel vaja X-tee liidesega pärida registritest ettevõtja tegevust kirjeldavaid majandustegevuse üldandmeid, kasutades ettevõtte registrikoodi:

- tegevusala seadusest tulenev nimetus (ehk käesoleva analüüsi kontekstis tegevusloa või -teate liik ehk valdkond, andmemudelis „loa_teate_valdkonna_nimetus" ja „loa_teate_valdkonna_ID");
- tegevusalal majandustegevuse alustamise kuupäev (ehk käesoleva analüüsi kontekstis tegevusloa või -teate alustamise kuupäev, andmemudelis „kehtiv_alates");
- majandustegevuse lõpetamise kuupäev, kui majandustegevus on kavandatud teatud tähtajaks või on lõppenud (ehk käesoleva analüüsi kontekstis tegevusloa või -teate kehtiv kuni kuupäev, andmemudelis „kehtiv_kuni");
- konkreetse tegevusloa või -teate number, mis võib oma sisult erinevas valdkonnas olla nii tegevusteate registreerimise number, tegevusloa otsuse number, tegevusloa tunnusnumber jms (andmemudelis „konkreetse_loa_teate_tunnusnr" ja „konkreetse_loa_teate_ID", millest viimane on asjakohane, et eristada tegevuslubade ja -teadete kirjeid, mis on muude andmete kontekstis ühetaolised ja muul viisil eristamatud);
- tegevusloa või -teate staatus (kehtiv, kehtetu, peatatud) (andmemudelis „staatus");
- tegevusloaga või -teatega kaetud täpsem tegevusala, sh juhul, kui üks tegevusluba või -teade sisaldab korraga mitut erinevat tegevusala, siis edastatakse registrist päringuga peamine tegevusala (nt üks toidukäitlemise majandustegevusteade võib ühe tegevuskoha kohta korraga

olla esitatud nii mitteloomse toidu käitlemise, jaekaubanduse kui ka hulgimüügi valdkonnas, seega päringuga edastatakse vaid peamine, andmemudelis „tegevusala_pohiline“);

- tegevuskoha suhtes kehtiva majandustegevuse nõude korral tegevuskoha aadress, sh veebilehe aadress või tegevuskohaks oleva liiklusvahendi identifitseerimise tunnus või piiritletud territooriumil tegutsemise korral tegevuspiirkond; käesoleva analüüsi kontekstis tegevuskoha aadress (andmemudelis „ADS OID“ või selle puudumisel „aadress tekst“) ja tegevuskoha nimetus.
  - Tegevuskoha nimetus aitab konkreetse asukoha puudumisel (sh ADS OID puudumisel) katta veebilehe, liiklusvahendi identifitseerimise tunnuse, territooriumi või muu seesuguse nimetust, mida register võiks päringu vastusena väljastada tegevuskoha nimetuse väärtusena juhul, kui tegemist on seesuguse tegevuskohaga ja registril pole muud tegevuskoha nimetust kajastavat andmevälja. Kui ühtki eelnimetatud tegevuskoha nimetuse väärtust registris ei ole või ei kohaldu tegevusalale tegevuskoha suhtes kehtivad nõuded, peaks register päringu vastuses tegevuskoha nimena edastama ettevõtte nime (andmemudelis on tegevuskoha nimi „koha_nimi“).
  - Tegevuskoha aadressi puudumisel tuleb selle asemel saata päringu vastuses aadressina ettevõtte Äriregistri aadress. Tegevuskoha aadressi puudumise põhjuseks võib olla, et tegevusalale ei kohaldu tegevuskoha suhtes kehtivad nõuded või kui aadressi asemel on registris veebilehte, territooriumi, liiklusvahendit või muu seesugust üksust identifitseeriv väärtus.

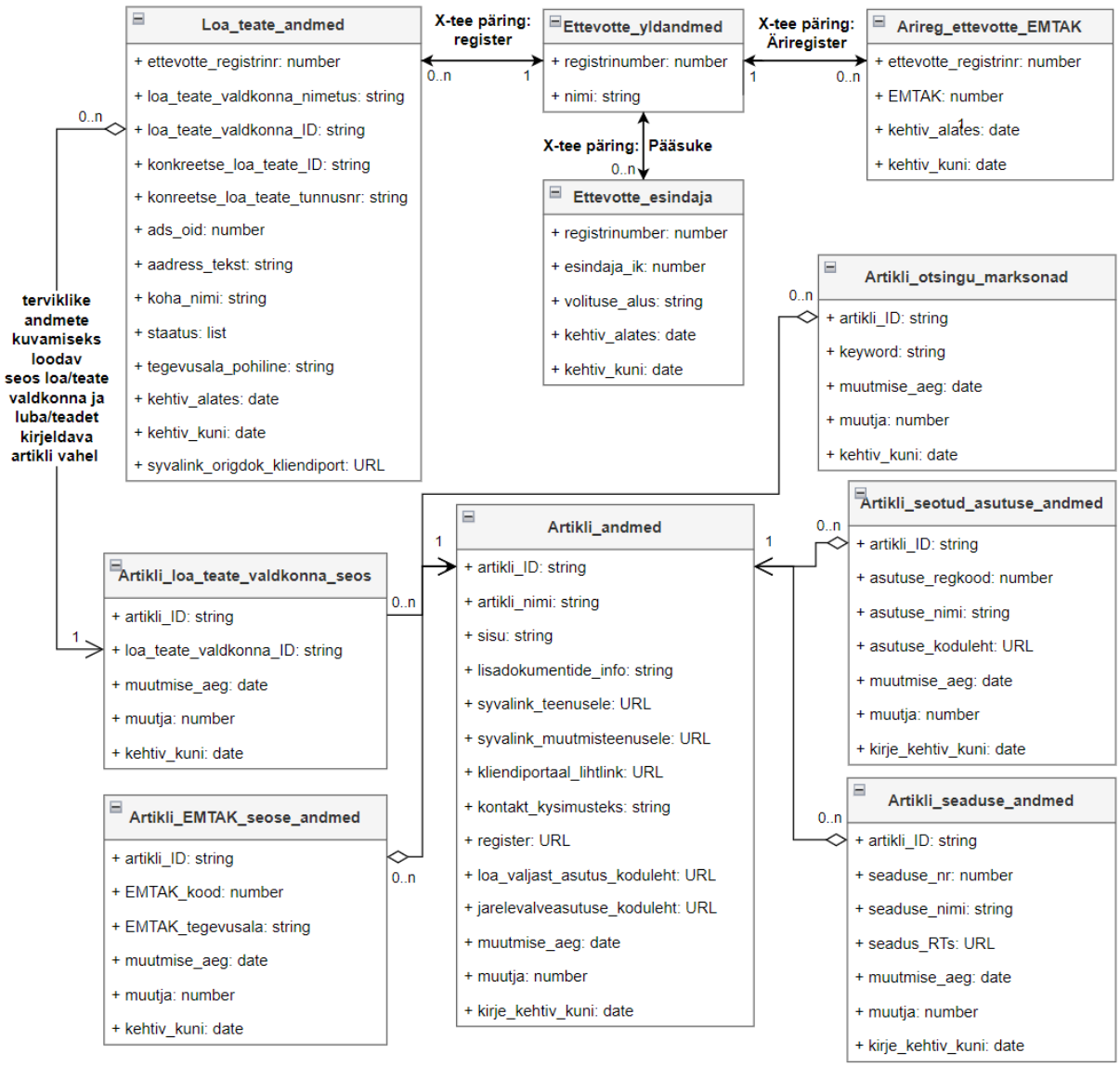
Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja majandustegevusteadete rakendusel on vaja registritest X-tee päringu teel vastuseks saadud tulemusi (andmeid) lühiajaliselt hoida selleks, et tulemusi kasutajale välja kuvada ja võimaldada kasutajal andmeid filtreerida.

Lahenduse toimimiseks registritest ja artiklitest päritavate andmete võimalik täpsem koosseis ja andmete omavahelised seosed on kirjeldatud alloleval joonisel (vt Joonis 33).

Tegevusluba ja majandustegevusteadet kirjeldav infoartikkel peaks olema varustatud EMTAK koodi(de)ga, mill(ist)e tegevusala(de)ga tegelemisel on konkreetset liiki tegevusloa omamine või tegevusteate esitamine vajalik. Samas võib üks EMTAK kood olla korraga seotud mitme erineva infoartikliga. Ühe EMTAK koodiga hõlmatud valdkonnas tegutsemise korral võib tegevuse spetsiifikast tulenevalt olla ettevõttel kohustus omada mitut erinevat liiki tegevusluba ja/või esitada mitut liiki tegevusteateid. Registrist andmete X-tee pärimise korral võib tegevusloaga või -teatega olla seotud korraga üks või mitu EMTAK koodi, kuid kuna see EMTAK kood võib olla korraga seotud mitme erineva infoartikliga, siis pole üksnes EMTAK koodide alusel võimalik registrist päritud tegevusluba konkreetse tegevusloa artikliga siduda. Samuti ei pruugi tegevusloa või tegevusteate nimetused (nt vesiviljelusettevõtte tegevusluba) olla sama nimetusega, nagu infoartikkel (nt „tegevusloa taotlemine põllumajandusloomade registris“), sest üks infoartikkel võib korraga kirjeldada mitme erineva valdkonna tegevuslubasid (nt kirjeldab sama artikkel ka „maismaaloomade vedamise tegevusluba“ ja mitmeid teisi valdkonnaspetsiifilisi tegevuslube, mida ei pruugi olla asjakohane eraldi artiklitena kirjeldada). Sellest tulenevalt on Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja -teadete rakenduse X-tee liidestamisel vastavaid andmeid edastava registriga oluline kokku leppida tegevusloa või -teate liiki[76] ja sama liiki tegevusluba või -teadet kirjeldavat artiklit siduv unikaalne identifikaator (ID). See tähendab, et vastavat tegevusluba või -teadet kirjeldava artikli andmete koosseisus tuleb lisada kasutajale mittenähtava andmevälja „loa_teate_valdkonna_ID“ sisuks registriga kokkulepitud ID (vt. Joonis 33). Sama ID-ga peab register väärtustama üht liiki (ehk ühe valdkonna) tegevusload või -teated, mis registrist Eesti.ee-le edastatakse. Nii on võimalik siduda (linkida) Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas kasutajale kuvatavad tegevusloa või -teate andmed konkreetse valdkonna tegevusluba või -teadet kirjeldava artikliga ja kuvada iga vastava valdkonna tegevusloa või -teate konkreetselt registrist

[76] Tegevusloa või -teate liik on vastava tegevusloa või -teate nimetus, näiteks „kaubandusettevõtja majandustegevusteade“ või „toidukäitlemise tegevusluba“.

päritud detailandmete juurde üldised selle valdkonna tegevusluba või -teadet kirjeldavad andmed artiklist (nt õigusaktid, seotud asutused jms andmed).

Joonis 33. Eesti.ee ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse andmemudel.

Kuna kõikides registrites ei pruugi kõikide tegevuslubade ja/või -teadete andmetes olemas olla aadress OID täpset väärtust, sest palju andmeid on kogutud kümneid aastaid enne tänaste registrite loomist ja hiljem migreeritud. Samuti ei pruugi kõigil kohapõhistel majandustegevustel olla täpset asukohta (näiteks sõidukis paiknev tegevus). Neil juhtudel võib register edastada „aadress OID" puudumisel aadressi teksti (piirkond või muu seesugune asukoha kirjeldus).

Tegevusala nimetuse puhul võiks register edastada peamise tegevusala nimetuse, sest paljudes registrites on üks tegevusluba või teade antud korraga mitmele tegevusalale (näiteks korraga nii „jaekaubandus" kui „toitlustus") ja tegevusalade nimetused võivad olla väga erineva tähemärkide arvuga (näiteks „mitteloomse- ja liittoidu käitlemine"). Eesti.ee ettevõtjale keskkonna kasutajavaates on mõistlik kuvada üksnes peamisi tegevusloa või -teatega seotud andmeid. Kui registris puudub tegevusloal või teatel eraldi tegevusala väärtus, jääb andmeväli tühjaks. Siiski juhul, kui tegevusala on võimalik tegevusloa või -teate andmetega koos Eesti.ee-le päringuga edastada, siis võib see kasutajal aidata eristada oma tegevuslubade ja -teadete andmeid kontekstis, kui ühel ettevõttel on mitu sama liiki tegevusluba ja/või -teadet erinevatel tegevusaladel (ja samas asukohas). Näiteks ettevõtted, kellel

on MTR-is üks alkoholikäitlemise majandustegevusteade jaekaubanduses ja teine hulgikaubanduses ning need tegevused toimuvad samas asukohas.

Aja jooksul muutuv õigusruum võib tuua kaasa muudatusi ka andmekoosseisus, mida registrid peavad ja saavad Eesti.ee-le edastada. Juhul kui:

- vastavat liiki tegevusluba või -teadet enam õigusruumis ei eksisteeri (päringu tegemise ajal ei ole enam võimalik vastavat tegevusluba taotleda või -teadet esitada, kuigi ettevõtetel on varasemast sellised tegevusload olnud või -teated esitatud), või
- vastaval tegevusalal tegutsedes puudub kaasajal tegevusloa omamise või -teate esitamise kohustus, mis varasemalt eksisteeris (nt varem oli restoranis toitlustamiseks nõutud toidukäitlemise tegevusluba, kuid andmete pärimise hetkel on ettevõttel varem eksisteerinud tegevusluba loetud majandustegevusteateks),

siis selliseid varem eksisteerinud, kuid enam mitte asjakohaseid andmeid tegevuslubade ja/või -teadete kohta registrid Eesti.ee-le edastama ei peaks.

Näiteks on täna olukord, kus MTR-is on jätkuvalt kättesaadavad toidukäitlemise majandustegevusteadete andmed, mis on MTR-ile esitatud enne 2014. aastat. Alates 2014. aastast on andmed kantud toidukäitlejate registri andmekoosseisu ja MTR-is talletatud ajaloolised toitlustamise, jaekaubanduse jms tegevusaladel tehtud majandustegevusteadete andmed ei ole enam ajakohased. Seega ei tohiks Eesti.ee teenuse X-tee liidestamisel MTR-iga päringuga MTR enam välja anda ettevõtete toiduvaldkonnaga seotud majandustegevusteadete andmeid. Samas on aga endiselt asjakohane alkoholikäitlemise majandustegevusteate eristamine toidukäitlemise majandustegevusest MTR-is. Registrite Eesti.ee-ga liidestamise eel peaksid pädevad asutused ühiselt sisuliselt üle vaatama andmekoosseisud ning otsustama vanade andmete peitmise või arvestamata jätmise.

Tabel 6. Andmemudeli olemite (terminoloogia) kirjeldus Eesti.ee ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenusest lähtuvalt.

Olem	Ingliskeelne vaste	Kirjeldus	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse vaade

Andmekogum	Dataset	Teenusega seotud andmekogum, sisaldab andmekogumi (andmeobjekti(de)) kirjeldust ja otseviidet süsteemi, kus antud kirjeldus on hallatud.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse puhul on seotud järgmised registrid ja iseteeninduskeskkonnad:
			• Äriregister[77]
			• Majandustegevus register (MTR)[78]
			• e-PRIA[79] iseteeninduskeskkond
			• Põllumajandusloomade registri infosüsteem LOOMREG[80]
			• Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS)[81]
			• Lennuohutuse järelevalve infosüsteem (LOIS)[82]
			• Menetlusinfosüsteem JVIS[83] (toidu- ja söödakäitlejate register)
			• Menetlusinfosüsteem PMAIS[84]
			  ○ Maaparandusalal tegutsevate ettevõtete register (MATER)[85]
			  ○ Väetiseregister (VAETISEREG)[86]
			  ○ Taimetervise register (TTR)[87]
			• MeM Kliendiportaal[88]
			• Ravimiameti tegevuslubade register[89] ja kliendiportaal[90]
			• Tervishoiukorralduse infosüsteem (MEDRE2)[91]

[77] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/arireg
[78] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/mtr
[79] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pria-E-PRIA
[80] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pria-LOOMREG
[81] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ehis
[82] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/lois
[83] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/vtajvis
[84] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/pmais
[85] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/mater
[86] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/vaetisereg
[87] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ttr
[88] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/kliendiportaal
[89] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ra-kaitlejad
[90] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/rakp
[91] https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/MEDRE2

Olem	Ingliskeelne vaste	Kirjeldus	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse vaade
Atribuut	Attribute	Kogum teenust kirjeldavaid lisaandmeid, saab vabalt lisada uusi andmeid.	Käesolev analüüs vajadust täiendavate atribuutide järele ei tuvastanud, sest vajaminevad andmed päritakse taotlus- ja menetluskeskkondadest. Täiendavate atribuutide lisamise vajadus võib siiski tekkida ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse detailanalüüsi või arenduse käigus.
Elukaar	Life Cycle	Sündmusteenuste hierarhia kõige üldisem tase, mida määratletakse väiksemateks tükkideks.	Elukaare etapid on: • Äri planeerimine ja alustamine • Äritegevus • Äri lõpetamine
Elukaare etapp	Stage	Ettevõtte või inimese elukäigu suuremad etapid.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenust osutatakse kõigis kolmes ettevõtte elukaare etapis. Kõige enam osutatakse ettevõtte alustamisega seotud etapis teenust tegevuslubade ja tegevusteadete taotlemisega seoses, kuid sõltuvalt äritegevuse iseloomust, paindlikkusest ja muutlikkusest, on ka äritegevuse käigus sama teenuse tarbimine ja lisaks olemasolevate tegevuslubade ja tegevusteadete ülevaate ja muutma suundumise teenus eelduste kohaselt sagedase kasutusega. Äritegevuse lõpus saab ettevõte samuti tegevuslube teenuse abil lõpetama suunduda.
Infoallikas	Source of Information	Mittesiduva informatsiooni allikad: abiinfo, foorumid, KKK ja muud taolised ressursid.	Viited tegevuslubade ja tegevusteadete teenust pakkuvate asutuste kodulehekülgedele.
Kontaktpunkt	Contact point	Teenuse osutamise käigus kasutatav infovahetuskanal, eeskätt teenuse osutamise jaoks.	Asutuste iseteeninduskeskkonnad.
Lehe vorming	Page Template	Eesti.ee või muu ressursi kasutatud teenuse või sündmuse esitluse vorming.	Tegevuslubade ja tegevusteadete teenust selgitavad infoartiklid, mida kuvatakse kasutajale Eesti.ee portaalis.
Piirang	Criterion	Teenuse saamise eeltingimused.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete puhul on teenuse saamise eeltingimused paika pandud valdkondlikes õigusaktides. Piirangu olem ei pea sisaldama andmeid, kas konkreetsel ettevõttel on võimalik konkreetset tegevusluba taotleda või tegevusteadet esitada.

Olem	Ingliskeelne vaste	Kirjeldus	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse vaade
Sündmus	Event (Lifeline Event)	Äritegevuse või eraelu käigus tekkiv sündmus, mis eeldab riigi- või erasektori teenuste tarbimist. Teenus võib olla eraldiseisev või sündmusteenus. Sündmusteenus eeldab teiste teenuste osutamist kindlas järjekorras või kindlas mahus, seoste ja järjekorra kirjeldamiseks on teenustevahelised seosed.	Ettevõtte tegevuse alustamine / alustamise kavandamine teatud valdkonnas, kus eriseadusest tulenevalt kehtib nõue, et tegevuse alustamise eelduseks on tegevusloa saamine või majandustegevusteate esitamine. Ettevõtte tegevuse muutumine kontekstis, mis kajastub tegevusloal või majandustegevusteatel. Ettevõtte tegevuse lõpetamisest tulenev kohustus teavitada majandustegevuse lõppemisest.
Sündmusteenus	Event Service	Otsene avalik teenus, mida mitu asutust osutab ühiselt, et isik saaks täita kõik kohustused ja kasutada kõiki õigusi, mis talle tekivad ühe sündmuse või olukorra tõttu. Sündmusteenus koondab mitu sama sündmusega seotud teenust (edaspidi osateenus) kasutajale üheks teenuseks.	Ettevõtte tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise teenust osutavad avaliku sektori pädevad asutused. Antud teenuse eripäraks on, et sama ärisündmuse raames võib ettevõte kasutada kas ainult üht /osateenust või neid omavahel kombineerida. Milliseid tegevuslube ja -teateid / osateenuseid ettevõte oma tegevuse käigus kasutab, sõltub ettevõtte tegevuse sisulistest nüanssidest ja eesmärkidest ning nende ajas muutumisest.
Üksikteenus	Separate Service	Otsene teenus, mida osutab asutus või eraettevõte, et isik saaks täita ühe sündmuse või olukorra kaudu tekkinud kohustusi ja kasutada neid õigusi. Tehniliselt võib kasutada teiste teenuste tulemusi, kuid olemuselt lõppkasutaja jaoks see on üks teenus.	Iga tegevusloa taotlemist või tegevusteate esitamist võib pidada üksikteenuseks. Käesolevas analüüsis on lähtutud sellest, et ettevõte võib oma eesmärgi saavutamiseks kasutada erinevaid tegevuslubade ja -teadete teenuseid/osateenuseid. Teisisõnu valib ettevõte ise talle osutatavate osateenuste osutamise järjekorra ja sobivad osateenused.
Osateenus	Part-service	Avaliku sektori teenus või erasektori teenus, mida pakutakse ka Eesti.ee keskkonnas. Teenus võib olla: 1) erandteenus, mis ei käivitu koos teiste sündmusteenustega; 2) põhiteenus, mis osutatakse sündmusteenuse osana; 3) mugavusteenus – teenus, mis osutatakse ainult teenuse saaja soovil.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse puhul moodustab iga tegevusloa taotlus või majandustegevusteate esitamine ühe osateenuse. Eesti.ee keskkonnas pakutavad tegevusloa taotlemise ja tegevusteate esitamise ning olemasolevatest tegevuslubadest ja -teadetest ülevaate saamise teenused on vabatahtlikud mugavusteenused, sest neid osutatakse ainult teenuse saaja soovil.
Teenus	Service	Osateenuse realiseerimise ühik, osateenuseid võib olla üks või mitu. Teenused võivad olla omavahel seotud (andmemudelil seos „seotud teenus“).	Iga ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse osateenus on ühtlasi ka teenus.

Olem	Ingliskeelne vaste	Kirjeldus	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse vaade
Tegevusala	Field of Activity	Hierarhiline tegevusalade klassifikaator, võib kasutada äritegevuste klassifikaatorit, nt EMTAKi või koondklassifikaatorit, mis hõlmab nii äri- kui ka füüsilise isikute vajadusi.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse puhul on ettevõtte tegevusala klassifikaatoriks EMTAK.
Teenuste grupp	Group of Services	Ühesuguste teenuste grupeerimine esitluse eesmärgil.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse puhul on see üks teenuse grupp.
Teenusepakkuja	Service Provider	Avaliku sektori või erasektori tegutseja, mis pakub teenust kas elektrooniliselt või füüsilise kanali kaudu.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse skoobis olevad teenusepakkujad on: • TTJA • PRIA • PTA • Terviseamet • Ravimiamet • Haridus- ja Teadusministeerium • Transpordiamet
Teenuse osutamise kanal	Channel	Teenuse osutamisel kasutatav kanal, mida võivad kasutada mitmed kontaktpunktid. Teenuse osutamiseks võib olla mitu erinevat kanalit, see ei ole piiratud Eesti.ee portaaliga ega elektrooniliste kanalitega.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse pakkumise peamiseks kanaliks on iseteeninduskeskkonnad: • MTR • e-PRIA • MeM Kliendiportaal • MEDRE2 • Ravimiameti Kliendiportaal • EHIS • LOIS
Õigusakt	Legislative Act (Legal resource)	Teenuse osutamisega seotud või teenuse osutamist kirjeldav õigusakt.	Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse vaates on tegu konkreetselt tegevusalal tegutsemist reguleeriva õigusaktiga, mis sätestab vastaval tegevusalal tegutsemiseks tegevusloa omamise või majandustegevusteate esitamise kohustuse.

3.3.3 Funktsionaalsed ja mittefunktsionaalsed nõuded

Käesolevas peatükis on kirjeldatud üldiseid funktsionaalseid ja mittefunktsionaalseid nõudeid ettevõtte tegevuslubade ja -teadete ärisündmusteenuse lahendusele.

Funktsionaalsed nõuded kirjeldavad, mida peab tarkvara tegema. Mittefunktsionaalsete nõuete osas on kirjeldatud tingimusi, kuidas peab tarkvara ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse pakkumiseks vajalikke funktsioone täitma. Koostatud nõuded kirjeldavad terviklahendust, mida veelgi täpsemalt kirjeldab projekti raames valminud prototüüp (vt ptk 4).

Nõuetes on ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete ärisündmusteenuse tähistamiseks kasutatud lühendit „ETLjaMTT“. Nõuded F1 – F8 kirjeldavad ETLjaMTT teenuse osutamisega seotud artiklitele esitatavaid üldisi funktsionaalseid nõudeid ning F9 – F29 ETLjaMTT teenuse kasutajale suunatud funktsionaalseid nõudeid.

Tabel 7. Ettevõtte tegevuslubade ja -teadete teenuse funktsionaalsed nõuded.

Kood	Funktsionaalne nõue
ARTIKLITE (SISUGA) SEOTUD FUNKTSIONAALSED NÕUDED (nii autenditud kui autentimata kasutajal)	
F1	ETLjaMTT peab võimaldama asutuste üleselt tegevuslubade ja -teadete infoga tutvumiseks otsida märksõnadega vastavat infoartiklit.
F2	ETLjaMTT peab võimaldama artikleid lugeda, sh peab võimaldama vaadata erinevate tegevuslubade ja -teadete kohta ühetaolist infoartiklis sisalduvat andmekomplekti (tegevusloa/tegevusteate nimi, sisu tutvustus, vajadusel taotlemiseks nõutud lisadokumendid, seotud asutus, seotud õigusakt, iseteeninduskeskkonna link / võimalusel süvalink teenusele, seotud EMTAK kood).
F3	ETLjaMTT peab võimaldama liikuda avatud artikli andmetest konkreetse tegevusloa taotlemise või -teate esitamise teenust pakkuva asutuse kodulehele konkreetset tegevusluba või -teadet tutvustava sisulise infoga tutvuma.
F4	ETLjaMTT peab võimaldama liikuda avatud artikli andmetest konkreetse tegevusloa või -teate tingimusi reguleerivale õigusaktile Riigi Teatajas.
F5	ETLjaMTT peab võimaldama liikuda Eesti.ee ettevõtjale keskkonna kaudu vastavat tegevusluba või -teadet kirjeldava artikli pealt konkreetset tegevusloa taotlemise või tegevusteate esitamise teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda (kui kliendiportaali kaudu kasutatav teenus on olemas).
F6	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda süvalingiga ETLjaMTT-st konkreetse kasutaja poolt valitud tegevusloa taotluse või -teate esitamise infoartikli seest teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda konkreetse tegevusloa taotlemise või -teate esitamise vormile.
F7	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda lihtlingiga ETLjaMTT-st konkreetse kasutaja poolt valitud tegevusloa taotluse või -teate esitamise infoartikli seest teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda juhul, kui süvalingi kasutamine ei ole iseteeninduskeskkonnas võimalik.
F8	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama huvipakkuvate infoartiklite „lemmikuks“ salvestamist.
TEGEVUSLUBADE JA MAJANDUSTEGEVUSTEADETE TEENUSE FUNKTSIONAALSUSED	
F9	ETLjaMTT peab võimaldama tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenust tutvustava põhiinfoga (tekst) tutvumist autenditud kasutajale.
F10	ETLjaMTT autenditud kasutaja teenuse vaadet ("minu load ja teated") peab olema võimalik kasutada autenditud ja Äriregistri alusel ettevõtte esindusõigust omaval füüsilisel isikul.
F11	ETLjaMTT autenditud kasutaja teenuse vaadet ("minu load ja teated ") peab olema võimalik kasutada Äriregistri alusel ettevõtte esindusõigust omavalt füüsiliselt isikult (punktis F9) ettevõtte nimel teenuste kasutamiseks volituse saanud füüsilisel isikul, kellel võib, aga ei pea olema antud muuhulgas edasivolitamise õigus.
F12	ETLjaMTT autenditud kasutaja teenuse vaadet ("minu load ja teated ") peab olema võimalik kasutada ettevõtte esindusõigust omavalt isikult (p F9) edasi volitamise õiguse saanud volitatud isikult (p F10) volituse saanud isikul, ehk kõik isikud, kellel on vastav volitus, peavad saama teenust kasutada sõltumata sellest, kes neid selleks on volitanud.

Kood	Funktsionaalne nõue
F13	ETLjaMTT autenditud kasutaja teenuse vaade ("minu load ja teated ") peab kuvama ettevõtte Äriregistris ja ettevõtte majandusaasta aruandesse lisatud EMTAK koode koos tegevusala nimetusega.
F14	ETLjaMTT autenditud kasutaja "otsi lube ja teateid" vaade peab tegevuslubade ja -teadete otsingusse liikudes vaikimisi pakkuma välja konkreetse ettevõtte EMTAK koodidega seotud tegevuslubade ja/või -teadete infoartiklid.
F15	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaates peab olema võimalik muuta soovituste aluseks olevaid otsingu lähteandmeid, otsides endale huvipakkuvaid märksõnu (sh EMTAK koode), ning seeläbi uusi otsingu tulemusi näha.
F16	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda süvalingiga asutuse iseteeninduskeskkonnast tegevusloa taotluse või -teate esitamise järel tagasi ETLjaMTT-sse, kui see on asutuse iseteeninduskeskkonnas võimalik.
F17	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab „minu load ja teated“ kuvale liikudes vaikimisi pärima liidestatud registritest kõik ettevõtte tegevuslubade ja -teadete põhiandmed.
F18	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab kuvama tegevuslubade ja -teadete kuvale liikudes vaikimisi päritud liidestatud registritest kõiki ettevõtte tegevuslubade ja -teadete põhiandmeid nimekirjana.
F19	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab tegevuslubade ja -teadete kuval näitama liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete numbrilist asukohtade maakonnapõhist koondjaotust Eesti kaardil.
F20	ETLjaMTT autenditud kasutaja peab tegevuslubade ja -teadete kuval liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete asukoha maakonda Eesti kaardil valida (filtri ja sisse suurendamise rakendamiseks).
F21	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab tegevuslubade ja -teadete kuval näitama liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete kaardi kuval valitud maakonna alusel välja filtreeritud tegevuslubade ja -teadete nimekirja.
F22	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab tegevuslubade ja -teadete kuval näitama liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete asukohta Eesti kaardil, kui kasutaja valib maakonna, kus paiknevaid tegevuskohti soovib punkt-asukohapõhiselt näha. Punkt-asukohti peab saama valida (filtri rakendamiseks).
F23	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab tegevuslubade ja -teadete kuval näitama liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete kaardi kuval valitud punkt-asukoha alusel välja filtreeritud tegevuslubade ja -teadete nimekirja.
F24	ETLjaMTT autenditud kasutaja peab tegevuslubade ja -teadete kuval saama liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete nimekirjast filtreerida tegevusloa või -teate liigi, asukoha või kehtivuse staatuse alusel tegevusloa või -teate andmeid.
F25	ETLjaMTT autenditud kasutaja peab tegevuslubade ja -teadete kuval saama liidestatud registritest päritud ettevõtte tegevuslubade ja -teadete nimekirjast sorteerida tegevusloa või -teate liigi, asukoha, nimetuse või kehtivuse staatuse alusel tegevusloa või -teate andmeid.
F26	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda süvalingiga ETLjaMTT-st konkreetse kasutaja poolt valitud tegevusloa taotluse või -teate esitamise teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda konkreetse tegevusloa või -teate muutmise/peatamise/lõpetamise taotluse või teate esitamise vormile.
F27	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda lihtlingiga ETLjaMTT-st konkreetse kasutaja poolt valitud tegevusloa taotluse või -teate muutmise/peatamise/lõpetamise taotluse või teate esitamise teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda juhul, kui süvalingi kasutamine ei ole iseteeninduskeskkonnas võimalik.
F28	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda süvalingiga ETLjaMTT-st konkreetse kasutaja poolt valitud tegevusloa või -teate dokumenti ja/või detailandmeid vaatama vastavasse iseteeninduskeskkonda või registrisse. Kui registriandmed, millele kasutaja ETLjaMTT-st suunatakse, on avalikud, ei ole autentimise aspekt antud punktis asjakohane.
F29	ETLjaMTT autenditud kasutaja vaade peab võimaldama ilma ennast uuesti autentimata liikuda lihtlingiga ETLjaMTT-st konkreetse kasutaja poolt valitud tegevusloa või -teate dokumenti ja/või detailandmeid vaatama vastavasse iseteeninduskeskkonda või registrisse juhul, kui süvalingi kasutamine ei ole iseteeninduskeskkonnas võimalik. Kui registriandmed, millele kasutaja ETLjaMTT-st suunatakse, on avalikud, ei ole autentimise aspekt antud punktis asjakohane.

Mittefunktsionaalsete nõuete osas tuleks lähtuda parimatest praktikatest/kvaliteedistandarditest. Seejuures on oluline, et teenus poleks diskrimineeriv, ehk see peab olema kättesaadav võimalikult laiale kasutajaskonnale.

Tabel 8. Mittefunktsionaalsed nõuded

Kood	Mittefunktsionaalne nõue
MF1	ETLjaMTT kaudu kuvatavad tegevuslubade ja -teadete sisu tutvustavad artiklid peavad olema otsingumootoritega kergesti leitavad (SEO).
MF2	ETLjaMTT tegevuslubade ja -teadete sisu tutvustav tekst peab olema võimalikult selgesti arusaadav ja lühike.
MF3	ETLjaMTT teenust peab olema võimalik kasutada eesti, vene ja inglise keeles. (Seejuures tegevuslubade ja -teadete registritest päritavatele andmetele keelte nõue ei laiene.)
MF4	ETLjaMTT peab olema juurdepääsetav kõigi levinud operatsioonisüsteemide kasutajate jaoks (Android, iOS, Windows, Mac OS)[92].
MF5	ETLjaMTT peab lähtuma parimatest kvaliteedipraktikatest, näiteks tarkvaraarendamisel laialdaselt kasutusel olevast ISO/IEC 25010[93] kvaliteedinäitajate standardist.
MF6	ETLjaMTT peab olema kasutatav erivajadustega inimestele. Täita tuleb WCAG 2.1[94] taseme AA nõudeid.
MF7	ETLjaMTT peab täitma Eesti digiriigi lahenduste mittefunktsionaalseid nõudeid.[95]
MF8	ETLjaMTT peab olema kooskõlas digiriigi ristfunktsionaalsuse nõuetega.[96]

[92] https://gs.statcounter.com/os-market-share/all/estonia

[93] https://iso25000.com/index.php/en/iso-25000-standards/iso-25010

[94] https://www.w3.org/TR/WCAG21/

[95] https://e-gov.github.io/MFN/

[96] https://koodivaramu.eesti.ee/e-gov/cfr

3.4 Tulevikulahenduse arendus- ja haldusmudel

Tabel 9. Sündmusteenuste ülesed rollid

Roll	Rolli täitja
Avalike teenuste haldur	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium/Rahandusministeerium
Sündmusteenuste portfelli haldur	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
IT sektor / partnerid	Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit (arendusprojekte teostavate IT ettevõtete esindaja, IT sektor roll on avalike e-teenuste planeerimine ja arendamine)
Riigi infosüsteemi omanik	Riigi Infosüsteemi Amet

Tabel 10. Tegevuslubade ja -teadete teenuste omanikud ja osutajad

Teenus	Teenuse omanik	Teenuse osutaja	Teenuse osutamise kanal (iseteenindus-keskkond)	Teenuse osutamise kanal (register)
Tegevuslubade taotluste ja majandustegevusteadete esitamise teenuste pakkumine; registripidamine	TTJA	TTJA	MTR	MTR
Toidu-, sööda-, väetisekäitlemise ning taimetervise ja maaparandusalal tegutsevate ettevõtete tegevuslubade taotluste ja majandustegevusteadete esitamise teenuste pakkumine; registripidamine	MeM	PTA	MeM Kliendiportaal	JVIS ja PMAIS
Loomapidamisettevõtete tegevuslubade taotluste ja majandustegevusteadete esitamise teenuste pakkumine; registripidamine	PRIA	PRIA	e-PRIA	LOOMREG
Õppetegevusega koolieelses lasteasutuses või üldhariduskoolis tegutsevate ja täiskasvanute täienduskoolituse korraldavate ettevõtete tegevuslubade taotluste ja majandustegevusteadete esitamise teenuste pakkumine; registripidamine	HTM	HTM	EHIS	EHIS
Lennujuhi, lennujuhi õpilase või lennuinformaatorina tegutsevate ettevõtete ning lennuettevõtete tegevuslubade taotluste esitamise teenuse pakkumine; registripidamine	Transpordi-amet	Transpordi-amet	LOIS	LOIS
Ravimite käitlemise, tootmise või valmistamisega tegelevate ettevõtete tegevuslubade taotluste esitamise teenuse pakkumine; registripidamine	Ravimiamet	Ravimiamet	Ravimiameti Kliendiportaal	Ravimiameti Tegevuslubade register
Üldarstiabi perearsti nimistu alusel, kiirabiteenust, eriarstiabi ning iseseisvalt õendusabi ja ämmaemandusabi osutavate ettevõtete tegevuslubade taotluste esitamise teenuse pakkumine; registripidamine	Terviseamet	Terviseamet	MEDRE2	MEDRE2

3.5 Õigusanalüüs

3.5.1 Majandustegevusega kaasnevad andmed

Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete ärisündmusteenusega omab õiguslikus vaates kõige enam puutumust majandustegevuse seadustiku üldosa seadus (edaspidi *MSÜS*)[97], mille ülesanne on sätestada majandustegevuse vabaduse kasutamise üldised tingimused ja kord, sealhulgas reguleerida majandustegevuse alustamist, teostamist, lõppemist ja jätkamist, registri pidamist, riiklikku järelevalvet ja vastutust (MSÜS § 1). MSÜS annab valdkondlikele õigusaktidele aluse reguleerida valdkonna majandustegevust viisil, et kehtestab valdkonnale teatamis- või loakohustuse. Samuti sätestab MSÜS majandustegevusteates esitatavad andmed (MSÜS § 15), mis on ühtlasi alus ühetaolise andmekoosseisuga registrite pidamiseks tegevusluba omavate ja valdkonnas majandustegevust teostavate ettevõtjate suhtes.

MSÜS-ist tulenevatest aluspõhimõtetest lähtuvalt reguleerivad valdkondlikud õigusaktid konkreetse majandustegevuse valdkonna puhul kohustust teavitada majandustegevusest ja/või taotleda selleks tegevusluba (näiteks toiduseadus[98], veterinaarseadus[99], tubakaseadus[100], maaparandusseadus[101], erakooliseadus[102], taimekaitseseadus[103], söödaseadus[104], väetiseseadus[105], jt). Valdkondlikud õigusaktid sätestavad detailsemad kohustused, sh lisaandmed, mida vastavas valdkonnas majandustegevuse teostamise korral tuleb majandustegevusteate esitamisel või tegevusloa taotlemisel esitada.

MSÜS § 10 lg 1 p 1 ja p 2 näevad ette, et ettevõtjal on õigus saada majandustegevusega seotud teavet muuhulgas Eesti teabevärava kaudu, kus tehakse ettevõtjale kättesaadavaks järgmine teave:

1) teatamis- ja loakohustused tegevusalade kaupa koos viidetega õigusnormidele, mis sätestavad teatamis- või loakohustused, ning muud majandustegevuse põhinõuded, sealhulgas tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvad majandustegevuse nõuded;
2) tegevusalade kaupa majandushaldusasutuste kontaktandmed, samuti nende haldusorganite või isikute kontaktandmed, kes ei ole majandushaldusasutused, ent kellelt on ettevõtjal võimalik saada praktilist abi, sealhulgas Euroopa Liidu tarbijate nõustamiskeskuste võrgustiku kontaktpunktide kontaktandmed.

Lisaks eelnevalt märgitule, sätestab MSÜS § 11 lg 1 elektroonilise menetluse põhimõtete rakendamise Eesti teabevärava haldajale, kellel tuleb täita menetluste elektroonilises vormis läbiviimiseks järgmisi ülesandeid:

1) tagada ettevõtjale võimalus esitada Eesti teabevärava kaudu MSÜS-is sätestatud teateid ja taotlusi ning selgitustaotlusi;
2) teha registriandmed Eesti teabevärava kaudu avalikkusele kättesaadavaks;
3) teha isikule kättesaadavaks MSÜS § 10 lõikes 1 sätestatud teave.

Kõnesolevas analüüsiprojektis pakutud lahendus aitab senisest arusaadavamalt ja parendatud funktsionaalsustega täita MSÜS § 10 lg 1 p-des 1 ja 2 ning § 11 lg-s 1 sätestatud nõudeid. MSÜS § 10 lg 1 p 1 ja 2 ning § 11 lg 1 p 3 täitmiseks rakendatakse kõnesolevas analüüsis pakutud lahenduses Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas nii autenditud kui autentimata kasutajale võimalust saada teavet

[97] https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021005
[98] https://www.riigiteataja.ee/akt/119012011022
[99] https://www.riigiteataja.ee/akt/117112021001
[100] https://www.riigiteataja.ee/akt/107032023019
[101] https://www.riigiteataja.ee/akt/117032023042
[102] https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019085
[103] https://www.riigiteataja.ee/akt/101072020018
[104] https://www.riigiteataja.ee/akt/12780735
[105] https://www.riigiteataja.ee/akt/750350

tegevuslubade taotlemise ja majandustegevusteadete esitamise kohustuse ning nendega seotud haldusorganite kontaktide kohta. MSÜS § 10 lg 1 p 1 ja SDGR määruse[106] art 21 lg 2 täitmise eelduseks on aspekt, et infoartiklites on kvaliteetne ja kaasaegne informatsioon teatamis- ja loakohustusega tegevusaladest. Vabariigi Valitsuse 3.10.2013 määrus nr 145 „Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord“ [107] (edaspidi *määrus nr 145*) § 4 lg 2 p-d 2 ja 4 sätestavad, et teenusepakkujal (kes on sama määruse § 2 p-i 5 kohaselt teenust pakkuva andmekogu vastutav töötleja või teabevaldaja või andmekogu volitatud töötleja) on kohustus Eesti.ee teabeväravas kontrollida oma tegevusvaldkonda puudutavat teavet vähemalt korra kuus ning edastada asja- ja ajakohast teavet etteantud viisil ja vormis. See tähendab, et pädevatel asutustel on kohustus tagada, et vastav informatsioon artiklites on ajakohane ning õigusaktide muutuse korral saaks artiklite sisu vastavalt kaasajastatud. Sellisel viisil on tagatud, et Eesti.ee ettevõtjale keskkonna kasutajale on kättesaadavaks tehtud õigusruumiga kooskõlas olev informatsioon majandustegevusele kehtestatud teavitamis- või loakohustuse nõude osas. Tänase olukorra parendamiseks – laiemalt kui üksnes tegevuslubade ja majandustegevusteadete kontekstis – oleks mõistlik asutustel lisada vastavate ametikohtade ametijuhenditesse tööülesandena punkt hoida oma valdkonna artiklite andmed ajakohasena. Juhul, kui edaspidi oleks valdkonda selgitav infoartikkel artiklivaramust kuvatud korraga nii asutuste veebilehel kui Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas, siis paraneks eeldatavalt ka infoartiklite kvaliteet, kuna asutused suunavad kliente enamasti oma kodulehele infot hankima, mistõttu hoitakse seal infot ajakohasena. Siiski ei ole artiklivaramu toimima hakkamine antud projekti edukuse aluseks.

MSÜS § 11 lg 1 p 1 täitmiseks pakutakse kõnealuses analüüsis väljatöötatud lahenduses Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas autenditud kasutajale võimalust minna tegevusluba või -teadet kirjeldavalt artiklilt konkreetset tegevusluba või -teadet taotlema. Samuti võimaldab keskkond juba olemasolevalt tegevusloalt või majandustegevusteatelt selle muutmise, peatamise või lõpetamise asutuse iseteeninduskeskkonnas paiknevale teenusele liikuda. Selleks on võimalik kasutada GovSSO rakenduse ja süvalingi abi. Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas autentimata kasutajale pakutakse võimalust tegevusloa taotlemiseks või tegevusteate esitamiseks liikuda vastavat teenust pakkuva asutuse iseteeninduskeskkonda. Kuna majandustegevusega seotud tegevusload ja -teated sisaldavad erinevatest valdkondlikest eripäradest ja nõuetest tulenevalt erinevaid andmeid ning on erineva ülesehitusega, ei ole mõistlik luua Eesti.ee ettevõtjale keskkonda uusi tegevuslubade taotlemise ja tegevusteadete esitamise funktsionaalsusi. Selle asemel suunatakse kasutaja Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast süvalingi abil otse vastavat teenust pakkuvasse kliendiportaali konkreetse teenuse vormile (vt ptk 3.3.1.3).

MSÜS § 11 lg 1 p-st 2 tulenevalt tuleb registriandmed Eesti teabevärava kaudu teha avalikkusele kättesaadavaks. Selle täitmiseks rakendatakse analüüsis pakutud lahenduses Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas avalikkusele võimalust tutvuda iga tegevusloa või -teate sisulise infoga ja liikuda infoartikli seest vastava registri avalikku vaatesse, kust konkreetset tegevusluba või -teadet omavate ettevõtete andmed kättesaadavad on.

Võimalik, et selguse huvides võiks analüüsida määruse nr 145 §-i 5 täiendamist, loetledes teabevärava ülesehituse komponentidena ka teenused, sh ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenus, mida Eesti.ee-s pakutakse. Täna on määruse nr 145 §-is 5 loetletud Eesti.ee ülesehituse osasid funktsionaalsustena, mida riigis keskselt täidab Eesti.ee ilma, et samu teenuseid (funktsionaalsusi, rakendusi) pakuksid teised asutused, sh asutuste iseteeninduskeskkonnad. Tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuseid pakuvad seevastu aga paljude vastava valdkonna haldusasutuste

[106] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 1724/2018: „Liikmesriigid vastutavad selliste IKT rakenduste arendamise, kättesaadavuse, järelevalve, ajakohastamise, hoolduse ja turvalisuse eest, mis on seotud nende hallatavate riiklike veebisaitide ja -lehtedega, mis on lingitud ühise kasutajaliidesega.“

[107] https://www.riigiteataja.ee/akt/125032021005

iseteeninduskeskkonnad ning Eesti.ee ise otseselt tegevuslubade taotlemise ega majandustegevusteadete esitamise teenust ei paku. Eesti.ee roll antud kontekstis on ettevõtjale mugavalt kuvada kõiki vastavasisulisi andmeid, mida erinevad registrid ettevõtte kohta omavad ja võimaldab neid spetsiifilisemaid teenuseid kasutama suunduda. Sellisel viisil ei ole tegemist eraldi uut rolli omava komponendi (rakendusega), millele määruse nr 145 § 5 keskendub, erinevalt näiteks selles paragrahvis loetletud komponentidest nagu autentimise infosüsteem, pääsuõiguste haldussüsteem, ametliku e-posti infosüsteem, kasutajadomeeni infosüsteem jt. Selliseid unikaalseid teenuseid ei paku teised asutused, erinevalt tegevuslubade ja majandustegevusteadete andmete nägemise ja taotlemise või teavitamise võimaldamisest, mille osas Eesti.ee annab keskse ülevaate, kuid ei paku ega halda uut sisu ja andmestikku. Käesoleva analüüsi kontekstis ei ole selget vajadust määrust nr 145 muuta.

3.5.2 Andmete topeltküsimise keeld

MSÜS § 13 lg 1 sätestab andmete topeltküsimise keelu, millest tulenevalt majandushaldusasutus ei või ettevõtjalt nõuda ning ettevõtja ei pea esitama andmeid, mis on kantud seaduse alusel asutatud andmekogusse, välja arvatud ettevõtjat identifitseerida võimaldavad andmed ja ettevõtja kontaktandmed. MSÜS § 17 lg 1 sätestab, et tegevusloa regulatsioonieseme moodustavad põhiregulatsioon ja kõrvaltingimused. Seejuures tegevusloa põhiregulatsioon on loakohustusega tegevusalal ettevõtja majandustegevuse alustamise ja teostamise lubamine. Kui tegevusluba antakse seaduses sätestatud juhul tegutsemiseks konkreetses tegevuspiirkonnas või -kohas, kuulub tegevusloa põhiregulatsiooni ka tegevuspiirkond või -koht (MSÜS § 17 lg 2). Sisuliselt on antud probleemi kirjeldatud peatükis 5.

3.5.3 Ärisaladus

Ettevõtja andmete konfidentsiaalsust käsitleb eeskätt ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus (edaspidi *EKTÄKS*)[108], mille § 5 määratleb teabe, mida käsitletakse ärisaladusena ning selle avaldamise tingimused. Ärisaladuseks võib olla teave, mis saadakse üksikosade kokku panemisel selliselt, et tekkiv kogum ei ole üldteada või kergesti kättesaadav (EKTÄKS § 5 lg 2). Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse raames kogutakse andmeid erinevatest riigi registritest. Andmed, mida sealt päritakse, on ettevõtja riigile õigusaktidest tulenevatest kohustustest lähtuvalt esitanud ja registrite andmed on suurel määral juba avalikud. Lisaks ei ole andmed ühekordselt kombineeritud kujul Eesti.ee ettevõtjale keskkonnast nähtavad kellelegi teisele peale ettevõtja enda või isiku, kellele ettevõtja on selleks ise õiguse (volituse) andnud.

3.5.4 Päringud riigi registritesse

Ettevõtte kohta käivate andmete pärimist riiklikest registritest tänased andmekaitsealased õigusaktid ei piira. Andmekaitse üldpõhimõte on, et andmeid ei kasutata teistel eesmärkidel kui need andmesubjekti käest koguti. Määruse nr 145 § 1 lg 4 kohaselt ei reguleerita andmekogu teabeväravaga liidestamist. Eesti.ee riigiportaalis on heaks tavaks kirjeldada tehtavate päringute eesmärk portaali kasutustingimustes. Ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse pakkumisel tuleks samuti tehtavaid päringuid käsitlevad selgitused sarnaselt ettevõtte andmekaardiga portaali kasutustingimustesse lisada.

Andmete kuvamisel Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas tuleb arvestada andmete turvaklassiga andmekogudes, kust andmed pärinevad ning pidada silmas, et andmeid kuvav infosüsteem ei tohi andmete konfidentsiaalsuse osas olla madalama turvaklassiga.

Avaliku teabe seadusega (edaspidi *AvTS*) on kooskõlas lahendus, kus andmekogu Eesti.ee keskkonnas tegevuslubade ja -teadete andmete hoidmiseks ei looda. Eesti.ee ülesannete täitmiseks ehk vajalike andmete kuvamiseks kasutatakse igakordselt registri hetke asja- ja ajakohaste andmete pärimist

[108] https://www.riigiteataja.ee/akt/107122018002

konkreetseid registriandmeid haldavast infosüsteemist ning ettevõtja esindaja suunatakse Eesti.ee keskkonnast teenuseid kasutama (sh andmeid lisama ja muutma) sellesse andmekogusse, mis põhiandmetena asjassepuutuvaid andmeid töötleb (näiteks EHIS). Andmete registripäringupõhine kuvamine kasutajale Eesti.ee keskkonnas ei ole õiguslikult takistatud. Asjakohane on kasutada andmete ajutist hoidmist ning ajaliselt piiritletud andmetöötlust (kuvamist, sorteerimist, filtreerimist jms funktsionaalsuste toimimiseks) Eesti.ee ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses.

RIA võib vajada tegevuslubade ja/või majandustegevusteadete registrit pidava asutusega lepingu sõlmimist andmete ajutiseks hoidmiseks (pärast andmete registrist pärimist, et võimaldada Eesti.ee keskkonna kasutajal andmeid vaadata, otsida ja filtreerida ning oma tegevuslubade ja -teadete andmeid kaardivaates kasutada). Ajutine andmete hoidmine on vajalik kasutussessiooniaja jooksul.

3.5.5 Isikuandmete kaitse

Isikuandmete kaitse reeglid ei kehti, kui tegu on juriidilise isiku või asutuse andmetega[109]. Seetõttu ei kohaldata ettevõtte ega teiste juriidiliste isikute kohta käivatele andmetele (näiteks juriidilise isiku nimi, kontaktandmed) andmekaitse eeskirju[110]. Erandiks on füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d), kelle kohta käivad andmed võivad kujutada endast isikuandmeid, kui need võimaldavad füüsilist isikut üheselt tuvastada, mistõttu näiteks majandustegevuskoha aadressi avalikustamine võib olla ettevõtja jaoks häiriv juhul, kui see on isiku elukoha aadress[111]. Teise erandina kohalduvad isikuandmete kaitse eeskirjad kõigile füüsilise isiku erialase tegevusega seotud isikuandmetele – isikuandmeteks on ka juriidilise isiku esindaja andmed (näiteks nimi, isikukood, sünniaeg, tööalane e-posti aadress, töötelefoninumber)[112].

Ettevõtte osaniku/aktsionäri, juhatuse liikme, sihtasutuse asutaja, mittetulundusühingu asutaja ja korteriühistu esindusõigusega isiku isikuandmed kantakse:

1) äriregistrisse äriseadustiku[113] alusel;

2) mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse mittetulundusühingute seaduse[114] ja sihtasutuse seaduse[115] alusel; või

3) korteriühistute registrisse korteriomandi- ja korteriühistuseaduse[116] alusel.

Äriregistrisse, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse (korteriühistute register on mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri osa) kantud andmeid säilitatakse kuni üleandmiseni avalikku arhiivi või kuni hävitamiseni.

Kuna Eesti.ee ettevõtja keskkonnas ettevõtte tegevuslubade ja tegevusteadete teenus pärib ettevõtte registriandmeid üksnes autenditud ettevõtjale või tema volitatud esindajale kuvamiseks, siis ei ole kõnealuse analüüsi kontekstis isikuandmete töötlemisega vastuolusid.

---

[109] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2016/679 art 1; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/680 art 1

[110] https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/application-regulation/do-data-protection-rules-apply-data-about-company_et

[111] https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/F%C3%BC%C3%BCsilisest%20isikust%20ettev%C3%B5tjate%20andmete%20avaldamine.pdf

[112] https://www.aki.ee/et/eraelu-kaitse/kusimus-vastus

[113] https://www.riigiteataja.ee/akt/117112017022

[114] https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017021

[115] https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017034

[116] https://www.riigiteataja.ee/akt/109052017015

3.5.6 Teenustaseme leping

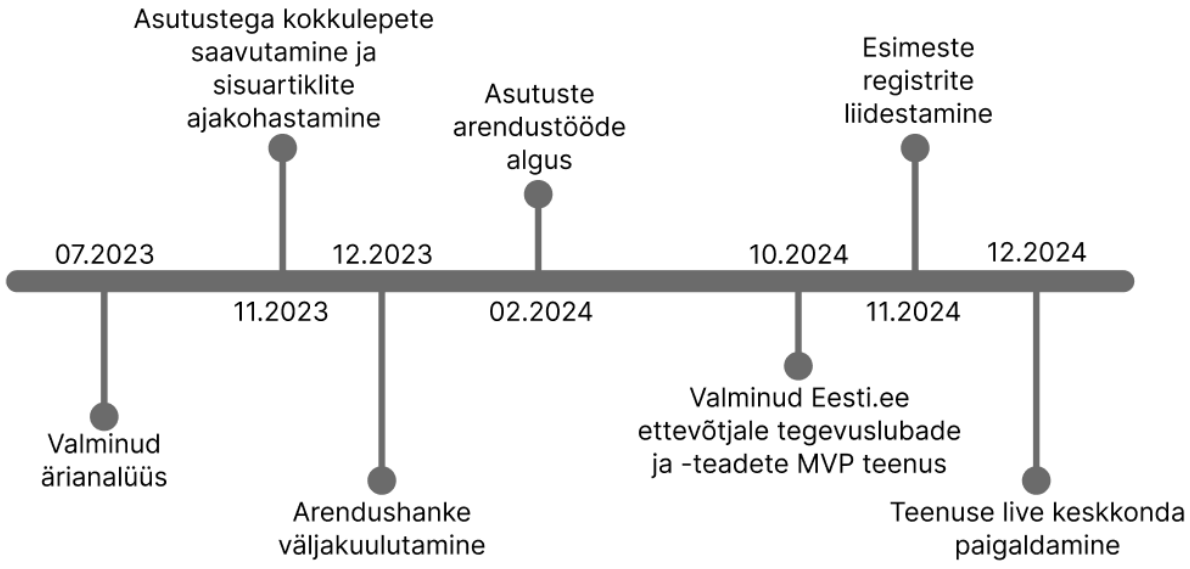
Määruse nr 145 § 3 sätestab teabevärava haldaja õigused ja kohustused ning § 4 teenusepakkuja õigused ja kohustused. Teenusepakkujaks on antud teenuse puhul tegevuslubade taotlemise ja tegevusteadete esitamise teenuseid pakkuvad asutused. Määruses sätestatu kohaselt tuleb RIA ja tegevuslubade taotlemise ja tegevusteadete esitamise teenuseid pakkuvate asutuste vahel sõlmida teenustaseme leping.

Kokkuvõttes ei tuvastanud analüüs otseseid õiguslikke piiranguid ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse loomiseks, kuna see ei lisa ühtegi funktsionaalsust, millega kaasneks täiendavaid andmetöötlemise tegevusi või kohustusi, mida Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas juba ei toetata.

3.6 Teenuse realiseerimise kava

Teenuse realiseerimise kava peatükk annab ülevaate käesolevas analüüsis kirjeldatud teenuse esimese mittetäieliku versiooni (edaspidi MVP) väljaarendamiseks vajalikest töödest. Peatükk annab informatsiooni iga tehtava töö kohta nii kirjalikult kui ka ajalise kulu vaates. Samuti on välja arvutatud eelduslik vajaminevate investeeringute summa projekti realiseerimiseks.

Majandustegevusteadete ja tegevuslubadega seotud teenuse väljaarendamise esimene etapp on MVP valmimine. Ettevõtja digivärava arenduste teekaardil on selle tähtaeg 2024. aasta lõpp ning selle jaoks tehtavate tööde eeldatav ajakava on toodud järgneval joonisel.

Joonis 34. Tegevuslubade ja -teadete MVP arenduste eeldatav üldine teekaart.

Tervikprojekt eesti.ee ettevõtjale keskkonna loomiseks („Ettevõtja sündmusteenuste ja digivärava väljaarendamine“) sisaldab lisaks käesolevale veel järgmiseid planeeritud alamprojekte:

- ettevõtja postkast (2023. aasta II kv valmis esmane toimiv lahendus);
- keskne volituste, rollide ja pääsuõiguste haldamise süsteem (2023. aasta lõpuks valmib esmane toimiv lahendus);
- ettevõtte finantseerimise ärisündmuse teenus (2023. aasta lõpuks valmib esmane toimiv lahendus);

- ettevõtte tähtajaliste kohustuste rakendus (2023. aasta lõpuks valmib esmane toimiv lahendus);
- töötajatega seotud toimingud (esmase toimiva lahenduse valmimine on planeeritud aastasse 2024);
- äritegevust toetavad ja soodustavad teenused (esmase toimiva lahenduse valmimine on planeeritud aastasse 2024);
- ekspordiga seotud info ja teenused (esmase toimiva lahenduse valmimine on planeeritud aastasse 2025);
- ettevõtte asutamise info ja teenused (esmase toimiva lahenduse valmimine on planeeritud aastasse 2025);

3.6.1 Vajalike tööde nimekiri

Selleks, et tegevuslubade ja -teadete projekt realiseeruks on vaja, et erinevad osapooled saavutaksid kokkulepped ning teostaksid vajaminevad arendused. Alltoodud tabelis on toodud nimekiri vajaminevatest töödest koos täpsema kirjelduse ning seotud osapooltega.

Tabel 11. Majandustegevusteadete ja tegevuslubadega seotud teenuse väljaarendamise esimese arendusetapi jaoks vajaminevate tööde nimekiri

Nr	Töö	Töö kirjeldus	Seotud osapool
1	Artiklite süstematiseeritud ülesehituse loomine	Välja töötada artikli detailne sisu ning ülesehitus, sh vajalikud andmeväljad ning nende täitmise võimalus	RIA
2	Konkreetsete tegevuslubade ja -teadete sisuartiklite ajakohastamine Eesti.ee-s	Oma asutuse või valdkonnaga seotud artiklitele sisu tootmine või selle ajakohastamine	Asutused
3	Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas tegevuslubade ja -teadete teenuse loomine	Välja arendada Eesti.ee ettevõtjale keskkonda rakendus, mis võimaldab ettevõtjatel otsida artikleid ning näha temaga seotud tegevuslubasid ja -teateid	RIA
4	Tegevuslubade ja -teadete andmete pärimiseks X-tee teenuste loomine Eesti.ee ettevõtja tegevuslubade rakenduse poolele	Välja töötada ja arendada X-tee teenused, mille kaudu on võimalik erinevate asutuste registritest pärida andmeid tegevuslubade ja -teadete kohta. Hõlmab endas samuti asutustega kokkulepete saavutamist	RIA
5	Registri liidestamine X-tee teenusega tegevuslubade ja -teadete andmete edastamiseks	Asutuse poolsed arendustööd, et võtta kasutusele RIA poolt loodud X-tee teenus andmete edastamiseks	Asutused
6	Tegevuslubade ja -teadete teenuste süvalinkide loomine iseteeninduskeskkondades	Asutuste poolsed arendustööd, mis on seotud süvalinkide loomisega	Asutused
7	GovSSO kasutuselevõtt iseteeninduskeskkondades	Asutuste poolsed arendustööd, mis on seotud GovSSO kasutusele võtmisega	Asutused
8	Muud iseteeninduste ja registritega seotud arendustööd	Muud asutuste poolsed arendustööd, mis on vajalikud lõpliku toote töötamiseks (nt tagasi teenusepakkuja juurde suunamise nupp)	Asutused

3.6.2 Teekaart

Teekaardil (vt Joonis 35) on kujutatud eelnevalt loetletud vajaminevate tööde nimekiri (vt ptk 3.6.1) koos nende realiseerimiseks kuluva ajamahuga. Ajaliste hinnangute määramiseks viidi läbi töötuba tellijaga ning seotud asutuste esindajatega, kellega koostöös määratleti iga tehtava töö detailsem sisu, mille põhjalt oli võimalik asutuste esindajatel anda ajamaht, mis kulub antud töö teostamiseks, ja hinnang, et millal antud tööga on võimalik asutusel alustada. Teekaardil on vastutajatena eraldi toodud asutused, kes on valmis kaasa lööma MVP arenduses (ehk MVP asutused) ja ülejäänud asutused:

- **MVP asutused:** PRIA, PTA ja TTJA
- **Ülejäänud asutused**: Ravimiamet, Terviseamet, HTM, Transpordiamet.

Asutused hindasid iga töölõigu kohta eeldatava arendustöö mahtu. Asutustele anti tööde mahu hindamiseks skaala täistööaja ekvivalendist järgneval skaalal:

- **XS** – töö teostamiseks kulub mõni päev;
- **S** – töö teostamiseks kulub mõni nädal;
- **M** – töö teostamiseks kulub mõni kuu;
- **L** – töö teostamiseks kulub 6 kuud kuni aasta;
- **XL** – töö teostamiseks kulub aasta või rohkem.

Lisaks hindasid asutused töölõikude teostamise potentsiaalset aega, millal oleks nende vaates realistlik vastavaid arendustöid teostada. Sõltuvalt asutuste tänastest arendusplaanidest ja nende paindlikkuse määrast toimuksid eeldatavalt tegevuslubade ja -teadete valdkonnaga seotud arendustegevused konkreetsetes töölõikudes MVP asutuste ja RIA vaates peamiselt 2024. aasta jooksul, kuid teatud töölõikude puhul on asutused hinnanud, et arendused võivad valmida ka 2025. aasta jooksul. Kuigi mitmed MVP asutused on hinnanud tööde teostatavust 2025. aasta keskpaigaks, ei takista see Joonis 34 välja toodud ajaskaalal tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenusega Eesti.ee-s toodangusse liikumist. Mitmed tegevused, mis MVP skoopi kuuluvad asutused on hinnanud potentsiaalselt teostatavatena alles 2025. aastal, ei muuda Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas pakutavat teenust vähem funktsionaalseks. Näiteks ei ole iseteeninduskeskkondades pakutavatele teenustele süvalinkide loomine ja GovSSO rakendamine kriitilise tähtsusega töölõik Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas paikneva teenuse kontekstis.

Ühe olulise aspektina on asutused oma tagasisides välja toonud vajaduse teostada arendusi paralleelselt Eesti.ee-s ning asutuste iseteeninduskeskkondades ja registrites ühtses pidevas infoväljas viibides, vajaduste ja võimaluste infot jooksvalt jagades, mis potentsiaalselt kiirendaks teatud töölõikude valmimisaega, seda ennekõike X-tee liidestega registriandmete saatmisega seotud vajalike arendustööde kontekstis.

Töölõik	Vastutaja(d)	Maht (XS - XL)	2023					2024											2025											jätkuv...	Hinnanguline arendusmaht kuudes
			8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
Artiklite süstematiseeritud ülesehituse loomine (andmeväljad vastavates kohtades ristkasutamiseks (kuvamiseks))	RIA	M																														4
Konkreetsete tegevuslubade ja -teadete sisuartiklite ajakohastamine Eesti.ee-s	Asutused	S																														0
Eesti.ee ettevõtjale tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse loomine	RIA	L																														11
Tegevuslubade ja majandustegevusteadete vajalikul kujul andmete pärimiseks andmete küsimise X-tee liidese loomine Eesti.ee ettevõtja tegevuslubade rakenduse poolele	RIA	L																														6
Konkreetsest registrist tegevuslubade ja majandustegevusteadete vajalikul kujul andmete küsimise peale andmete edastamiseks X-tee liidestamine ja sellega vajadusel kaasnevad registri arendustööd	MVP asutused (TTJA)	L																														9
	MVP asutused (PTA)	L																														12
	MVP asutused (PRIA)	S																														3
Tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuste süvalinkide loomine iseteeninduskeskkondades	MVP asutused (TTJA)	L																														11
	MVP asutused (PTA)	M																														5
	MVP asutused (PRIA)	-																														0
GovSSO kasutuselevõtt iseteeninduskeskkondades	RIA	S																														2
	MVP asutused (TTJA)	S																														2
	MVP asutused (PTA)	S																														2
	MVP asutused (PRIA)	S																														2
Iseteeninduskeskkonnast link tagasi Eesti.ee-sse	MVP asutused (PTA)	S																														3
	MVP asutused (PRIA)	S																														3

Joonis 35. Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse väljaarendamisega seotud tööde teekaart RIA ja MVP asutuste lõikes.

3.6.3 Vajaminevate investeeringute hinnang

Vajaminevate investeeringute analüüs keskendub MVP realiseerimiseks vajamineva investeeringu hindamisele ning toetub asutuste esindajatega koostöös läbiviidud eeldatava töömahu hinnangutele. Investeeringute hinnang on koostatud ainult RIA ja MVP asutuste (sh PRIA, PTA ja TTJA) arendustööde mahte arvesse võttes (vt Joonis 35). Töölõikude puhul on eraldi välja toodud, kas arendusülesande täitmise roll lasub RIA-l ja/või MVP asutustel, kelle töömahte on ajaskaalal hinnatud.

Lähtutud on järgmistest eeldustest:

- Detailanalüüsi- ja arendustunni hind on keskmiselt u 100 € / h
- Täiskohaga töötaja teeb nädalas 40 töötundi
- Täiskohaga töötaja teeb kuus keskmiselt 150 töötundi
- RIA ja MVP asutuste poolt hinnatud tööde kogumaht on XS – XL töömahu hinnangutele tuginedes 75 kuud, mis teostatakse ajavahemikus 2023 –2025

Kogutöömahus ei sisaldu konkreetsete tegevuslubade ja -teadete sisuartiklite Eesti.ee-s ajakohastamise töömaht, kuna tegemist on jooksva ülesandega, mis kestab ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse valmimisest sõltumata paralleelselt edasi.

Sõltumata asjaolust, et asutused võisid hinnata mõne töölõigu valmimist pikemas ajaskaalas, on töölõikude kogumaht kuudes leitud konkreetse asutuse poolt hinnatud töömahu (skaalal XS – XL) põhise koondsummana. Üksnes asutuste poolt kalendrivaatena antud töölõikude teostatavuse ajaskaala hinnang ei peegelda töölõigu reaalset mahtu, vaid pigem iseloomustab asutuse valmisolekut vastav töölõik vastavas ajavahemikus enda poolt teostada. Näiteks on mitmed asutused hinnanud enda võimekust GovSSO kasutuselevõtu töölõigu teostamiseks 6 – 12 kuu vältel, siis kokkuleppeliselt on teada, et GovSSO rakendamine asutuse iseteeninduskeskkonnas on umbes 300 töötundi ehk 2 kuud, mistõttu on tegemist hinnanguliselt S-mahus töölõiguga.

Eeltoodud eeldusi arvesse võttes saame leida MVP realiseerimise hinnangulise töötundide mahu ja sellest lähtuva projekti hinnangulise maksumuse.

- 75 x 150 ≈ 11 250 tundi
- 11 250 x 100 = 1 125 000 eurot.

4. Teenuse prototüüp

Teenuse prototüübi loomisega alustati võimalikult varakult, tulevikuteenuse analüüsi etapi alguses toimunud tulevikulahenduse esmase kontseptsiooni väljatöötamise ja kirjeldamise töötoas. See oli oluline, sest aitas kõigil osapooltel loodavat uut teenust paremini mõista ning pakkus sisendit ka käesoleva analüüsiraporti koostamiseks.

Prototüübi loomise algfaasis viidi läbi töötuba, kus osalesid kõik projekti kaasatud osapooled erinevatest asutustest. Töötoas osalenute ideedele toetuvalt loodi prototüübi esimene versioon, mida projekti jooksul ja koostöös lõppkasutajatega pidevalt täiendati.

Prototüübi loomisel on järgitud Eesti.ee portaalis kasutatavat disainikeelt ning Veera disainiraamistikust tulenevaid erisusi.

Prototüübi testimise käigus püüti hoida veebi kasutamise loomulikku spontaansust ning anda kasutajale ülesandeid, mida ta keskkonda tavaliselt lahendama tuleks. Ei tahetud luua kunstlikku olukorda ja küsida küsimusi, mis panevad kasutaja mõtlema nendele asjadele, millele ta tavaliselt veebi kasutades ei mõtle. Kokku testiti prototüüpi 15 inimesega. Testitavatest üheksa ettevõtjat osalesid kasutajauuringu varasemas etapis (intervjuudel). Prototüüpi testiti kõikide kasutajauuringust selgunud primaarsete kliendiprofiilide esindajatega, kuid valimisse kaasati ka mõned uuringus osalenud kliendiprofiiliga mitte kattunud kasutajad, et hinnata lahenduse sobivuse ulatust sellistele kasutajatele. Lisaks testiti lahendust kuue inimesega, kel varasem kokkupuude projektiga puudus. Nende hulgas oli erineva varasema Eesti.ee keskkonna ning tegevuslubade ja tegevusteadete kokkupuutega inimesi, et saada kavandatavale lahendusele võimalikult laiapõhjaline tagasiside.

Testijate arvates koondab keskkond olulisema info väga hästi kokku ja selle sisu on nende jaoks väärtuslik. Prototüübi põhjal hindavad kasutajad keskkonda heaks nö lähtekohaks, kust toiminguid alustada. Siiski väljendati tuleviku suunal lootust näha veelgi detailsemat informatsiooni (näiteks transpordiga tegelev ettevõte sooviks näha sõidukite nimekirja, teenuskood jms) ja teha toiminguid ühes keskkonnas Eesti.ee-s. Isegi kui tänane Eesti.ee tehniline võimekus neid soove realiseerida ei võimalda, on tulevikus tehnilise võimekuse kasvades soovitus realiseerida täiendavate funktsionaalsuste kättesaamine otse Eesti.ee keskkonnas toimingute tegemiseks. Kasutajad, kes haldavad suuremates kogustes tegevuslubasid/majandustegevusteateid tõid esile, et lahendus annab neile hea ülevaate erinevate registrite ülestest lubadest ja teadetest. Kasutajad eeldavad, et Eesti.ee keskkonnast välja suunavad lingid viivad neid otse õigesse keskkonda konkreetse tegevuse juurde (ilma lisa otsingute ja toiminguteta, näiteks tegevusloa muutmine suunab õigesse kasutajaportaali ja vastavale alamlehele muutmise toimingusse).

Teenuse prototüüp (desktop lahendusele):

https://www.figma.com/proto/DLnyof5DYNbDWZvsRGMO6z/Tegevusload?page-id=519%3A12249&type=design&node-id=519-12324&viewport=1377%2C617%2C0.17&scaling=min-zoom&starting-point-node-id=519%3A12324

Teenuse prototüüp (mobiilile):

https://www.figma.com/proto/DLnyof5DYNbDWZvsRGMO6z/Tegevusload?page-id=1147%3A13430&type=design&node-id=1226-12949&viewport=95%2C345%2C0.12&scaling=scale-down&starting-point-node-id=1226%3A12949

MVP prototüüp (desktop lahendusele):

https://www.figma.com/proto/DLnyof5DYNbDWZvsRGMO6z/Tegevusload?page-id=519%3A12249&type=design&node-id=1441-15079&viewport=1377%2C617%2C0.17&scaling=min-zoom&starting-point-node-id=1441%3A15079&show-proto-sidebar=1

MVP prototüüp (mobiilile):

https://www.figma.com/proto/DLnyof5DYNbDWZvsRGMO6z/Tegevusload?page-id=1147%3A13430&type=design&node-id=1658-18579&viewport=95%2C345%2C0.12&scaling=scale-down&starting-point-node-id=1658%3A18579&show-proto-sidebar=1

5. Loodava teenuse järelmõju ja soovitused edasisteks arendustegevusteks

Loodava teenuse mõju avaldub etapiviisiliselt ja pikemas tulevikus pakub tegevuslubade ja -teadete valdkond täiendavaid optimeerimise ja kasutajakeskset, proaktiivset lähenemist toetavaid võimalusi.

Lisaks Eesti.ee ettevõtjale keskkonna tegevuslubade ja tegevusteadete teenuse tehnilisele lahendusele selgus analüüsi käigus veel täiendavaid arendusvõimalusi ja -vajadusi, mida valdkonnas on võimalik saavutada, kui õiguslikud ja organisatoorsed meetmed appi võtta:

1) Asutuste kohustus tagada, et tegevuslubade ja -teadetega seotud infoartiklid Eesti.ee's on ajakohased.
2) Andmete ühekordse küsimise põhimõtte tagamine läbi majandustegevuskoha identifikaatori kasutuselevõtmise.
3) Proaktiivselt seotud lubade, teadete, sertifikaatide jt teenuste pakkumine.
4) Ettekirjutuste kuvamine Eesti.ee-s.

5.1 Tegevuslubade ja -teadete kohta ajakohase info avaldamise kohustus

Artiklivaramu tervikliku funktsionaalsuse arendamine ja asutuste ülene rakendamine tagaks selle, et on olemas üks keskne tõese info allikas, kust kõik teised süsteemid, lahendused ja keskkonnad (sh asutuste koduleheküljed) saavad infot võtta ja peegeldada. Selle eelduseks on asutuste vahelised kokkulepped, töökorraldus, tehnilised lahendused jms, mis aitaks ja motiveeriks asutusi ühes keskses kohas infot ajakohasena hoidma. Kui asutuste kodulehekülgedel olev tegevuslubade info oleks päritud Artiklivaramust, siis oleks asutuste jaoks hoomatavam artiklite sisu ajakohasena hoidmise vajadus ning enda roll ja vastutuse jaotus. Positiivselt mõjuks ka EMTAK koodidega sidumise kvaliteedi parendamine. Samuti parendaks artiklite sisu ajakohasena hoidmist tõenäoliselt asutustele jagatav täiendav statistika artiklite kasutatavuse ja ilmnenud probleemide osas. Tuleks analüüsida, kuidas siduda Artiklivaramu arenduse lõpliku valmimise järel selle asutuste ülene kasutuselevõtt halduskoormuse vähenemise mõõdikuga, kuidas asutuste kodulehekülgedel, Eesti.ee artiklites ja muudes temaatilistes infokanalites sama sisu tekstide ajakohasena hoidmine ressursse säästab. Kaasnev kulu seejuures on keskse Artiklivaramu artiklite ajakohasena hoidmine ja nendega liidestamine. Seni kuni Artiklivaramu ristkasutus ei ole terviklikult toimima hakanud, tuleks tänaste Eesti.ee artiklite uuendamiseks luua näiteks meililist asutuste kontaktandmetega (sh üldiste asutuste kontaktidega) ning saata senisest sagedamini meeldetuletusi artiklite info ajakohastamiseks, ehk tihendada koostööd asutuste ja Eesti.ee keskkonna haldajate vahel.

5.2 Andmete ühekordse küsimise tagamine läbi majandustegevuskoha identifikaatori kasutamise

MSÜS § 13 sätestab andmete topeltküsimise keelu, millest tulenevalt majandushaldusasutus ei või ettevõtjalt nõuda ning ettevõtja ei pea esitama andmeid, mis on kantud seaduse alusel asutatud andmekogusse, välja arvatud ettevõtjat identifitseerida võimaldavad andmed ja ettevõtja kontaktandmed.

Tegevuskoha suhtes kehtiva majandustegevuse nõude korral ei tohiks ettevõtja käest erinevates valdkondades tegevuslubade taotlemisel ja tegevusteadete esitamisel küsida korduvalt ettevõtte tegevuskoha aadressi, sealhulgas veebilehe aadressi, või tegevuskohaks oleva liiklusvahendi identifitseerimise tunnust või piiritletud territooriumil tegutsemise korral tegevuspiirkonda ning tegevuskoha kontaktandmeid. Need kõik on MSÜS § 15 alusel tegevusteate või tegevusloa taotluse esitamise korral nõutavad andmed. Ettevõtetel on sageli mitu tegevuskohta ning nad teevad vastava

majandustegevuse komplekssusest tulenevalt mitu erinevat majandustegevusteadet või tegevusloa taotlust igas tegevuskohas vastavas valdkonnas tegutsemise kohta. Sellest tuleneb ettevõtjal vajadus tegevuskoha ja sealse kontaktisiku andmete mitmekordseks esitamiseks, kuna puudub võimalus tegevusteate või tegevusloa taotluses valida mõnele teisele asutusele juba varemalt esitatud tegevusteate või tegevusloa taotluses märgitud tegevuskoha ja kontaktisiku andmeid.

Ühel ettevõttel on üks või mitu erinevat majandustegevuskohta, milles tegeletakse ühe või mitme erineva valdkonnaga. Iga tegevuskoha puhul igas tegeletavas valdkonnas on ettevõttel kohustus teha nii majandustegevusteateid kui tegevusloa taotlusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Erinevate valdkondade tegevusloa taotlused ja tegevusteated tehakse erinevates kliendikeskkondades ja andmeid hallatakse, registreid peetakse ja taotlusi menetletakse erinevates menetlusinfosüsteemides.

Ettevõtja ei näe aga täna mitte üheski keskkonnas kõigi oma tegevuskohtade lõikes esitatud tegevusteateid ja tegevusloa taotlusi ning nendest tulenevaid kehtivaid tegevusala andmeid. Sisuliselt ei ole täna erinevates registrites majandustegevuste linkimine omavahel võimalik, kuna puudub üheselt identifitseeritav ettevõtte majandustegevuse koht, mistõttu tervikliku ülevaate andmine ettevõttele tegevuskoha kohta esitatud tegevusteadete ja tegevuslubade kohta on raskendatud.

Ettevõttel tuleb iga majandustegevusteate või tegevusloa taotluse esitamisel uuesti sisestada majandustegevuskoha andmed (nt aadress, auto numbrimärk, veebilehe aadress, tegevuspiirkond, kontaktandmed jne), kus ettevõte vastava valdkonna majandustegevust teeb. Ometi on sageli tegemist sama tegevuskohaga, kus juba tegeletakse mitme valdkonnaga, mistõttu tuleb ka teha mitu erinevat tegevusteadet või tegevusloa taotlust või kasutada muud teenust, mille andmed on samuti tegevuskohapõhised (näiteks keskkonnaluba). See läheb vastuollu andmete ühekordse küsimise printsiibiga.

Funktsionaalset väärtust omava tulevikulahenduse kontekstis tuleks luua ühtne tegevuskohtade identifitseerimise lahendus, milles talletatakse tegevuskohta kirjeldavad ja tegevuskoha kontaktide andmeid.

Ettepaneku sisu on luua ühtne majandustegevuskohtade identifitseerimise põhimõte, mille kontseptsioon seisneb selles, et ettevõte lisab mõnd tegevuskohta puudutavat loataotlust või teadet esitades oma tegevuskoha üldandmed ja kontaktandmed nii, et ettevõtte tegevuskohale antakse identifikaator, mis on edaspidi kasutatav kõikides teistes teenustes, mida samuti osutatakse tegevuskohapõhiselt. Ühes teenuses esitatud tegevuskohta ja selle kontaktandmeid esitades peaksid need kajastuma teiste asutuste pakutavates teenustes, sh ühe teenuse kasutamisel tegevuskoha ja selle kontaktandmete muutmisel või tegevuskohas tegevuse terviklikul lõpetamisel kajastuksid muudatused ka teistes registrites ja kasutatavates teenustes. Nii ei oleks vaja kliendil iga teenuse tarbimisel uuesti samu tegevuskohta kirjeldavaid andmeid erinevatele asutusele esitada. Ettevõtja saaks olemasolevast tegevuskohtade loetelust valikuid teha. Samuti uueneksid keskses kohas tehtud muudatuste peale kõikides registrites ettevõtte majandustegevuskohta kirjeldavad üldandmed, mis tagaks selle, et üldandmete muutmisel ei oleks ettevõttel vaja tegevuskoha üldandmete muutumisel igas registris teha tegevusteate või tegevusloa taotlustega samu muudatusi, vaid muudatused rakenduksid ühe korraga. Sellisel viisil oleks tagatud andmete ühekordse küsimise põhimõte tegevuskohta kirjeldavate andmete (peamiselt asukoha) mõistes. Eesmärk on, et ettevõtte tegevuskoht oleks identifitseeritav ja kasutatav üle kõigi registrite ja andmekogude. Vaja on ühtset registrite ja andmekogude ülest standardit, mille alusel identifikaator välja antakse ja mis on jagatav erinevate süsteemide vahel. Lisaks topelt andmete esitamise vajaduse kaotamisele, tekib terviklik pilt ettevõtte tegevuskohas toimuvast tegevusest, sh vastavas kohas toimuvale tegevusele antud tegevuslubadest, muudest lubadest ja sertifikaatidest ning tegevuse kohta esitatud teadetest jms.

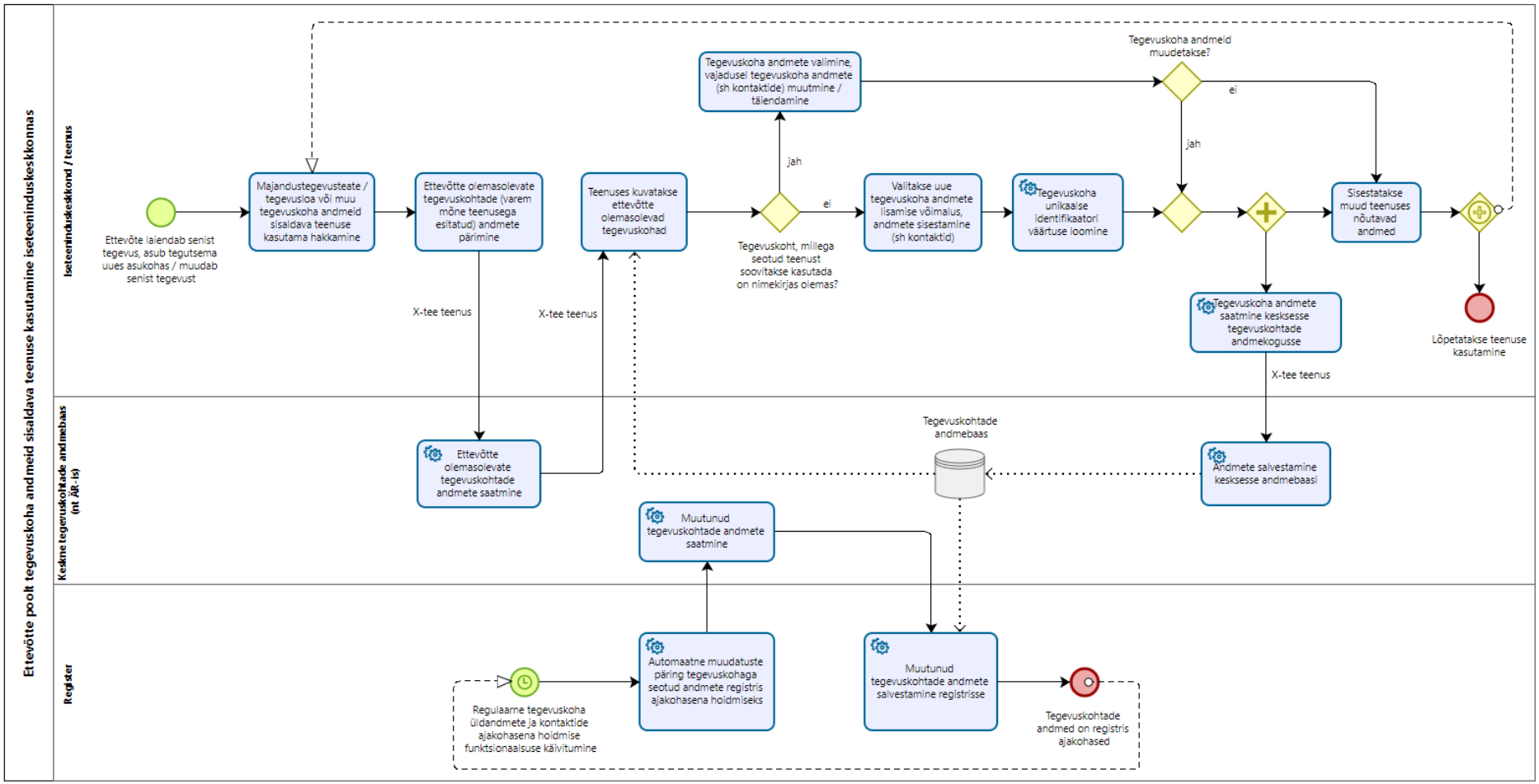
Näiteks saaks ettevõte toidukäitlemise majandustegevusteate esitamise teenuses lisada endale uue jaekaubandusüksuse asukohta ja kontakte kirjeldavad üldandmed. Register annab tegevuskohale unikaalse identifikaatori, millega seotud andmed talletatakse näiteks Äriregistris ettevõtte

tegevuskohtade andmetena. Seejärel saaks ettevõtja teha näiteks tegevusteate alkoholi- ja tubakakäitlemise majandustegevuse kohta MTR-is, kusjuures jaekaubandusüksuse tegevuskohta kirjeldavaid andmeid pole vaja uuesti sisestada, sest ettevõttele pakutakse andmed Äriregistrisse eelneva teenuse poolt saadetud tegevuskohtade loetelust, kus ettevõte saab vastava valiku teha. Äriregistris võiks ettevõte saada kõigi oma tegevuskohtade andmeid näha. Samuti saaks ettevõte mõnd tegevuskoha andmetega seotud teenust kasutades muuta olemasolevaid tegevuskoha üldandmeid ja tegevuskoha kontaktide andmeid, misjärel need muudatused jõuaksid tänu tegevuskohta identifitseerivale väärtusele teistesse registritesse ja teenustesse. Joonis 35. Ettevõtte tegevuslubade ja majandustegevusteadete teenuse väljaarendamisega seotud tööde teekaart RIA ja MVP asutuste lõikes. kirjeldab ettevõtte poolt tegevuskoha andmeid sisaldava teenuse kasutamist mõnes iseteeninduskeskkonnas, tegevuskoha identifitseerimist ja tegevuskoha andmete uuendamist vastava tegevuskoha andmeid sisaldavates registrites.

Lisaks tagaks selline lahendus olukorra, kus andmeid on võimalik süsteemide üleselt ristkasutada selleks, et pakkuda ettevõttele proaktiivselt e-teenuseid. Tegevuskohapõhiste teenuste tarbimisel saaks soovitada järgnevaid e-teenuseid, mis näiteks ühe valdkonna majandustegevusteatele või muule teenusele loogiliselt peaksid järgnema teise asutuse kliendikeskkonnas. Näitleks tuleb pea alati PRIA-le esitatava loomapidamisettevõtte tegevusteate esitamise järel esitada ka PTA-le söödakäitlemise tegevusteade (või vastupidises järjekorras). Asutused ei saa praegu kliendile seda infot anda, ega proaktiivselt teenuseid pakkuda, kuna ettevõtte kohta puudub ühtne majandustegevuskoha määratlus, millega ühildada samas tegevuskohas toimuvate tegevuste tõttu tekkivad kohustused ja võimalused. Samuti oleks tegevuskoha unikaalse identifikaatori kasutamisel võimalik siduda näiteks loomapidamise-söödakäitlemisega tegeleva ettevõtte tegevuskohtade andmed vastava koha keskkonnalubade ja mahepõllumajanduse andmetega.

Lisaks saab nii luua ka ühtse keskkonna näiteks Eesti.ee ettevõtjale vaates, kus ettevõte näeb kõigi oma tegevuskohtade kohta tegevuskoha kaupa esitatud kõikide erinevate tegevusteadete ja tegevusloa taotluste ning muude lubade ja teadete andmeid identifitseerides, et igas tegevuskohas toimuva tegevuse kohta on kõik erinevad load ja teated esitatud.

Oluline on seejuures pidada silmas asjaolu, et tegevuskohta ei saa unikaalselt identifitseerida näiteks üksnes ehitisregistri koodi, ADS OID või koordinaadi järgi, kuna ettevõtetel võivad olla ka mõned tegevuskohad, mis asuvad veebikeskkonnas, liiklusvahendis või asuda ühest katastriüksusest suuremal alal mingis piirkonnas.

Joonis 36. Ettevõtte poolt tegevuskoha andmeid sisaldava teenuse kasutamine mõnes iseteeninduskeskkonnas, tegevuskoha identifitseerimine ja tegevuskoha andmete uuendamine vastava tegevuskoha andmeid sisaldavates registrites

5.3 Proaktiivselt seotud lubade, teadete, sertifikaatide jt teenuste pakkumine

Tulevikus võiks analüüsida võimalusi Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas ettevõtetele teenuste pakkumise proaktiivsemaks muutmiseks lähtudes ettevõtte äriloogikast. Erinevate kohustuste ja võimaluste kasutamiseks pakutavad teenused tuleks Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas sisuliselt teineteisega integreerida nii, et need järgneksid automaatselt soovitatavatena sisulise äriloogika alusel. Teenused, sh kohustuslikud loataotlused ja teated ei piirdu tegevuslubade ja majandustegevusteadetega, vaid need on üks osa kõikidest ettevõtetele laienevatele lubadele, sertifikaatidele, teadetele jms vastavalt nende tegevusala spetsiifikast. Näiteks oleks võimalik siduda valdkondlikud teenused, kus konkreetse tegevusloa taotlemise teenuse kasutamise järgselt pakuks Eesti.ee ettevõtjale vastavas valdkonnas tegutsemisega seotud toetuse taotlemise teenust. Lisaks saaks ettevõtetele pakkuda erinevate tegevusvaldkonnas seotud tegevuslubade ja -teadete ning muude lubade, sertifikaatide või teatiste teenuseid vastavalt eelnevalt kasutatud teenustele. Sellise näitena võib omavahel siduda PRIA poolt pakutava loomapidamise tegevusloa ja/või -teate järgnevalt PTA poolt pakutava söödakäitlemise tegevusloa ja/või -teatega ning Keskkonnaameti poolt pakutava keskkonnaloa taotlemise, PTA pakutava mahepõllumajanduse sertifitseerimise ja PRIA poolt pakutavate loomade liigutamise, kõrvamärkide tellimise jms teenustega.

5.4 Ettekirjutuste kuvamine Eesti.ee-s

Eesti.ee ettevõtjale keskkonna üks eesmärke on kuvada kasutajale ettevõtte tegevusega seotud kohustusi, sh tähtajalisi kohustusi. Üheks kohustuste tekke aluseks on haldusmenetlus, mille käigus järelevalveasutus võib ettevõttele teha ettekirjutusi nõuete täitmise tagamiseks. Ettekirjutused tuleb üldjuhul täita haldusaktis määratud tähtajaks. Ühele ettevõttele võivad ettekirjutusi teha erinevad pädevad asutused kontrollides ettevõtte tegevusvaldkonna vastavust erinevatele õigusaktidele.

Ettekirjutused võivad olla tehtud nii ettevõtte tegevusloa ja/või tegevusteate valdkonda reguleeriva eriseaduse alusel, kuid võivad olla tehtud ka teiste ettevõtte tegevusega seotud üld- ja eriseadustest, sh Euroopa Liidu otsekohalduvatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise tagamiseks.

Täna puudub keskne koht, kust ettevõtte esindaja näeks kõiki ettevõttele tehtud ettekirjutusi (sh nende täitmise tähtaegu ettekirjutusi sisaldavates haldusaktides ja täitmise edukust tõendavaid järelkontrolli protokolle). Haldusmenetlust läbi viivad järelevalveasutused teevad ettevõttele ettekirjutusi (ja teisi järelevalve käigus vormistatud dokumente, nt protokolle) kättesaadavaks erinevates kanalites, sh asutuse dokumendihaldussüsteemis või iseteeninduskeskkonnas, lisaks majandustegevust puudutava tegevuse korral MTR-is. Kuna kõik ettekirjutused ei ole seotud üksnes majandustegevuse või tegevusluba vajava valdkonnaga, ei ole võimalik ega põhjendatud kõiki ettekirjutusi MTR-iga siduda.

Kasutajauuringutest selgus, et ettevõtted sooviksid, et ettekirjutused oleksid kättesaadavad Eesti.ee keskkonnas. Vajaduse näha enda ettevõttele tehtud ettekirjutusi (ehk tähtajalisi kohustusi) täidaks Eesti.ee ettevõtjale keskkond juhul, kui selle kohustuste rakendus päriks kõigi haldusmenetlust teostavate asutuste tehtud haldusakte, mis sisaldavad ettekirjutusi.

Samuti oleks asjakohane, kui järelevalveasutus ettekirjutuste täitmise järelkontrolli käigus talletatavates andmetes valideeriks ettekirjutuse täitmise staatuse (kas ettekirjutus on täidetud) ning võimaldaks lisaks ettekirjutuse andmetele pärida Eesti.ee kohustuste teenusel ka vastavat infot. Sel viisil oleks võimalik ettevõtetele anda terviklikku infot ettekirjutuste sisulisest ja nende tähtajalise täitmise aspektist. Ettekirjutused ei peaks olema Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas seotud tegevuslubade rakendusega, vaid olema üks tähtajaliste kohustuste rakenduse osa.

6. Soovitused

Kokkuvõttes on käesoleva analüüsiprojekti soovitused:

- Mitmete asutuste andmekogud / registrid tuginevad vananenud tehnoloogial ja vajaksid ajakohastamist. Arenduste prioriteete võiks vaadelda erinevatest perspektiividest: näiteks asutuste ülesest klientide terviklike vajaduste vaatest, asutuste vaatest, riigi kesksest vaatest (vt ka ptk. 2.4.3).
- Sisuliselt ajakohase info andmiseks oleks oluline minna ajas üle Artiklivaramu ristkasutusele Eesti.ee ja asutuste kodulehekülgedel samade artiklite sisulise info kuvamise tarbeks (vt ptk. 5.1).
- Seni, kuni Artiklivaramu ristkasutus ei ole terviklikult toimima hakanud, tuleks tänaste Eesti.ee artiklite uuendamiseks luua näiteks meililist asutuste kontaktandmetega (sh üldiste asutuste kontaktidega) ning saata sagedamini meeldetuletusi artiklite info ajakohastamiseks ehk tihendada koostööd asutuste ja Eesti.ee haldajate vahel (vt ptk. 5.1).
- Ettevõtjate soovidest lähtuvalt, analüüsida võimalust tuua ettevõtetele tähtajaliste kohustuste hulgas Eesti.ee ettevõtjale keskkonda ühtse tervikuna ka kõigi asutuste poolt tehtud ettekirjutused (vt ptk. 5.4).
- Kasutajate ootus on tulevikus näha veelgi detailsemat informatsiooni (näiteks transpordiga tegelev ettevõte sooviks näha sõidukite nimekirja, teenuskoodi jms) ja teha toiminguid ühes keskkonnas Eesti.ee-s. Seega tulevikus, tehnilise võimekuse kasvades, võiks analüüsida, kas ka siis oleks veel kasutajate jaoks asjakohane realiseerida täiendavate funktsionaalsuste kättesaamine otse Eesti.ee ettevõtjale keskkonnas toimingute tegemiseks (vt ptk. 5.3).
- Luua keskne tegevuskohtade identifitseerimise süsteem, et oleks võimalik läbi erinevate registrite teavitada tegevustest ja taotleda tegevuslube ning kasutada muid e-teenuseid tegevuskohtadega seotud valdkondadele pakutavates teenustes ühekordse andmete küsimise põhimõttele vastavalt (ehk lõpetades tänase tegevuskoha kohta käivate andmete igakordse uuesti küsimise erinevate asutuste ja registrite poolt) (vt ptk. 5.2).

7. LISAD

7.1 LISA 1. Intervjuud asutustega

#	Asutus	Register
1	TTJA	MTR
2	SKA	MTR
3	PRIA	e-PRIA
4	PTA	Kliendiportaal, PMAIS, JVIS
5	Ravimiamet	Kliendiportaal, Tegevuslubade andmebaas
6	Terviseamet	MEDRE2
7	HTM	EHIS, edu.ee
8	EMTAK + RIK	Äriregister, EMTAK register
9	Transpordiamet	LOIS

7.2 LISA 2. Intervjuud ettevõtjatega

#	Intervjueeritav	Register
1	Ospentos International OÜ	MTR
2	AS Hoolekandeteenused	MTR
3	FIE Ell Sellis	e-PRIA
4	Winsect OÜ	e-PRIA
5	Sihtasutus Perekodu Viljandimaa	MTR
6	MTÜ Maria ja Lapsed	MTR
7	Deliverest OÜ	MTR
8	AS Selver	PTA
9	Farmatek OÜ	Ravimiamet
10	Medicum	Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade register
11	Valga Naistearst Ene Kornet OÜ	Tervishoiuteenuse osutamise tegevuslubade register
12	Põhjala Teetalu OÜ	PTA
13	Click&Grow OÜ	PTA
14	Creativitylab	EHIS
15	Jalgpallikool Augur MTÜ	EHIS